

Konjunkturläget våren 2023

RAPPORT 2023:1

ÅSUB rapportserie

I ÅSUBs rapportserie publiceras resultatet från ÅSUBs utredningsverksamhet och forskning. Det samhällsekonomiska området är centralt men verksamheten omfattar även många andra samhällsområden. ÅSUBs metodkompetens är särskilt inriktad mot ekonomiska lägesanalyser, prognoser, ekonomisk modellutveckling, surveyundersökningar samt utvärdering av politikinsatser. Utrednings- och forskningsverksamheten är i huvudsak uppdragsfinansierad och har kunder både inom Åland och internationellt.

De senaste rapporterna från ÅSUB

- 2021:1 Ålands befolkningsutveckling under EU-tiden – Flyttningsrörelser, arbetsmarknad och samhällsdeltagande – åländska erfarenheter under 25 år i EU
- 2021:2 Konjunkturläget våren 2021
- 2021:3 Utbildning och arbetsmarknad 2035 – Vägarna till välstånd efter pandemin
- 2021:4 Ålänningars alkohol-, narkotika- och tobaksbruk samt spelvanor 2021
- 2021:5 Arbetsmarknadsbarometern 2021
- 2021:6 Ålänningarnas kultur och fritidsvanor 2020
- 2022:1 Ålands ekonomi under EU-medlemskapets första 25 år
- 2022:2 Barn, elever och studerande med neuropsykiatriska funktionsvariationer. En utvärdering för fortsatt utveckling av utbildningssystemet på Åland
- 2022:3 Konjunkturläget våren 2022
- 2022:4 Ålänningar och miljön - en enkätundersökning om miljömedvetenhet och -engagemang 2022
- 2022:5 Arbetsmarknadsbarometern 2022
- 2022:6 Tillitsstudie för Åland 2022 - Om förtroende, delaktighet och upplevelsen av att blomstra
- 2022:7 Kollektivtrafik på Åland 2022. "Nog skull jag åka, om..."

För upplysningar:

Johan Flink, +358 18 25580
fornamn.efternamn@asub.ax

<https://www.facebook.com/AASUB>

<https://twitter.com/StatsAland>

ISSN 1455-1977 (print)

ISSN 2737-0798 (online)

Förord

ÅSUB utarbetar varje vår en konjunkturbedömning för den åländska ekonomin på uppdrag av Ålands landskapsregering. Det huvudsakliga syftet är att förse landskapsregeringen, lagtinget och andra beslutsfattare med aktuellt ekonomiskt underlag för budgetberedning och beslut. Översikten tillhandahåller den offentliga sektorn, näringslivet och allmänheten med utfalls- och prognosdata över den makroekonomiska och branschspecifika utvecklingen samt annan information om det läget inom den åländska ekonomin.

Föreliggande lägesbedömning präglas fortsättningsvis av de återverkningar som pandemin och kriget i Ukraina ger på ekonomin på Åland, i Norden och globalt. Den höga inflationen och fortsatt höga energipriser präglar mer eller mindre alla sektorer i samhället, hushållen, företagen och den offentliga sektorn. Bedömningen omfattar åren 2023 och 2024.

Bedömningen inleds med en kortfattad genomgång av det internationella läget inklusive situationen i Sverige och Finland. Analysen baseras i huvudsak på nationella och internationella bedömningar där stor vikt lagts vid de offentliga institutens bedömningar.

Analysen av den åländska ekonomin bygger främst på en barometerförfrågning till näringslivet som besvarades under februari och första delen av mars. Därtill har uppgifter från mervärdeskatteregistret om näringslivets omsättning och löneutbetalningar samt bokslutsdata använts. Övriga indikatorer såsom sysselsättning, valutakurser, räntenivåer, inflationen, bunkerpriser och index inom sjöfartssektorn har också analyserats. En djupare analys av arbetsmarknadsläget presenteras i rapporten Arbetsmarknadsbarometern 2023, som publiceras i början av juni.

I arbetet med översikten har företrädare för näringslivet och dess organisationer samt sakkunniga tjänstemän inom landskapsförvaltningen generellt bistått med bransch- och marknadsspecifik lägesinformation. ÅSUB vill rikta ett stort tack till alla som bidragit med information som underlag för vårens analyser och alla som besvarat enkäten.

Johan Flink har ansvarat för och koordinerat arbetet med lägesöversikten, Robin Lähde har bidragit med analyser och prognoser och till sammanställningen av föreliggande rapport. Maria Viktorsson har producerat informationen om hushållens förtroendeindikator. Undertecknad har deltagit med underlag i bedömningarna och bidragit med analyser av den offentliga ekonomin.

Bedömningen är i huvudsak gjord under senare delen av mars och första delen av april, och bygger på information tillgänglig fram till 14 april.

Mariehamn i april 2023

Katarina Fellman
Direktör

Innehåll

Innehåll	5
Figurförteckning	6
Tabellförteckning	8
Bilagor	8
Sammanfattning.....	10
1. Inflationenkampen fortsätter.....	14
1.1 En mörk vinter bakom oss, men ingen ljus vår i sikte.....	14
1.2 Inflation och penningpolitik.....	15
1.3 Valutakurser	18
1.4 USA	19
1.5 Euroområdet.....	20
1.6 Kina	20
2. Finland.....	21
3. Sverige	24
4. Åland	25
4.1 BNP-tillväxt	25
4.2 Arbetsmarknaden.....	26
4.3 Befolkningsutveckling.....	29
4.4 Inflationen.....	30
4.5 Hushållen.....	31
4.6 Sjöfarten.....	34
4.7 Den offentliga sektorns ekonomi.....	36
5. Framtidsutsikterna inom det privata näringslivet	41
5.1 Transportsektorn	42
5.2 Hotell- och restaurang.....	43
5.3 Handeln	45
5.4 Företagstjänster	46
5.5 Personliga tjänster	47
5.6 Finans och försäkring	48
5.7 Byggsektorn	50
5.8 Livsmedelsindustrin.....	52
5.9 Övrig industri	53
5.10 Primärnäringsarna	54
5.11 Vatten och el.....	57
5.12 Turismen.....	58
Referenser	60
Bilagor	62

Figurförteckning

Figur 1. Varu- och tjänsteinflation i Euroområdet, januari 2020 – februari 2023.	16
Figur 2. Inflation i USA (CPI) och Euroområdet (HKPI), januari 2019-mars 2023.....	16
Figur 3. Nominell löneökning i USA och Euroområdet jämfört med 12 månader tidigare (utgående från jobbbannonser), januari 2019-december 2022.....	17
Figur 4. Inflation (HKIP) samt underliggande inflation (HKIP exkl. livsmedel och energi) i Euroområdet, januari 2019 – februari 2023.....	17
Figur 5. USAs, euroområdets och Sveriges huvudsakliga centralbanksräntor, januari 2006 -mars 2023.....	18
Figur 6. Valutakurser: EUR/SEK och EUR/USD, januari 2017 – mars 2023	19
Figur 7. Konsumentförtroendeindikator för USA och eurozonen (olika skalor), januari 2019 – mars 2023. Säsongsjusterad tidsserie.	19
Figur 8. BNP-tillväxt för Åland, Finland och Sverige 2012–2024.....	21
Figur 9. Konsumenternas framtidstro i Finland och Sverige, januari 2019 – mars 2023. Säsongsjusterad tidsserie.	22
Figur 10. BNP-tillväxten 2012-2024* för Åland, Finland och Sverige. Volymindex, år 2012 = 100	26
Figur 11. Relativ arbetslöshet, månadsvis 2021, 2022 och januari – mars 2023.....	27
Figur 12. Relativ arbetslöshet 2008–2023*	27
Figur 13. Ungdomsarbetslösheten, månadsvis 2021, 2022 och januari – mars 2023.	28
Figur 14. Antal arbetslösa efter arbetslöshetens längd, januari 2020 - mars 2023.....	28
Figur 15. Vakansgrad och relativt arbetslöshetstal (säsongsjusterat), första kvartalet 2007 - första kvartalet 2023 (blå punkter är kvartalsobservationer 2007-2019).....	28
Figur 16. Utveckling av antalet lediga platser januari 2019 - mars 2022. Procentuell avvikelse från långtidsmedeltalet för den specifika månaden.	29
Figur 17. Befolkningsutveckling för Åland, Finland och Sverige 2010–2022. Antal invånare, index år 2010=100.	30
Figur 18. Inflationen på Åland och i Finland, januari 2019 - mars 2023	30
Figur 19. Underliggande inflation (KPI-inflation exkl. livsmedel och energi) på Åland och i Finland, januari 2019 - mars 2023	31
Figur 20. Konsumentförtroendeindex och netttotal för delfrågorna. Åland, Finland och Sverige, mars 2023.....	32
Figur 21. Konsumentförtroendeindex för Åland, Finland och Sverige, mars 2021-mars 2023.	32
Figur 22. De åländska hushållens konsumentförtroendeindex och netttotal för delfrågorna. Våren 2023, hösten 2022 och våren 2022.	33
Figur 23. Hushållens disponibla penninginkomst per konsumtionsenhet, median, för Åland och Finland 2001–2021. Procentuell tillväxt, 2021 års penningvärde.	33
Figur 24. Hushållens skulder och räntor som procentuell andel av disponibel inkomst, 2003 – 2021.....	33
Figur 25. Priset på lågsvavlig marindiesel (LSMGO i Rotterdam) samt Naturgas (TFF) januari 2017 – mars 2023.....	34
Figur 26. Inresande till Åland jan 2020 -februari 2023. Procentuell skillnad från månads specifikt medeltal 2015–2019.	35
Figur 27. Baltic Dry Index januari 2018 – april 2023 (Index basår 1985 = 1 000)	36
Figur 28. Index för tankerfrakter från Nordsjöhamnar till den europeiska kontinenten (Worldscale TD7) januari 2018 – december 2022.....	36
Figur 29. Kommunernas samlade årsbidrag, investeringar, avskrivningar samt resultat (miljoner euro), bokslut 2014–2021, budget 2022–2023**	38
Figur 30. Utvecklingen av avräkningen, skattegottgörelsen, skatteavräkningen och lotteriskatten (miljoner EUR, löpande priser), 2018–2024*	40

Figur 31. Förväntningarna om utvecklingen under 2021–2023 inom det privata näringslivet	41
Figur 32. Branschvisa totalindex för framtidsbedömningar i konjunkturbarometern våren 2023.	42
Figur 33. Transportsektorns lönesumma och omsättning i relation till 2019, första kvartalet 2020 - fjärde kvartalet 2022. (nominellt penningvärde, säsongsjusterat).	43
Figur 34. Förväntningarna inom transportsektorn.	43
Figur 35. Övernattningar efter gästernas hemland 2018-2022	44
Figur 36. Hotell- och restaurangbranschens lönesumma och omsättning i relation till 2019, första kvartalet 2020 - fjärde kvartalet 2022. (nominellt penningvärde, säsongsjusterat).	45
Figur 37. Förväntningarna inom hotell- och restaurangbranschen.	45
Figur 38. Handels lönesumma och omsättning i relation till 2019, första kvartalet 2020 - fjärde kvartalet 2022. (nominellt penningvärde).	46
Figur 39. Förväntningarna inom handeln	46
Figur 40. Företagstjänsters lönesumma och omsättning i relation till 2019, första kvartalet 2020 - fjärde kvartalet 2022. (nominellt penningvärde, säsongsjusterat).	47
Figur 41. Förväntningarna inom företagstjänster.....	47
Figur 42. Personliga tjänsters lönesumma och omsättning i relation till 2019, första kvartalet 2020 - fjärde kvartalet 2022. (nominellt penningvärde, säsongsjusterat).	47
Figur 43. Förväntningarna inom personliga tjänster.	48
Figur 44. Finans- och försäkringsbranschens lönesumma i relation till 2019, första kvartalet 2020 - fjärde kvartalet 2022. (nominellt penningvärde, säsongsjusterat).	50
Figur 45. Förväntningarna inom finans- och försäkring.....	50
Figur 46. Totalindex för finansbranschen i ÅSUBs konjunkturenkäter 2008-2022.....	50
Figur 47. Byggekostnadsindex i Finland januari 2018 - januari 2023, efter kostnadslag.....	51
Figur 48. Byggbranschens lönesumma och omsättning i relation till 2019, första kvartalet 2020 - fjärde kvartalet 2022. (nominellt penningvärde, säsongsjusterat).	52
Figur 49. Förväntningarna inom byggsektorn.....	52
Figur 50. Livsmedelsindustrins lönesumma och omsättning i relation till 2019, första kvartalet 2020 - fjärde kvartalet 2022. (nominellt penningvärde, säsongsjusterat).	53
Figur 51. Förväntningarna inom livsmedelsindustrin.	53
Figur 52. Övrig industris lönesumma och omsättning i relation till 2019, första kvartalet 2020 - fjärde kvartalet 2022. (nominellt penningvärde, säsongsjusterat).	54
Figur 53. Förväntningarna inom övrig industri.	54
Figur 54. Primärnäringarnas lönesumma och omsättning i relation till 2019, första kvartalet 2020 - fjärde kvartalet 2022. (nominellt penningvärde, säsongsjusterat).	56
Figur 55. Förväntningarna inom primärnäringarna.	57
Figur 56. Vatten och els lönesumma och omsättning i relation till 2019, första kvartalet 2020 - fjärde kvartalet 2022. (nominellt penningvärde, säsongsjusterat).	57
Figur 57. Förväntningarna inom vatten och el.	58
Figur 58. Turismens lönesumma och omsättning i relation till 2019, första kvartalet 2020 - fjärde kvartalet 2022. (nominellt penningvärde, säsongsjusterat)	59
Figur 59. Landurismens lönesumma och omsättning i relation till 2019, första kvartalet 2020 - fjärde kvartalet 2022. (nominellt penningvärde, säsongsjusterat)	59

Tabellförteckning

Tabell 1. Nyckeltal 2019 – 2023.....	27
--------------------------------------	----

Bilagor

Bilaga 1. Totalindex för det privata näringslivet och dess branscher	62
Bilaga 2: Konjunkturenkäten.....	64
Bilaga 3: Enkäten till hushållen	67
Bilaga 4: ÅSUBs bedömningar våren 2023 och hösten 2022.....	69

Sammanfattning

Föreliggande konjunkturbedömning är positivare än den ÅSUB publicerade i höstas. Sedan i höstas har inkommande data för både 2021 och 2022 varit positivare än vad vi räknade med i höstas, samtidigt som energipriserna under vintern inte utvecklades lika illa som befarat. Trots detta är prognosen fortsättningsvis svag. Både hushåll och företag är pessimistiska kring den ekonomiska situationen.

- Enligt preliminära beräkningar blev **volymtillväxten i BNP** tre procent 2022. I vår prognos räknar vi med en tillväxt på två procent i år. Detta följs nästa år (2024) av en tillväxt på en procent. ÅSUBs bedömning är att 2023 är det första året som inte längre påverkas direkt av pandemin. Framöver gör dock den internationella lågkonjunkturen att produktionsnivån pressas ner under sin kapacitet, vilket bland annat tar sig uttryck i att arbetslösheten ligger kvar över nivån före pandemin. Förutom att nyttjandegraden i ekonomin ligger under kapaciteten har även minskat tonnage under pandemin reducerat den potentiella produktionsnivån för den åländska ekonomin.

- **Inflationen** (KPI) uppgick ifjol (2022) till 6,6 procent, och inledde 2023 på rekordnivåer kring elva procent. I år beräknas inflationen uppgå till 7,0 procent för att sedan sjunka till 2,5 procent 2024. Inflationen har under det senaste året framförallt drivits av energipriser. I takt med att inflationen sprider sig och energipriserna stabiliseras, eller till och med sjunker, sjunker nu inflationen då priserna jämförs med 12-månader tidigare. Efter att effekterna av energipriserna försvinner i slutet av året hänger den fortsatta inflationssänkningen 2024 på att den underliggande inflationen, exklusive mat och energi börjar sjunka tillbaka. Räntehöjningarna kommer att trycka inflationen uppåt under 2023. På grund av den större vikt som bolåneräntor och övriga finansiella tjänster har i den åländska KPI-varukorgen jämfört med den finska, väntas den åländska inflationen ligga klart högre än den finska under 2023, för att sedan stanna på ungefär samma nivå 2024, då effekten av räntehöjningarna faller ur den 12-månaderscykel som inflationen beräknas ifrån.

- **Arbetslösheten** föll snabbt tillbaka under pandemin, från 9,5 procent 2020 till 4,5 procent 2022. Därefter har återhämtningen avstannat, då matchningsproblematik och den inbromsande tillväxten nu gör sig påmind.

ÅSUB räknar med en arbetslöshet på 4,3 procent under både innevarande år och nästa, vilket innebär att vi fortsättningsvis ligger på en nivå cirka 0,8 procentenheter högre än före pandemin. Trots detta är förväntningarna på en stabil sysselsättningsnivå ändå bättre än vad som kunde befaras, givet den pessimism som näringslivet ger uttryck för i ÅSUBs konjunkturenkät.

- De senaste månaderna har vi sett dollarn försvagas gentemot euron, men den ligger fortsättningsvis på en stark nivå. Kronans försvagning gentemot euron har pågått i över ett år. Både dollar och krona väntas ligga kvar kring dagens nivåer under prognosperioden.

- Enligt **kommunernas** budgetar för 2023 beräknas resultatet bli negativt i år. Skatteintäkterna beräknas öka med 7,3 och landskapsandelarna med över 22 procent. Årsbidraget bedöms dock enligt budgetarna bli högre än vid budgeteringen för senaste år, 9,6 miljoner euro. De inkomster som ligger till grund för kommunalskatten beräknas enligt ÅSUB öka med drygt fyra procent i år. För 2024 väntas intäkterna från förvärvsinkomstskatterna växa i nästan samma takt som i år tack vare allmänna lönejusteringar och inflyttning. Även fastighetskatteintäkterna beräknas stiga för 2023 på grund av höjda byggkostnader som driver upp beskattningsvärdena. Kommunernas intäkter från samfundsskatterna minskar i år eftersom kommunernas andel av skatterna justeras ner med 9,85 procentenheter som en följd av vårdreformen i riket. Enligt ÅSUBs kalkyler innebär förändringen att kommunernas andel av samfundsskatterna sjunker med drygt tre miljoner euro. Landskapet kompenserar kommunerna för minskningen.

- För år 2022 väntas det samlade beloppet av **avräkningen och skatteavräkningen** vara cirka 289 miljoner euro. I år och inkommande år bedöms utfallet för det samlade beloppet för avräkningen och skatteavräkningen växa, till cirka 295 miljoner euro 2023 och sedan cirka 305 miljoner euro 2024. För 2024 är utgångspunkten att både förvärvsinkomstskatterna och samfundsskatteintäkternas fortsätter utvecklas positiv. Lönejusteringar och ett stabilt sysselsättningsläge väntas bidra till ökade förvärvsinkomster 2023 - 2024. Kapitalinkomstskatterna väntas däremot minska något från 2022.

- Utvecklingen i passagerartalen för **passagerarrederierna** tenderar att följa statistiken för antalet inresande till Åland som

var drygt en tredjedel lägre än långtidsmedeltalet 2015-2019. Under början av år 2023 har inresandesiffrorna i förhållande till långtidsmedelvärdet börjat minska igen. Här påverkar de fartygsförsäljningar som genomfördes under 2022 och i början av 2023.

- Enligt indikatorer för **fraktsjöfarten** ser 2022 ut att ha varit ett bra år, trots den förhöjda osäkerheten. Indikatorn för transportkostnaderna för torrlast till sjöss (Baltic Dry Index) stabiliserades under fjolåret men låg fortsatt över långtidsmedelvärdet på årsbas. Inom den åländska tankerverksamheten har det under pandemin gjorts satsningar och man har fortsatt att förnya flottan. Det senaste årets mycket gynnsamma utslag för lönsamhetsindikatorn för tankertrafiken har även resulterat i betydande vinster för tankerverksamheten.

- **De åländska hushållens**

konsumentförtroende var i mars negativare än de finska, men positivare än de svenska. När det kommer till delfrågan *landets (Ålands) ekonomi om 12 månader* är åländska hushåll negativare än både svenska och finska hushåll. De åländska hushållen är dock positivare nu än de var i höstas, men konsumentförtroendet är fortfarande mycket svagt. En avgörande skillnad vid vårens undersökning jämfört med höstens är att den av energipris präglade vintern ligger bakom hushållen istället för framför.

Trots att vi räknar med starka nominella löneökningar under innevarande år, kommer löneökningarna vara lägre än inflationen både 2022 och 2023. Därmed kommer reallönerna sjunka både 2022 och 2023, för att sedan börja öka igen 2024, då den nominella löneökningstakten förväntas vara högre än inflationen.

Under det senaste decenniet har de exceptionellt låga räntorna inneburit att räntekostnaderna i förhållande till de disponibla inkomsterna sjunkit trots ökade skulder. Sedan räntehöjningarna 2022 kommer dock räntekostnaderna i förhållande till de disponibla inkomsterna öka avsevärt under innevarande år

- **Framtidsutsikterna i**

konjunkturbarometern, som bygger på företagens egna bedömningar, ger i år mycket svaga utslag för många av delfrågorna. Genomsnittet på delfrågorna är i nivå med de två svagaste åren (2009 och 2014) som observerats i ÅSUBs konjunkturbarometers 16 åriga historia. Även om totalbilden är negativ, finns det också positiva branscher.

- Omsättningen inom **transportbranschen** växte med 53 procent under 2022 och låg därmed i nivå med 2019 års omsättning i nominella priser. Lönesumman växte i sin tur med 29 procent och låg med detta cirka sex procent under nivån före pandemin. ÅSUB räknar med en årlig tillväxt på cirka 10 procent för både lönesumma och omsättning 2023. Lönesumman stiger på grund av höjda löner och bättre sysselsättningsläge jämfört med främst första delen av 2022. Omsättningen stiger i första hand på grund av den svaga början av 2022, och fortsatt höjda priser. Konjunkturbarometern ger negativt utslag för branschen.

- **Hotell- och restaurangbranschen** är den bransch som tillsammans med passagerarsjöfarten led hårdast av pandemin. Situationen förbättrades dock snabbt. En summering av hela fjolåret för alla typer av inkvarteringsanläggningar visar att antalet övernattningar uppgick till 447 000, vilket är det högsta antalet under 2010-talet.

Omsättningen inom hotell- och restaurangbranschen fortsatte att växa under 2022, även om utvecklingen försämrades under det andra halvåret. På årsbas ökade omsättningen inom branschen med 19 procent jämfört med 2021. Detta innebär att branschen 2022 för första gången hade en högre omsättning (i nominella priser) än 2019. Även då man kontrollerar för prishöjningar inom varugruppen "Restauranger och hotell" var omsättningen 2022 cirka sju procent högre än 2019. Vi räknar med att den nominella omsättningen i år ligger kvar på 2022 års nivå, trots att ökade kostnader leder till prisökningar inom branschen. Under 2022 var den årliga tillväxten i lönesumman 25 procent. Detta innebär att lönesumman (i nominella priser) ifjol (2022) var sju procent högre än 2019. Lönesumman låg 2021 fortfarande 15 procent under 2019-års nivå. Vi räknar med att lönesumman ökar med två procent i år, då lönenivån ökar snabbare, men sysselsättningen minskar något.

Även om svenska och finska hushålls försämrade ekonomi kan resultera i att längre resor ersätts av resor i närområdet, räknar ÅSUB med att det kommande året blir utmanande för branschen. Hushållens försämrade ekonomi minskar efterfrågan och håller nere möjligheterna till prishöjningar för branschen. Stigande lönekostnader pressar dessutom lönsamheten för denna personalintensiva bransch. De svaga förutsättningarna för hotell- och restaurangbranschen syns även i pessimismen i deras enkät svar. Barometervärdet för branschens utsikter är

klart negativa. Förväntningarna på det egna företagets verksamhet är inte fullt lika negativa, men ändå på den negativa sidan.

- **Handelns** Omsättningen inom handelsbranschen växte enligt registerstatistiken sammantaget med tolv procent under 2022. Vi räknar med att omsättningen är oförändrad under 2023. Den negativa effekten av hushållens minskade konsumtion motverkar prisökningarnas positiva effekt på omsättningen. Förra året (2022) växte handelsbranschens lönesumma med tre procent. I år väntas lönesumman öka med cirka fyra procent, på grund av stigande lönenivå.

Företagen inom handelsbranschen förväntar sig att branschen som helhet utvecklas i en negativ riktning det kommande året jämfört med det nuvarande läget. Förväntningarna på det egna företaget är inte fullt lika svaga, men alltså negativa.

- Branschen **företagstjänster**, inklusive IKT-företag, har ett ojämnt omsättningsflöde, men totalt sett har branschen klarat pandemiåren bra. Omsättningen minskade med en procent 2020, för att sedan växa med sju procent både under 2021 och 2022. Detta var snabbare än branschens långtidsmedelvärde (2013–2022) på tre procent. Till skillnad från fallet med flera andra branscher är ÅSUBs bedömning att omsättningstillväxten 2022 inte i första hand förklaras av prishöjningar. Finskt producentprisindex för motsvarande branschsegment steg endast med 1,7 procent under 2022. Vi räknar med att omsättningstillväxten i år blir cirka fem procent.

Lönesumman har ökat i liknande takt som omsättningen under de två senaste åren. Under 2021 växte lönesumman cirka sju procent och under 2022 cirka sex procent. Detta kan jämföras med långtidsmedelvärdet (2013–2022) på cirka fyra procent. ÅSUB räknar med att lönesumman ökar i samma takt som ifjol (sex procent). Ökningen beror i huvudsak på höjd lönenivå.

- Enligt registeruppgifter ökade omsättningen för branschen **personliga tjänster** under fjolåret med fyra procent. Här bör man dock läsa registeruppgifterna med beaktande av att endast en del av intäkterna från spel, som ingår i branschen, är momspliktiga och rapporteras i registret. Den positiva utvecklingen i momspliktiga spelintäkter döljer betydande minskningar i andra segment, i denna verksamhetsmässigt spretiga bransch. Lönesumman växte ifjol (2022) med åtta procent. Vi räknar med att

lönesumman i år ökar i ungefär samma takt som omsättningen, runt sju procent.

Ofta hör branschen personliga tjänster till de mest positiva av alla i ÅSUBs barometermätningar, vilket även gäller i år. Hushållens försämrade ekonomi har en direkt negativ effekt på delar av branschen, men branschen som helhet har ändå förväntningar som ligger i linje med långtidsvärdet.

- **Finanssektorn** har flera goda år bakom sig även om fjolåret var mera utmanande för aktörerna inom försäkringsbranschen. Den åländska banksektorns sammanvägda resultat för 2022 var ungefär i nivå med 2021. Att marknadsräntorna, som länge legat på mycket låga nivåer, steg under året gynnade utvecklingen av bankernas räntenetton. Försäkringssektorn sammantaget hade ett svagare år jämfört med året innan, bland annat på grund av ett mera utmanande läge inom placeringsverksamheten.

- **Byggbranschens** omsättning och lönesumma ökade med fem procent under fjolåret. ÅSUB räknar med att omsättningen i år är oförändrad i nominella termer. Vi räknar med att lönesumman i år ökar med ett par procent, på grund av lönejusteringar. Löneökningarnas effekt på lönesumman motverkas dock av ett försämrat sysselsättningsläge under året.

Enligt preliminära siffror från Statistikcentralen minskade kubikvolymen för beviljade bygglov kraftigt år 2022 från året innan. Mängden bygglov började minska under andra halvåret 2021, och har haft en negativ trend sedan dess. Under det andra halvåret 2022 kan vi även se att mängden påbörjade byggen börjat avta. Ett högt kostnadsläge och höga räntor, håller tillbaka efterfrågan i branschen, både från hushåll och företag.

Barometern för byggsektorn ger i år idel negativa utslag. Förväntningarna inom byggsektorn är i år de mest pessimistiska av näringslivets branscher. Synen på hur branschen i allmänhet utvecklas under året är starkt negativ, medan förväntningarna på det egna företaget inte är fullt lika negativa, men ändå klart negativa.

- **Livsmedelsindustrins** omsättning ökade med fem procent under 2022. Branschens omsättning har vuxit stadigt ända sedan våren 2020. Utvecklingen av priserna inom livsmedelsindustrin i Finland indikerar dock att den omsättningsökning vi såg under 2022 i första hand beror på prisökningar. Vi räknar med en omsättningsökning i nivå med inflationen 2023 (cirka sju procent).

Lönesummans ökade med tre procent ifjol. Detta är lägre än 2021, men i linje med genomsnittet de fem senaste åren. I år räknar vi med att lönesumman ökar i samma storleksordning som omsättningen (cirka fem procent).

Barometern för livsmedelsindustrin ger i år blandade utslag. Totalt är företagen positiva både vad gäller branschens och det egna företagets utveckling, men det finns även negativa förväntningar på vissa av frågorna.

- Omsättningstillväxten inom **övrig industri** var cirka elva procent både 2021 och 2022. De höga tillväxttalen behöver dock inte betyda att branschens situation är väldigt positiv. Under 2021 innebar tillväxten en återhämtning av det omsättningstapp som skedde 2020, och för 2022 indikerar finska producentprisindex för motsvarande industrisegment att omsättningsökningen i första hand handlar om prisökningar snarare än volymökningar. Bedömningen i nuläget är att omsättningen kommer växa i ungefär samma takt som inflationen (cirka sju procent).

Lönesumman ökade med tio procent ifjol och väntas öka med nästan lika mycket i år, då sysselsättning och lönenivå stiger.

Enkätsvaren från branschföretagen inom övrig industri gällande konjunkturutvecklingen brukar ofta vara mer positiva än de flesta andra branschers. Detta gäller även i år, men barometerutslagen är ändå klart mer försiktiga än tidigare för branschen. Branschföretagen bedömer att deras bransch har svaga utsikter inför det kommande året. Förväntningarna på det egna företagets verksamhet är däremot försiktigt positiva.

- För **primärnäringarna**, kan konstateras att branschen sammantaget klarat sig trots ett utmanande fjolår. Lantbruket påverkades av kriget i Ukraina genom brist på insatsvaror och ökade kostnader. Totalt sett lyckades man ändå nå en bruttoökning på 8,5 procent i försäljningsintäkterna från jordbruksprodukter producerade på Åland. Ökningen bör dock ses med bakgrund av den höga inflationen. Inom fiskerinäringen ökade såväl vattenbruket som det lokala fisket produktionen och produktionspriserna steg under året. De ökade energipriserna har dock haft en negativ inverkan och havsfisket av strömming har under året lidit av höga driftskostnader. Utsikterna inom primärnäringarna lutar svagt åt det positiva men präglas även i år av osäkerhet som bottnar i prisvolatilitet på råvarumarknader och tillgången på insatsvaror.

1. Inflationenkampen fortsätter

1.1 En mörk vinter bakom oss, men ingen ljus vår i sikte

I föreliggande rapport blickar vi dels tillbaka på fjolåret, dels gör vi en framåtblick över i första hand det innevarande året. Prognoser för centrala nyckeltal presenteras även för 2024. Inledningsvis görs en kort genomgång av det internationella läget, varefter den andra halvan av rapporten fokuseras i sin helhet till den åländska ekonomin. Mycket av den aktuella internationella utvecklingen påverkar emellertid Åland direkt eller indirekt.

Hög inflation och därpå följande räntehöjningar är ett internationellt fenomen, som Åland delar med många länder. Konsekvenserna är kännbara för hushållen, och minskar särskilt efterfrågan för branscher som regarerar snabbt på minskad efterfrågan från hushållen.

De höga räntorna påverkar byggandet, och vi ser både internationellt och på Åland mycket svaga utsikter för byggbranschen. Höga byggkostnader innebär dessutom utöver räntan extra svåra omständigheter för branschen.

Under året beräknas inflationen gå ner kraftigt, för att under nästa år ligga relativt nära målsättningsnivån. Mycket av inflationsminskningen beror på att energipriserna sjunker, och den underliggande inflationen som exkluderar energipriser kommer därför inte falla tillbaka lika snabbt som den totala inflationen. I räntekänsliga områden som Sverige,

Finland och Åland kommer räntehöjningarna tillfälligt pressa upp inflationsmått som inkluderar räntekostnader under innevarande år. För Ålands del innebär ränteeffekten att inflationen väntas vara klart högre än i Finland under innevarande år, innan effekten så gott som försvinner 2024.

Trots att inflationen väntas falla tillbaka kommer vi under hela prognosperioden se en kraftigt höjd prisnivå och reallönesänkningar jämfört med 2021.

De europeiska energipriserna har varit högaktuella under det senaste året. Farhågorna inför vintern var stora, men när vi nu nått våren kan man konstatera att de värsta farhågorna inte besannades. Detta förbättrar utsikterna för ekonomin, men de är alltjämt svaga.

Den globala tillväxten slutade förra året på 3,4 procent enligt Internationella valutafonden (IMF). Tillväxten väntas sjunka till 2,8 procent innevarande år (2023) och 3,0 nästa år (2024).¹

OECD upprepar i sin senaste konjunkturrapport behovet av riktade snarare än generella stödåtgärder kopplade till höga energipriser. Man konstaterar att de flesta stödåtgärder desvärre varit breda snarare än riktade. Ett exempel som framförs är finansiella stöd som är oberoende av energianvändningen, men som riktas exempelvis till personer som uppfyller krav på ekonomisk hjälp och till personer som inte har möjlighet att ändra på sin bostads höga uppvärmningskostnader.²

¹ IMF (2023), World Economic Outlook, April 2023.

² OECD (2023), OECD Economic Outlook, Interim Report March 2023, s. 19.

1.2 Inflation och penningpolitik

Nollräntemiljön vi kom att vänja oss vid under de senaste sex åren ter sig nu allt mer avlägsen. På grund av det höga globala inflationstrycket har de stora centralbankerna höjt sina styrräntor väsentligt under det senaste året (se *Figur 5*). Med tanke på att särskilt den underliggande inflationen visat sig vara mer långvarig än man tidigare räknat med, väntas räntorna ligga kvar på nivåer nära dagens även nästa år.

Det globala inflationstrycket väntas falla tillbaka under innevarande och kommande år. Flera orsaker väntas trycka tillbaka inflationen; OECD framhåller inbromsningen i den globala tillväxten, fallande energi- och livsmedelspriser, samt en tilltagande effekt av centralbankernas åtstramningspolitik.³

Även om inflationstrycket faller tillbaka kommer nivån att ligga över inflationsmålen. Men under 2024 väntas inflationen i de flesta rika länder ligga ungefär en procentenhet över målsättningen snarare än den kraftigt förhöjda nivå vi sett det senaste året.

Inflationsförväntningarna är ett viktigt mått för att följa hur riskerna för att inflationen biter sig fast på längre sikt ter sig. IMF konstaterar att inflationsförväntningarna än så länge är förankrade vid inflationsmålen.⁴

Varje inflationsrelaterad siffra har analyserats noga under vintern, och ofta har uppgifter som pekar åt olika håll följt på varandra. Framöver finns vissa faktorer som innebär ett minskat inflationstryck, och andra som innebär ett ökat. De negativa trycken väntas

dock dominera, vilket innebär att inflationen väntas sjunka tillbaka förhållandevis snabbt. Nedan följer en kort sammanfattning av både negativa och positiva faktorer.

Flera prisindex som ligger tidigt i värdekedjan har fallit tillbaka från de högsta nivåerna under fjolåret, vilket innebär ett negativt inflationstryck. Globala livsmedelsråvaror⁵ har sjunkit konsekvent sedan toppen i mars 2022, och låg i februari på samma nivå som våren 2021, vilket är högt jämfört med den prepandemiska nivån, men innebär i dagsläget ett negativt inflationstryck. Även energipriserna internationellt har fallit tillbaka rejält sedan pristopparna förra sommaren (se *Figur 25*). Många av de råvarupriser som orsakat inflationen har redan sjunkit tillbaka.⁶ Slutligen har även fraktkostnaderna sjunkit sedan vintern 2021/2022, och låg i januari 2023 på en normal nivå.

Eftersom råvarupriserna rör sig genom det ekonomiska systemet då de förädlas, innebär det att det finns en fördröjning från ett sjunkande pristryck på råvaror till att sänkningarna syns i konsumentpriserna. De varor som nu kommer ut i handel har tillverkats med insatsvaror till ett högre pris än dagens råvarupriser. De prissänkningar vi sett under det senaste halvåret kan därför väntas synas i konsumentleden allteftersom tiden går.

Slutligen bör även den åtstramande penningpolitiken som världens centralbanker genomför ha en dämpande effekt på pristrycket – det är trots allt själva syftet med åtgärderna. Effekten kommer gradvis, och de redan genomförda räntehöjningarna fortsätter att dämpa efterfrågan

³ OECD Economic Outlook, Interim Report March 2023

⁴ IMF (2023), World Economic Outlook, April 2023, s.4.

⁵ FAO Real wholesale food price index.

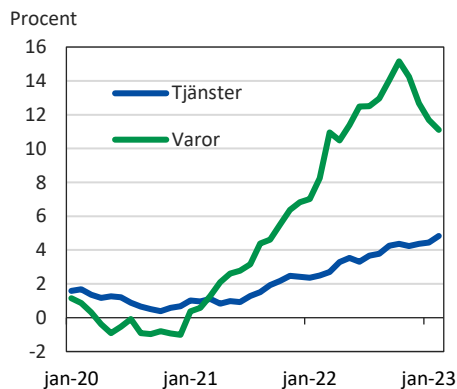
⁶ Konjunkturinstitutet (2023), Konjunkturläget mars 2023, s.18.

framöver, samtidigt som ytterligare höjningar väntas.

Utvecklingen inom tjänstesektorn väntas däremot innebära ett ökat inflationstryck. Den branta prisuppgången under fjolåret härrör i första hand från varuinflation (se *Figur 1*). Priset på tjänster påverkades inte på samma sätt eftersom de kraftigt stigande råvarupriserna och transportkostnaderna påverkade tjänstesektorn i betydligt mindre utsträckning. När vi nu ser kraftiga nominella löneökningar som en reaktion på uppgången i konsumentpriser kommer dock kostnaderna för den personalintensiva tjänstesektorn öka.

Även om de höjda räntorna har som syfte att dämpa inflationen genom en minskad efterfrågan, har den på kortare sikt en positiv inverkan på de mått av inflation som inkluderar räntekostnader.⁷

Figur 1. Varu- och tjänsteinflation i Euroområdet, januari 2020 – februari 2023.

Källa: OECD Economic Outlook (mars 2023)

Den europeiska centralbanken (ECB) konstaterar i sin senaste makroekonomiska bedömning att de har justerat ner sina antaganden om energipriserna väsentligt sedan

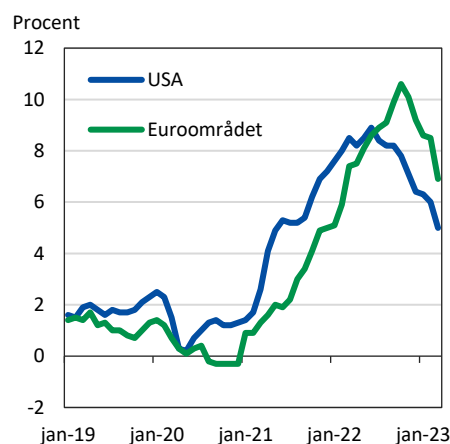
⁷ Mer om detta och hur det påverkar den åländska inflationen i kapitel 4.4.

föregående bedömning som publicerades i december. Detta har inneburit att ECBs inflationsprognos sänkts med en hel procentenhet för 2023, och en halv procentenhet för 2024. Den aktuella prognosen är att inflationen i år blir 5,3 procent och nästa år 2,9 procent.

De europeiska energipriserna steg exceptionellt mycket under 2022, och minskning av dessa tillsammans med negativa så kallade baseffekter⁸ står dessa för en betydande del av den förväntade inflationsminskningen framöver.

Den underliggande inflationen⁹ i euroområdet låg 2022 på 3,9 procent. ECB räknar med att den i år ligger på 4,6 och nästa år 2,5 procent. Den underliggande inflationen kommer inte att sjunka lika snabbt som HIKP (Harmoniserat index för konsumentpriser), eftersom de stora energiprissvängningarna inte har en direkt effekt på måttet.

Figur 2. Inflation i USA (CPI) och Euroområdet (HKPI), januari 2019-mars 2023.

Källa: EUROSTAT, United States Department of

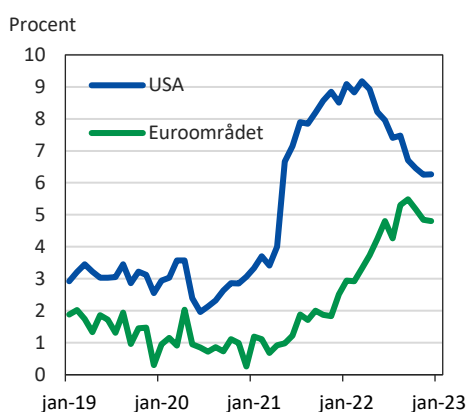
⁸ Faktumet att jämförelsenivån 2022 ständigt blir högre i år, på grund av den accelererande inflationen ifjol.

⁹ Mätt som HIKP exkl. energi och livsmedel.

Den amerikanska inflationen steg tidigare än i Europa, och nådde sin topp redan i juni 2022 (se Figur 2), och sjönk sedan månad för månad under andra halvåret ifjol. Sedan årsskiftet steg oron för en avstannad takt, men den senaste datan inför publiceringen av denna rapport såg förhållandevis positiv ut. I genomsnitt var inflationen 6,3 procent under 2022 och OECD räknar med att den genomsnittliga inflationstakten kommer sjunka till 3,7 procent i år, följt av 2,5 procent nästa år.

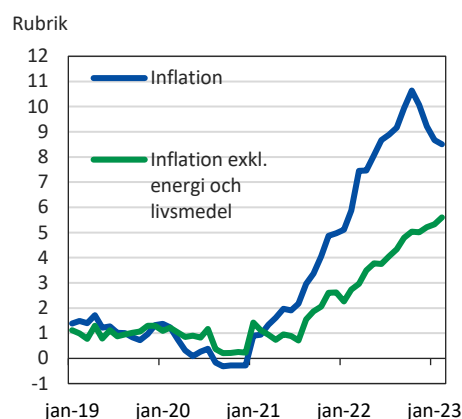
Lönekostnaderna har sedan pandemin stigit klart snabbare i USA än i Euroområdet (se Figur 3). Skillnaderna beror på flera olika orsaker, där skillnader i lönebildningsprocessen och grundläggande inflationsorsaker är viktiga förklaringar till olikartade löneutvecklingar i USA och Euroområdet de senaste åren. Dessa skillnader har inneburit att oron för en pris-lönespiral varit större i USA än i Europa, men den senaste tidens sjunkande löneökningar och inflation mildrar denna oro.¹⁰

Figur 3. Nominell löneökning i USA och Euroområdet jämfört med 12 månader tidigare (utgående från jobbannonser), januari 2019-december 2022.

Källa: OECD Economic Outlook (mars 2023)

Figur 4. Inflation (HKIP) samt underliggande inflation (HKIP exkl. livsmedel och energi) i Euroområdet, januari 2019 – februari 2023.

Källa: OECD Economic Outlook (mars 2023)

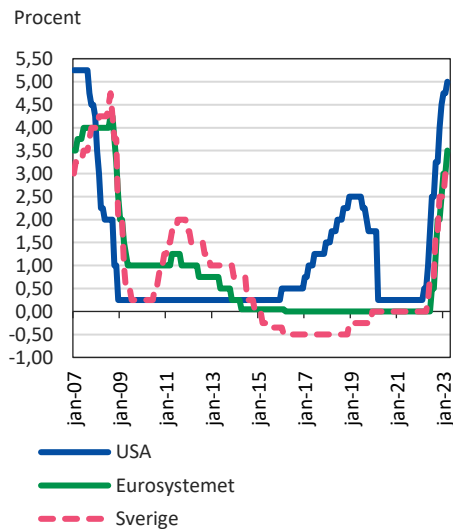
Centralbankerna gjorde en kovändning förra våren, då en intension om försiktig upptrappning av styrräntan tillsammans med avveckling av värdepapperinnehavet byttes ut mot historiskt snabba räntehöjningar för att motverka den snabbt accelererande inflationen. Den amerikanska centralbanken agerade snabbast, och hade redan i september höjt räntan med 2,75 procentenheter jämfört med i april. ECB gjorde sin första höjning i juli, och hade i september höjt räntan med 1,25 procentenheter. I mars var den amerikanska styrräntan uppe i 5,0 procent, medan den europeiska låg på 3,5 procent. Som nämndes tidigare reagerar inte centralbankerna på de olika sidorna av Atlanten på exakt samma faktorer; den amerikanska inflationen har varit förhöjd längre, och beror i större utsträckning än den europeiska på ett högt efterfrågetryck, vilket är lättare att komma åt med hjälp av räntehöjningar än den utbudsproblematik som orsakat kraftigt höjda energipriser i Europa sedan krigsutbrottet.

Även om farten i räntehöjningarna är mycket snabb, och de sker samtidigt som reallönerna sjunker kraftigt och

¹⁰ Se till exempel OECD (2023) Economic Outlook, Interim Report March 2023

innebär en kraftig försämring av hushållens ekonomi, är räntenivåerna fortfarande lägre än de var före finanskrisen (*Figur 5*). Här bör dock påpekas att i till exempel Ålands fall är skulderna klart större idag än före finanskrisen, vilket komplicerar jämförelsen.

Figur 5. USAs, euroområdet och Sveriges huvudsakliga centralbanksräntor¹¹, januari 2006 -mars 2023

Källa: www.global-rates.com

Den svenska Riksbanken har följt ECB nära i sina räntehöjningar (se *Figur 5*). I mars var styrräntan 3,0 procent. Konjunkturinstitutet räknar i sin senaste prognos med att styrräntan i slutet av året ligger på 3,75 procent och att den i slutet av 2024 ligger på 1,75 procent.¹²

1.3 Valutakurser

Från början av 2017 och framåt har euron förstärkts trendmässigt gentemot den svenska kronan. Sedan mars 2018 har växelkursen överstigit tio kronor (den mörkblå linjen i *Figur*

6). I takt med att pandemin lämnade den första kaotiska fasen och centralbanker och regeringar världen över annonserat historiskt stora räddningsåtgärder ökade riskaptiten, vilket ökar värdet på små valutor. Detta drev även upp värdet på den svenska kronan, och den låg under 2021 nära sitt tioårsmedelvärde. Att kronkursen försvagades i samband med krigsutbrottet ligger i linje med vad man förväntar sig vid ökad global osäkerhet. Kronan har dock fortsatt att försvagas även under det senaste halvåret, då osäkerheten mildrats. En möjlig förklaring till varför kronan fortsättningsvis är billig kan vara en oro kring den svenska bostadsmarknaden.¹³ Konjunkturinstitutet väntar sig en fortsatt svag krona, med en genomsnittlig växelkurs (en euro uttryckt i kronor) på 11,17 år 2023 och 11,07 år 2024.

I början av 2018 var US-dollar något svagare än långtidsmedelvärdet för tiden 2013–2022 (1,17 USD/EUR). Under de två efterföljande åren skedde en gradvis förstärkning av dollarn, och i maj 2020 kostade en euro endast 1,09 dollar. Under andra halvan av 2020 och första halvan av 2021 försvagades sedan dollarn i förhållande till euron, då riskaptiten ökade i takt med att pandemin började vara under kontroll. Under våren 2020 bröts den utvecklingen och kursen steg under nästan hela resten av året. Utvecklingen illustreras med den gröna kurvan i *Figur 6*.

En dollarförstärkning inleddes under andra halvåret 2021, och den förstärktes av krigsutbrottet i februari 2022. Den ökade osäkerheten och de försämrade utsikterna för Europa gjorde att dollarn till och med var värd

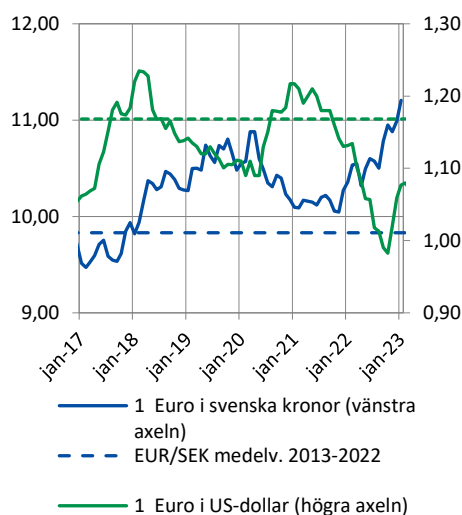
¹¹ Figuren visar refinäntan (euroområdet), Reporäntan (Sverige) samt FED funds räntans intervalltak (USA)

¹² Konjunkturinstitutet (2023) Konjunkturläget mars 2023

¹³ Se. t.ex. SEB(2023) s. 15 och Nordea (2023) s.14 för olika tänkbara orsaker.

mer än euron under september och oktober. Sedan dess har värdet på euron återhämtats delvis, och i mars kostade en euro 1,07 dollar. Både i år och nästa år väntas dollarn ligga kvar kring dagens nivåer.

Figur 6. Valutakurser: EUR/SEK och EUR/USD, januari 2017 – mars 2023

Källa: Finlands Bank. ÅSUB bearbetning.

Eurons förhållande till den svenska kronan och den amerikanska dollarn är de viktigaste valutakurserna för den åländska ekonomin. Den rätt omfattande importen från Sverige till Åland blir billigare vid en försvagning av kronan, men ÅSUBs bedömning är att nettoeffekten av en svagare krona i förhållande till euron är negativ. För det åländska näringslivets del är den svagare kronkursen problematisk eftersom den hämmar varu- och tjänsteexporten till Sverige – inklusive den export som sker genom färjesjöfarten och landturismen.

En stark dollar missgynnar passagerarrederierna som har större delen av inkomsterna i euro men betalar sin bunker i USD. Däremot är nettoeffekten av en stark dollar positiv för den åländska tankerverksamheten

eftersom man har merparten av sina intäkter i USD.

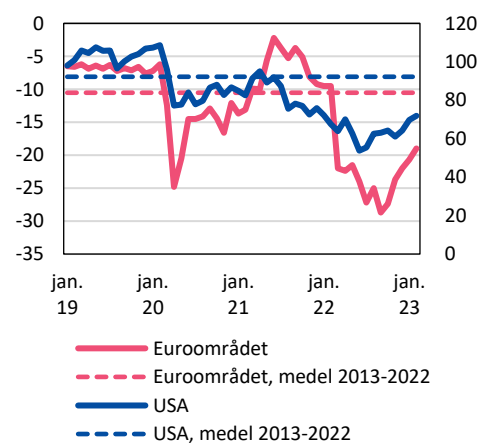
1.4 USA

Den amerikanska ekonomin växte med 2,1 procent under 2022. Framöver väntas dock en svagare tillväxt under 2023 och 2024. IMF räknar med en tillväxt på 1,6 procent i år, följt av 1,1 procent nästa år.

Den amerikanska arbetsmarknaden är fortsatt stram, med låg arbetslöshet och stark sysselsättningstillväxt, men det börjar synas tecken på att arbetsmarknaden börjar kylas av. På årsbasis räknar IMF med att arbetslösheten stiger från 3,6 procent (2022) till 3,8 procent 2023 och 4,9 procent 2024.¹⁴

Som framgår av *Figur 7* påverkades inte de amerikanska hushållens förtroende av krigsutbrottet på samma sätt som de europeiska. Inflation, räntehöjningar och allmän pessimism kring den ekonomiska utvecklingen har dock hållit nere förtroendet klart under långtidsgenomsnittet.

Figur 7. Konsumentförtroendeindikator för USA och eurozonen (olika skalor), januari 2019 – mars 2023. Säsongsjusterad tidsserie.

Källa: EUROSTAT, OECD

¹⁴ IMF (2023), World Economic Outlook, April 2023.

1.5 Euroområdet

Pandemiåterhämtningen i Europa blev avbrutet av Rysslands invasion av Ukraina. Det stora europeiska beroendet av rysk energi ledde till stor oro. Även om de ekonomiska prognoserna fortfarande är klart negativare än de var före invasionen, så har de värsta farhågorna hittills undvikits.

År 2022 ökade BNP med 3,5 procent, IMF räknar med en tillväxt på 0,8 procent i år, följt av 1,4 procent nästa år.¹⁵

Arbetslösheten var i genomsnitt 6,7 procent under 2022. Detta var en minskning med en procentenhet jämfört med föregående år, och en historiskt låg nivå. Arbetslösheten väntas fortsätta att hållas nere i närheten av dagens nivåer trots svaga tillväxtutsikter.

Den strama arbetsmarknaden förbättrar arbetstagarnas möjligheter att få kompensationer för den höga inflationen. ECB räknar med att de nominella lönerna kommer att öka så snabbt de kommande åren att de under 2025 kommer att vara tillbaka på samma reella nivå som de var första kvartalet 2022.¹⁶

1.6 Kina

Efter två års nedstängning genomförde Kina under hösten ett återöppnande av landet, vilket innebär dramatiskt förbättrade förutsättningar för landets ekonomiska tillväxt, men även för den globala utvecklingen.

Efter en tillväxt på endast 3,0 procent ifjol räknar IMF i sin senaste prognos med att den kinesiska ekonomin växer med 5,2 procent i år, följt av en 4,5 procents tillväxt nästa år (2024).¹⁷

Öppnandet har både positiva och negativa potentiella effekter på det globala inflationstrycket. En fungerande kinesisk ekonomi skulle ytterligare kunna minska de störningar i globala värdekedjor som pågått sedan världsekonomin försökte återstarta efter pandemin. Detta skulle minska det totala kostnadstrycket. Å andra sidan innebär en fullt fungerande kinesisk ekonomi även att den globala efterfrågan på energi och insatsvaror ökar, vilket innebär ett ökat pristryck uppåt på dessa.

¹⁵ Europeiska Centralbanken (2023) Makroekonomiska framtidsbedömningar för euroområdet av eurosystemetts experter, mars 2023

¹⁶ Europeiska Centralbanken (2022) Makroekonomiska framtidsbedömningar för euroområdet av eurosystemetts experter, mars 2023, s. 3.

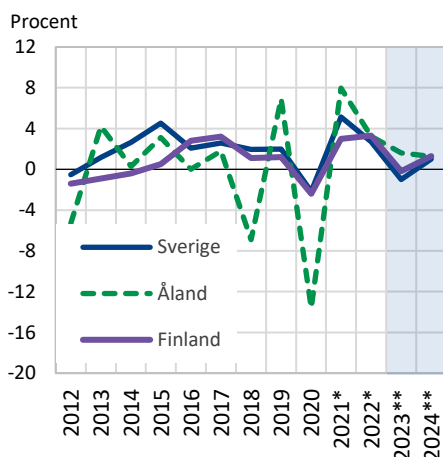
¹⁷ IMF (2023) World Economic Outlook – April 2023.

2. Finland

Den finska produktionen återhämtade sig snabbt från pandemin. Den årliga tillväxten av Finlands samlade produktion (BNP) återges i *Figur 8*. Efter att BNP minskat med 2,4 procent under 2020, blev tillväxten 3,0 procent under 2021. Enligt preliminära uppgifter blev tillväxten ifjol 3,3 procent¹⁸.

Produktionen minskade i slutet av 2022, och väntas fortsätta att minska under början av innevarande år, innan den vänder uppåt under den andra halvan. Sammantaget väntas ekonomin i år minska med 0,2 procent, för att sedan växa med 1,3 procent nästa år (2024), enligt finansministeriets senaste prognos.¹⁹

Figur 8. BNP-tillväxt för Åland, Finland och Sverige 2012–2024.

Källa: ÅSUB, SC, SCB. Egna beräkningar.

*Preliminära beräkningar.

**Prognoser från Finansministeriet i Finland, Konjunkturinstitutet och ÅSUB.

Den finska importen ökade med 7,5 procent 2022, vilket delvis berodde på att privat konsumtion fortfarande återhämtade sig från pandemin. Exporten ökade endast 1,7 procent, och

hölls tillbaka av avvecklingen av exporten till Ryssland.

Finansministeriet räknar med att den finska exporten växer med 1,2 procent 2023 och sedan med 3,9 procent 2024. Importen väntas minska med 1,5 procent i år för att sedan växa med 2,8 procent 2024. Den finska konkurrenskraften väntas gynnas av att löneökningarna och energipriserna är fördelaktiga i förhållande till referensländer.²⁰

Finansministeriets bedömning är att KPI-inflationen i genomsnitt kommer vara 5,5 procent i år, följt av 2,5 procent nästa år. HKPI-inflationen väntas i sin tur vara 4,0 procent i år och 1,9 procent nästa år. De internationella inflationstrycken som diskuterades i kapitel 1.2 påverkar även Finland. Faktumet att Finland har en hög andel rörliga bolån gör dock att räntehöjningarna får en större påverkan på finsk KPI-inflation 2023 än i många andra länder.

Det finns olika mått för att mäta inflationen. Vanligtvis ligger många av dem nära varandra, men på grund av de kraftiga prissvängningarna som äger rum just nu kan det ske större avvikelser, vilket påverkar hur jämförbara olika index är med varandra. ÅSUB och Statistikcentralen hänvisar i första hand till den så kallade KPI-inflationen då vi rapporterar åländska respektive finska inflationssiffror. De åländska och finska KPI-siffrorna är direkt jämförbara med varandra. För att underlätta jämförbarhet mellan länder inom EU producerar varje land även ett standardiserat HIKP-mått, som kan användas för att jämföra olika europeiska länders inflation. I detta mått inkluderas emellertid inte räntor på bostadslån, vilka kommer att stå för

¹⁸ Statistikcentralen, nationalräkenskaper 2022

¹⁹ Finansministeriet (2023a), Economic survey, spring 2023.

²⁰ Finansministeriet (2023a), Economic survey, spring 2023, s.28.

en ansenlig del av den finska och åländska KPI-inflationen den närmsta tiden. Detta innebär att den finska HIKP och KPI måtten kommer att skilja sig åt mer än vanligt under 2023.

Den höga inflationen innebar att reallönerna sjönk med över fyra procent i Finland ifjol, men i takt med att inflationen dämpas och starkare nominella löneökningar träder i kraft väntas köpkraften börja öka i slutet av innevarande år.

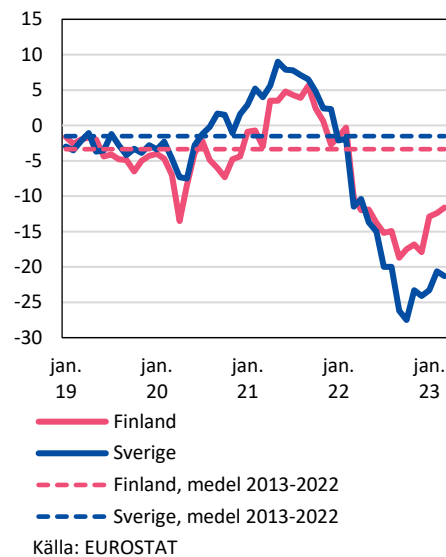
Hushållens försämrade köpkraft påverkar hushållens konsumtion negativt. De förväntade reallöneökningarna från och med slutet av 2023 skulle emellertid innebära en ökad konsumtion under 2024. På årsbasis väntas reallönerna fortfarande sjunka i år (-0,9 procent) för att sedan öka med 1,3 procent nästa år (2024).²¹

Sysselsättningen har fortsatt att utvecklas starkt, och ligger på rekordnivåer (73,8 procent 2022). Arbetslösheten är dessutom låg, i genomsnitt 6,8 procent under 2022. De försämrade ekonomiska förhållandena väntas dock försämra arbetsmarknadsläget framöver, och vakansgraden har redan försämrats, om än från höga nivåer. Finansministeriet räknar dock med att förväntningarna på en kort lågkonjunktur tillsammans med en stram arbetsmarknad kommer att innebära att företagen håller kvar arbetskraft trots lägre efterfrågan under en period. Sysselsättningen väntas vara 73,9 procent 2023 och 73,8 2024. Arbetslösheten väntas öka något till 7,0 procent 2023, men sedan återgå till 6,8 procent 2024.

Hushållens förtroendeindikator sjönk kraftigt under 2022, sedan krigsutbrottet i februari. (Figur 9). Den största orsaken till det branta raset i förtroendeindexet är att hushållens

förväntningar på den finska ekonomins utveckling de kommande 12 månaderna minskade kraftigt. Under första kvartalet 2023 har förtroendet blivit mindre negativt, vilket i första hand beror på förbättrade förväntningar på hur den egna och landets ekonomi kommer att utvecklas under det kommande året. Detta kan ses som en reaktion på att vintern blev lindrigare än befarat, samt faktumet att vintern ligger bakom oss snarare än framför oss.

Figur 9. Konsumenternas framtidstro i Finland och Sverige, januari 2019 – mars 2023. Säsongsjusterad tidsserie.

Beskattningsbara förvärvs- och kapitalinkomster väntas öka med 3,5 procent och 3,8 procent 2024, samtidigt som basen för mervärdesbeskattning väntas öka med 4,6 procent (2023) och 2,3 procent (2024). Trots detta väntas det offentliga underskottet öka framöver, efter att ha minskat något under 2022.

Finansministeriet konstaterar att förbättringen 2022 berodde på tillfälliga faktorer, som högre skatteintäkter samt minskade kostnader kopplade till Covid-19. Underskottet väntas återigen öka från

²¹ Finansministeriet (2023a), Economic survey, spring 2023, s. 54.

och med 2023, både på grund av strukturella orsaker som den åldrande befolkningen, men även till följd av försämrad konjunktur och ökade försvarskostnader i skuggan av kriget i Ukraina. Den offentliga skuldsättningen i Finland uppgick 2022 till 73 procent av BNP²². Finlands skuldsättning ligger därmed cirka 20 procentenheter under genomsnittet för Euroområdet²³.

²² Finansministeriet (2023a), Economic survey, spring 2023.

²³ Eurostat (2023b) "Government Debt down to 93.0% of GDP in euro area", euroindicators, January 2023.

3. Sverige

Den svenska ekonomin återhämtade sig snabbt från pandemin, men går nu in i en lågkonjunktur då de räntekänsliga hushållen pressas av Riksbankens kraftiga räntehöjningar. Enligt preliminära siffror från SCB ökade Sveriges BNP med 2,6 procent under 2022. Enligt Konjunkturinstitutets (KI:s) senaste prognos kommer BNP att sjunka med 0,6 procent under 2023, för att sedan öka med 1,3 procent 2024.²⁴

Inflationen i Sverige har följt den europeiska utvecklingen, med kraftigt stigande energipriser som största påverkan. När energipriserna nu börjat sjunka, samtidigt som jämförelsepriserna från 12 månader tidigare blir högre, tar andra varugrupper över som största inflationspåverkan. Totalt sett väntas dock inflationen sjunka relativt snabbt under året. Konjunkturinstitutet räknar med att inflationen²⁵ nästa år ligger nära tvåprocentsmålet.

Stora skulder i förhållande till den disponibla inkomsten har byggts upp under åren med låg ränta och kraftigt stigande bostadspriser. De stigande räntorna innebär nu att bostadspriserna sjunker kraftigt och att hushållens räntekostnader ökar kraftigt. Den svenska räntekänsligheten består båda av stora skulder och av korta bidningstider, vilket gör att räntehöjningar får snabb effekt.

Utsikterna inom den svenska arbetsmarknaden är svaga. Sämst är utsikterna för konjunkturkänsliga och personalintensiva branscher, som påverkas negativt av stigande räntor och hushåll som drar åt svångremmen. Särskilt utsatta branscher är handeln,

restaurang och hotell, samt byggbranschen. En positivare utveckling väntas inom andra branscher, exempelvis IKT- och finansbranschen, vilket motverkar delvis den svaga sysselsättningsutvecklingen, men totalt sett räknar Konjunkturinstitutet med att arbetslösheten stiger från 7,5 procent 2022 till 7,9 procent 2023, och att den nästa år (2024) ligger på 8,2.

Det svenska konsumentförtroendet sjönk mer än det finska under 2022 (*Figur 9*) och trots en viss ökning under vintern låg det i mars kvar på historiskt låga nivåer, och klart under det finska. Hushållens försämrade villkor har även lett till en minskad konsumtion.

Förväntningarna är att Riksbanken kommer att fortsätta höja styrräntan. Konjunkturinstitutet räknar med att styrräntan i slutet av 2023 ligger på 3,75 procent, men att den sedan sänks rejält under 2024 i samband med att inflationen återgår till målsättningsnivån. KI räknar med att styrräntan i slutet av 2024 ligger på 1,75 procent. Styrräntans utveckling är helt beroende av inflationens utveckling, vilket gör osäkerheten kring räntebanan stor.

Trots stora underskott under pandemin är den offentliga skulden i Sverige bland de lägsta i EU. I år räknar KI med att det finansiella sparandet försvagas och blir negativt på grund av att inflationen slår igenom på utgiftssidan samtidigt som viktiga skattebaser som lönesumma och hushållens konsumtion utvecklas svagare än BNP. Om man justerar för konjunkturrella effekter väntas dock sparandet bli positivt.²⁶

²⁴ Konjunkturinstitutet (2023) Konjunkturläget mars 2023.

²⁶ Konjunkturinstitutet (2023) Konjunkturläget mars 2023, s. 34.

²⁵ Både KPI- och underliggande inflation.

4. Åland

ÅSUBs bedömning är att 2023 är det första året som inte påverkas direkt av pandemin. Framöver gör dock den internationella lågkonjunkturen att produktionsnivån pressas ner under sin kapacitet, vilket bland annat tar sig uttryck i att arbetslösheten ligger kvar över den förpandemiska nivån. Förutom att utnyttjandegraden i ekonomin ligger under kapaciteten har även minskat tonnage under pandemin reducerat den potentiella produktionsnivån för den åländska ekonomin.

Föreliggande konjunkturbedömning är positivare än den ÅSUB gjorde i höstas. Sedan i höstas har inkommande data för både 2021 och 2022 varit starkare än vad ÅSUB räknade med i höstas, vilket har stärkt BNP-siffrorna för åren 2021–2023.

Prognosen är dock fortfarande negativ. Produktionen hålls tillbaka av den svaga internationella konjunkturen, och återhämtningen på arbetsmarknaden har avstannat. Hushållens ekonomi är ansträngd under hela prognosperioden. Trots detta är förväntningarna på en stabil sysselsättningsnivå ändå bättre än vad som kunde förväntas, givet den pessimism som näringslivet ger uttryck för i vår konjunkturenkät.

Hushållen är positivare nu än de var i höstas, men konsumentförtroendet är fortfarande mycket svagt. Reallöneminskningar på grund av hög inflation slår hårt på hushållens ekonomi, och dämpar efterfrågan för framförallt de branscher som riktar sig direkt till hushållen.

Näringslivet som helhet är mycket negativa om det kommande årets utveckling. Byggbranschen är mest negativ, och påverkas negativt av höga räntor, byggkostnader samt pressade hushåll och företag. Den mest positiva

bilden ger finansbranschen, men även inom industrin finns vissa ljuspunkter.

Avslutningsvis väntas även innevarande år präglas av hög inflation, men på grund av att en stor del av inflationen väntas härröra från övergående räntehöjningseffekter väntas ändå en snabb nergång till relativt normala nivåer 2024.

I år och nästa år väntas lönejusteringar få genomslag och, i kombination med ett stabilt sysselsättningsläge, generera högre inkomstskatteintäkter för såväl landskapet som kommunerna. Samtidigt medför stigande löner och den höga inflationen utmaningar på kostnadssidan även för den offentliga sektorn.

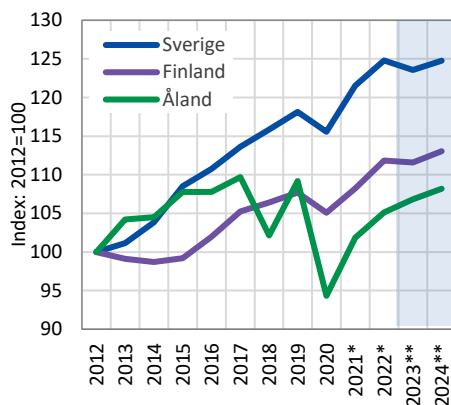
4.1 BNP-tillväxt

Den åländska BNP-tillväxten uppvisar större variationer från år till år än för större ekonomier, som Sverige och Finland. Enskilda branschers och företags utveckling får lättare genomslag i den begränsade åländska ekonomin, än i större och mer diversifierade ekonomier. *Figur 8* visar den åländska BNP-tillväxten i förhållande till Finland och Sverige och *Figur 10* nedan visar utvecklingen i indexform från år 2012. Efter att förändringar inom sjöfarten ledde till stora minskningar i BNP 2008–2012 har trenden i den åländska volymtillväxten legat mellan den svenska och den finska fram till och med 2017. Under 2018 sjönk sedan förädlingsvärdet och volymindexet låg under det finska men återhämtade sig nästan helt under 2019.

Mellan 2012 och 2017 ökade förädlingsvärdet mest inom finans- och försäkringsbranschen, men även för andra stora branscher, som till exempel fastighetsverksamhet och tillverkningsindustrin. Förädlingsvärdet för den viktiga sjöfarten var dock i det

närmaste stagnerande under perioden, vilket tynger den samlade tillväxten. Förädlingsvärdet sjönk 2018, vilket huvudsakligen berodde på ett minskat driftöverskott då ett särskilt olönsamt år inom transportsektorn sammanföll med att finansbranschens driftöverskott föll tillbaka efter några synnerligen starka år. År 2019 skedde en återhämtning från året innan. Finansbranschens driftöverskott återhämtade sig nästan helt från minskning året innan medan transportbranschens driftöverskott tog igen nästan två tredjedelar av minskningen 2018.

Figur 10. BNP-tillväxten 2012-2024* för Åland, Finland och Sverige. Volymindex, år 2012 = 100

Källa: ÅSUB, SC, SCB. Egna beräkningar.

*Preliminära beräkningar.

**Prognoser

Under 2020, vilket är det senaste år som Ålands BNP är fastställt för, föll BNP dramatiskt med cirka 14 procent. Den enskilt största orsaken till fallet i förädlingsvärdet 2020 var transportsektorns nedgång i samband med pandemin. Enligt preliminära beräkningar ser BNP-tillväxten för 2021 ut att bli åtta procent. Bokslutsdata, som inte var tillgänglig under höstens konjunkturbedömning, medför att industrin, handeln och finansbranschen har justerats upp för 2021. Faktumet att passagerarsjöfarten låg långt under normal nivå innebar emellertid att BNP fortfarande låg långt under 2019 års nivå. Preliminära beräkningar för 2022 års förädlingsvärde pekar på en BNP-tillväxt om tre procent. BNP-nivån

2022 är en revidering uppåt jämfört med höstens prognos, vilket i första hand härrör från kvardröjande effekter av industrins upprevidering 2021, samt en upprevidering för transportbranschen utifrån bokslutsdata för 2022 som publicerats under våren, och som var positivare än våra antaganden i höstas. Ett minskat driftöverskott inom finansbranschen väntas å andra sidan hålla tillbaka tillväxten.

ÅSUB räknar i vår med att BNP-tillväxten 2023 blir cirka två procent. Tillväxten härrör i första hand från transportbranschen, där vi utgår ifrån att den säsongsjusterade produktionsnivå som passagerarrederierna nådde i slutet av 2022 fortsätter under 2023. Utöver detta antas finansbranschen återhämta hälften av driftöverskottstappet 2022. För många av branscherna väntas 2023 innebära nolltillväxt, vilket är i linje med de negativa branschsvaren i årets enkät, samt utvecklingen i Sverige och Finland.

Nästa år (2024) räknar vi med en BNP-tillväxt om en procent. Det råder stor osäkerhet kring utveckling så pass långt fram, men vi utgår ifrån att transportbranschen inte har mycket kvar att återhämta, givet det minskade tonnaget jämfört med före pandemin, samtidigt som det allmänna konjunkturläget ännu inte hunnit vända uppåt från de utmaningar som är aktuella nu under 2023.

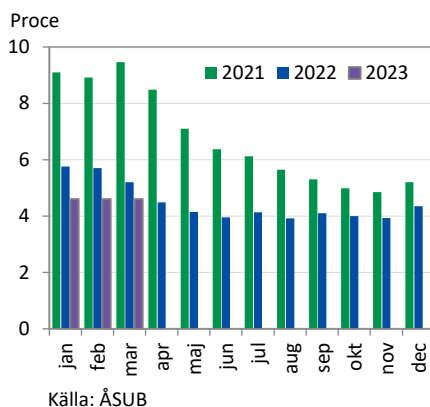
4.2 Arbetsmarknaden

Det månadsvisa relativa arbetslöshetstalet på Åland framgår av *Figur 11*. Där ser man att arbetslösheten på Åland nu legat på ungefär samma nivå i ett år. I mars var arbetslösheten 4,6 procent.

ÅSUBs bedömning är att arbetslösheten kommer att ligga kvar

kring dagens nivå²⁷, bortsett från det återkommande säsongsmönstret som innebär lägre arbetslöshet under sommaren.²⁸

Figur 11. Relativ arbetslöshet, månadsvis 2021, 2022 och januari – mars 2023.

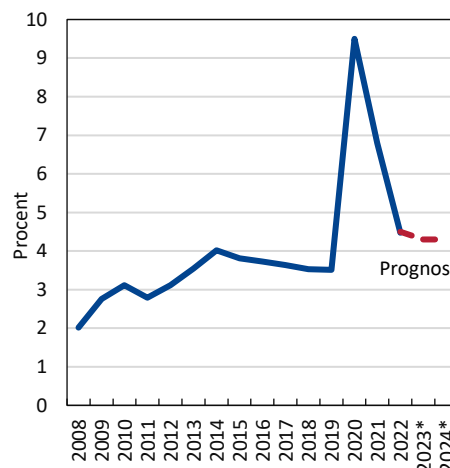

Källa: ÅSUB

Sedan 2014 rörde sig arbetslösheten försiktigt neråt och låg 2019 på 3,5 procent (Figur 12). Pandemin innebar att arbetslösheten 2020 låg på historiskt höga 9,5 procent. Under de två därpå följande åren föll arbetslösheten snabbt tillbaka till 6,8 procent 2021 och 4,5 procent 2022. Därefter har återhämtningen avstannat, och då vi nu räknar med 4,3 procent arbetslöshet under

innevarande och nästa år innebär det att vi fortsättningsvis ligger på en nivå cirka 0,8 procentenheter högre än före pandemin.

Figur 12. Relativ arbetslöshet 2008–2023*

Källa: ÅSUB

Ungdomsarbetslösheten har ett oregelbundet mönster (Figur 13), beroende på det ringa antalet individer i gruppen, men låg innan pandemin rätt stabilt kring fem procent på årsbas. Pandemin innebar att arbetslösheten bland unga steg till över 20 procent. Ungdomsarbetslösheten minskade

Tabell 1. Nyckeltal 2019 – 2023

	2020	2021*	2022*	2023 ^P	2024 ^P
BNP till marknadspris (volymförändring, %)	-13,6	8	3	2	1
Befolkningsförändring (antal personer)	245	215	15	180	180
Relativt arbetslöshetstal (%)	9,5	6,8	4,5	4,3	4,3
Konsumentpriser, årlig förändring (%)	-0,4	1,7	6,6	7,0	2,5
Kort ränta (Euribor 3 mån, %)	-0,4	-0,5	0,3	3,5	3,6
Växelkurs EUR/SEK	10,49	10,14	10,63	11,17	11,07
Råolja (Brent, USD/fat)	42	71	101	85	81

*) Preliminära uppgifter för BNP-tillväxten ^P) Prognoser

Källa: ÅSUB, egna beräkningar för BNP, ÅSUB (Befolkning, Arbetsmarknad, Priser); Statistikcentralen; Finlands bank; US Energy Information Administration; Konjunkturinstitutet; Ship & Bunker (<http://shipandbunker.com/>); ECB.

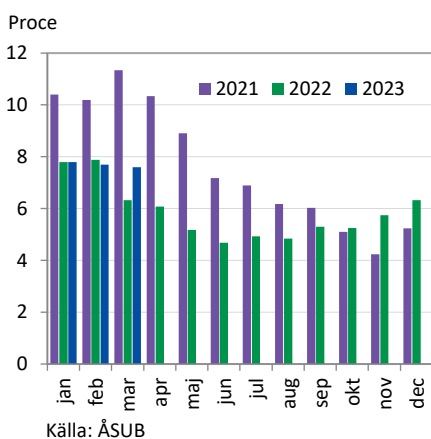
²⁷ Säsongsjusterat har arbetslösheten legat på 4,3 procent under årets första kvartal.

²⁸ En utförlig prognos för arbetsmarknaden publiceras i Arbetsmarknadsbarometern 2022 som offentliggörs i början av juni.

sedan snabbt, och nådde under förra sommaren ner till samma nivåer som före pandemin. De senaste månaderna har vi sett en viss uppgång i ungdomsarbetslösheten, vilket kan vara kopplat till en minskad efterfrågan inom servicesektorn och detaljhandeln. Detta är branscher som sysselsätter många unga och som drabbas direkt av hushållens försämrade ekonomi.

Det genomsnittliga antalet lediga sommarjobb under det första kvartalet 2023 låg något över år 2019. Ifjol var motsvarande genomsnitt i nivå med 2019.

Figur 13. Ungdomsarbetslösheten, månadsvis 2021, 2022 och januari – mars 2023.

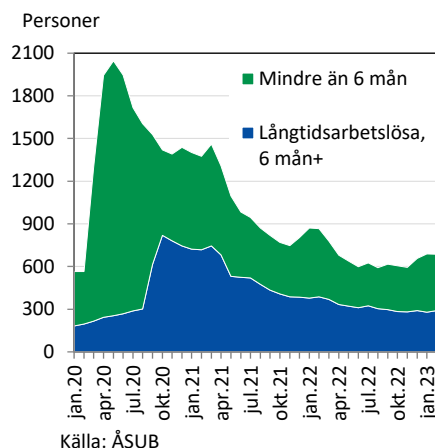

Källa: ÅSUB

Långtidsarbetslösheten²⁹ ökade i snabb takt under hösten 2020, då ett halvår förflutit sedan pandemiutbrottet (se *Figur 14*). Därefter var långtidsarbetslösheten i likhet med den totala arbetslösheten relativt konstant fram till våren 2021. Antalet långtidsarbetslösa minskade sedan gradvis från 744 i mars 2021 till under 300 i slutet av 2022. I mars steg antalet långtidsarbetslösa till 309, från att ha varit 290 i februari.

²⁹ En person klassificeras här som långtidsarbetslös då den varit arbetslös oavbrutet de senaste sex månaderna.

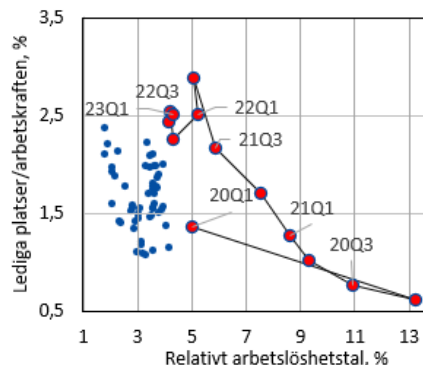
Figur 14. Antal arbetslösa efter arbetslöshetens längd, januari 2020 – mars 2023.

Källa: ÅSUB

Antalet lediga platser har legat över normal nivå³⁰ ända sedan pandemiåterhämtningen påbörjades på allvar 2021. Antalet lediga platser låg under första kvartalet i år fortsättningsvis klart över normal nivå, men data indikerar att det nu är främst inom offentlig sektor som antalet lediga platser är större än normalt.

Figur 15. Vakansgrad och relativt arbetslöshetstal (säsongsjusterat), första kvartalet 2007 - första kvartalet 2023 (blå punkter är kvartalsobservationer 2007-2019).

Källa: ÅSUB

Matchningsproblem inom arbetsmarknaden kan illustreras med den så kallade *Beveridgekurvan*, som visar förhållandet mellan andelen lediga platser (vakansgraden)

³⁰ Här definierat som månadsspecifikt medelvärde 2015-2019.

respektive det relativa arbetslöshetstalet *Figur 15*. Vid ökande matchningsproblem flyttas kurvan uppåt och samtidigt till höger i figuren. *Figur 14* visar att den åländska arbetsmarknaden fortsättningsvis ligger kvar på en förhöjd nivå av matchningsproblem jämfört med före pandemin. Observationer under perioden 2007-2019 illustreras med blå punkter, vilka ligger i ett område till vänster och neråt jämfört med de röda punkterna som illustrerar observationer sedan pandemin. Matchningsproblematiken innebär att vi samtidigt kan se positiva siffror vad gäller antalet lediga platser och negativa vad gäller arbetslöshet.

Figur 16. Utveckling av antalet lediga platser januari 2019 - mars 2022. Procentuell avvikelse från långtidsmedeltalet för den specifika månaden.

Not.: Långtidsmedelvärdet beräknat på

4.3 Befolkningsutveckling

Den åländska befolkningsutvecklingen har varit god under 2000-talet, och har i genomsnitt legat på 0,8 procent, eller 211 personer. Befolkningstillväxten är emellertid ojämn; det senaste decenniet har den årliga ökningen pendlat mellan 67 personer (2015) och 300 personer (2018).

Befolkningsökningen var god under pandemiåren 2020-2021. År 2020 ökade befolkningen med 245 personer; en notering som är något högre än det senaste decenniets genomsnitt. Befolkningen ökade under 2021 i nivå med det senaste decenniets genomsnitt, det vill säga en ökning på 215 personer.³¹

Under 2022 stannade befolkningstillväxten på endast 15 personer. Detta är klart svagare än alla andra år under 2000-talet, och det lägsta sedan 1985. Befolkningstillväxten är dock som redan nämnts ojämn, och tidigare svackor har följts av år med normal tillväxt. Vi antar i vår prognos att befolkningstillväxten 2023 och 2024 kommer att vara runt 200 personer, i linje med medeltalet under det senaste decenniet.

Flyttningsnettot låg 2021 på 186 personer plus, vilket var i linje med det senaste decenniets medelvärde (188). Enligt preliminära uppgifter var flyttningsnettot +133 ifjol (2022), men med tanke på att befolkningsökningen har justerats ner för 2022, kan även det preliminära flyttningsnettot komma att justeras ner då slutliga uppgifter publiceras i maj.

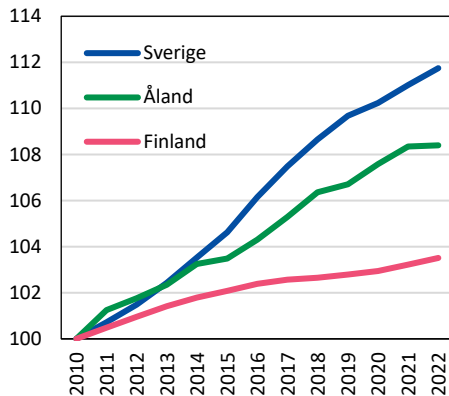
I och med det nya ekonomiska systemet (trädde i kraft 2021) har befolkningsutvecklingen en direkt effekt på de offentliga finanserna via avräkningsbeloppet.

Befolkningen på Åland har sedan 2010 ökat med 8,4 procent, vilket är mer än dubbelt så mycket som Finlands ökning på 3,5 procent (*Figur 17*) men mindre än i Sverige (tolv procent) där en stor invandring spätt på befolkningstillväxten mer än på Åland³².

³¹ ÅSUB, Befolkning.

³² SCB, Befolkning.

Figur 17. Befolkningsutveckling för Åland, Finland och Sverige 2010–2022. Antal invånare, index år 2010=100.

Källa: ÅSUB, Statistikcentralen, SCB

4.4 Inflationen

Inflationen (KPI) på Åland har i enlighet med internationellt mönster både stigit och breddats under det senaste året. Under 2020 var inflationen negativ (-0,4 procent), men i takt med att ekonomin började starta om efter pandemin steg inflationen. I slutet av 2021 såg vi för första gången på ett decennium flera månader i rad med inflation över tvåprocentmålet.

Under fjolåret accelererade priserna dramatiskt, i synnerhet efter krigsutbrottet i februari.

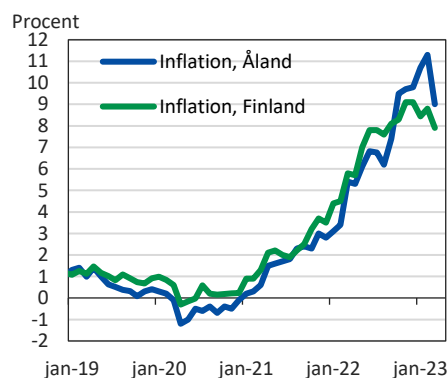
Den åländska inflationen har historiskt följt den finska utvecklingen nära, och även under fjolårets dramatiska inflationsstegring följs kurvorna åt. De största avvikelserna i den åländska jämfört med den finska utvecklingen under det senaste året har skett i samband med att de lokala elpriserna justerats på Åland. Till exempel låg den åländska inflationen ungefär en procentenhet under den finska fram till oktober då båda de åländska elbolagen höjde sina priser markant, varefter den åländska inflationen låg mellan 0,6-1,2 procentenheter högre än den finska

³³ Faktumet att jämförelsenivån från 12-månader tidigare steg mellan februari och mars, eftersom det skedde stora prisökningar i mars 2022.

under sista kvartalet 2022. När de åländska bolagen sedan höjde sina priser avsevärt från årskiftet skedde ytterligare en ökning av skillnaden, och skillnaden mellan åländsk och finsk inflation var över två procentenheter under de två första månaderna 2023.

I mars sjönk den åländska inflationen med 2,3 procentenheter, från 11,3 till 9,0 procent. Minskningen beror på de kraftigt sänkta elpriserna tillsammans med så kallade "baseeffekter"³³. Även skillnaden mellan Åland och Finland minskade i mars, från 2,5 till 1,1 procentenheter. Skillnaden som kvarstår beror huvudsakligen på finansiella kostnader, både räntor på bostadslån och "övriga finansiella tjänster"³⁴, denna skillnad väntas dock öka fram till och med sommaren.

Figur 18. Inflationen på Åland och i Finland, januari 2019 - mars 2023

Källa: ÅSUB, Statistikcentralen

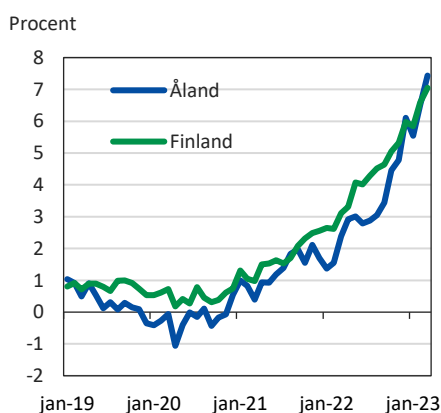
Som nämndes i *kapitel 0* innebär räntehöjningarna på kort sikt en uppåtpress på KPI-inflationen. På grund av att bolånen på Åland i likhet med Finland i stor utsträckning är bundna endast ett år i taget, slår de stora räntehöjningarna snabbt igenom på den åländska KPI-inflationen. På grund av att ålänningar dessutom har större skulder i förhållande till inkomster än i Finland som helhet, har räntehöjningarna dessutom en något

³⁴ Punkt 12.6 i KPI-varukorgen, "övriga finansiella tjänster".

större inverkan på Åland. I mars bidrog bolåneräntorna med 1,8 procentenheter till den åländska inflation. Samtidigt har som nämndes tidigare övriga ospecificerade finansiella tjänster haft en större inverkan på den åländska inflationen än förväntat de senaste månaderna (1,6 procentenheter i mars). Utgående från förväntningarna på 12-månaders Euribor bedömer ÅSUB att den sammanlagda inflationseffekten av bolånen och övriga finansiella tjänster kommer att toppa på hela fyra procentenheter under sommaren, för att sedan sjunka till nära noll i mitten av 2024. På grund av den större vikt som särskilt övriga finansiella tjänster har i den åländska KPI-varukorgen jämfört med den finska, väntas den åländska inflationen ligga klart högre än den finska under 2023, för att sedan ligga på ungefär samma nivå 2024.

Om man ser på den underliggande inflationen, definierad som KPI-inflationen exklusive priser för livsmedel och energi, ser man att den åländska inflationen legat under den finska under större delen av 2022, men att de sedan slutet av året legat nära varandra. I mars var den underliggande inflationen 7,4 procent på Åland och 7,1 procent i Finland.

Figur 19. Underliggande inflation (KPI-inflation exkl. livsmedel och energi) på Åland och i Finland, januari 2019 - mars 2023

Källa: ÅSUB (opublicerade uppgifter), Statistikcentralen

Sänkta elpriser och baseffekter kommer att ha en stark nedåtpressande effekt under året. Samtidigt ser finansiella kostnader ut att pressa upp den åländska inflationen kraftigt under innevarande år. Dessa krafter styr en stor del av utveckling under innevarande år, men utvecklingen på längre sikt beror på hur den breda, underliggande inflationen utvecklas. I dagsläget har inte denna nått sin topp och börjat sjunka, men ÅSUB utgår i likhet med de flesta bedömare från att även den underliggande inflationen börjar sjunka tillbaka under innevarande år, och att den nästa år ligger i nivå med den vanliga KPI-inflationen.

ÅSUB räknar med en genomsnittlig KPI-inflationsnivå på 7,0 procent år 2023. Nästa år (2024) väntas den åländska inflationen ligga på 2,5 procent.

4.5 Hushållen

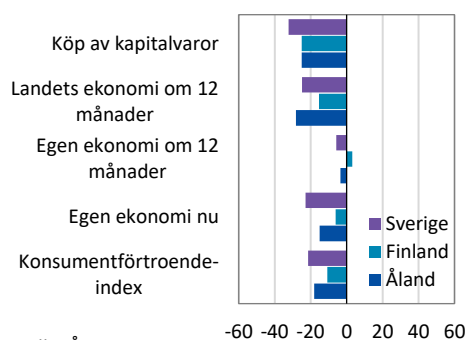
Våren 2021 började ÅSUB sammanställa ett konsumentförtroendeindex för de åländska hushållen. Konsumentförtroendet samlas in två gånger per år, våren (mars) och hösten (september), i samband med ÅSUBs konjunkturöversikter.

Indexet är uppbyggt utifrån samma uppsättning frågor som till exempel Eurostat och Statistikcentralen använder, nämligen: "Hur är ditt hushålls ekonomiska situation för närvarande jämfört med för 12 månader sedan?", "Hur tror du att ditt hushålls ekonomiska situation kommer att vara om 12 månader, jämfört med situationen nu?", "Hur tror du att den ekonomiska situationen på Åland kommer att vara om 12 månader, jämfört med situationen nu?", samt "Hur mycket pengar tror du att ditt hushåll kommer att använda till stora inköp under de närmaste 12

månaderna jämfört med de senaste 12 månaderna?”³⁵

Generellt kan man säga att åländska hushåll följt de finska och svenska hushållen nära sedan vi började göra våra mätningar 2021 (se Figur 9). De stora internationella händelserna, som pandemiåterhämtning och krigsutbrott, har drabbat alla tre, vilket styrt utvecklingen. Resultaten visar att de åländska hushållen är negativare än de finska, men positivare än de svenska. Det svenska konsumentförtroendet har försvagats klart mer än det finska under det senaste året, vilket är naturligt att koppla till den högre svenska räntekänsligheten. Skillnaderna i totalindex återspeglas i åsikten om den egna ekonomin just nu; svenska hushåll är mest negativa medan åländska hushåll är negativare än finska hushåll. Alla tre är neutrala när det kommer till hur den egna ekonomin kommer att utvecklas under det kommande året. Planer på större inköp det närmsta året skiljer sig inte anmärkningsvärt mellan de åländska, finska och svenska hushållen, även om de svenska hushållen är något negativare. När det kommer till landets (Ålands) ekonomi om 12 månader är åländska hushåll negativare än både svenska och finska hushåll (se Figur 20).

Figur 20. Konsumentförtroendeindex och netttotal för delfrågorna. Åland, Finland och Sverige, mars 2023.

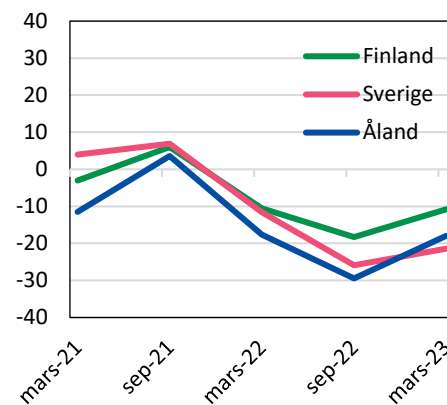
Källa: ÅSUB, Eurostat

Not.: Ej säsongjusterade uppgifter.

En avgörande skillnad vid vårens undersökning jämfört med höstens är att den av energipris präglade vintern ligger bakom hushållen istället för framför. Med det sagt ser vi i vårens undersökning klart positivare åländska hushåll jämfört med i höstas, men alltså negativt.

Överlag är utslagen för de olika delfrågorna på ungefär samma nivå i mars 2023 som de var i mars 2022. Förväntningarna för de kommande 12 månaderna är något positivare både vad gäller den egna och Ålands ekonomi, medan nulägesbedömningen av den egna ekonomin samt planerna på större inköp är något negativare.

Figur 21. Konsumentförtroendeindex för Åland, Finland och Sverige, mars 2021-mars 2023.

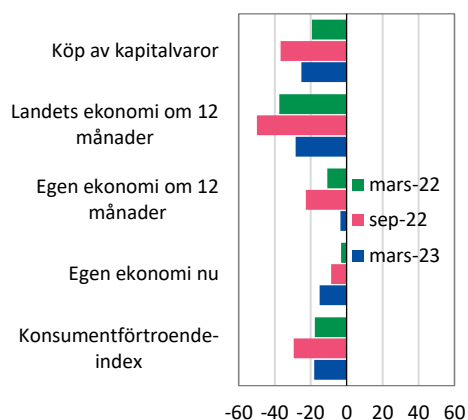

Källa: ÅSUB, Eurostat

Att göra framtidsbedömningar upplevs fortsättningsvis vara svårt av många. Ungefär 60 procent uppger att det är lätt eller ganska lätt att förutse hushållets ekonomiska situation om 12 månader, medan 40 procent anser det svårt eller ganska svårt. Detta är ungefär samma fördelning som förra hösten och våren, men en klar skillnad från våra mätningar 2021, då över 70 procent uppgav att det var lätt eller ganska lätt.

³⁵ Hela frågeformuläret, samt en kort metodbeskrivning finns i bilaga 3.

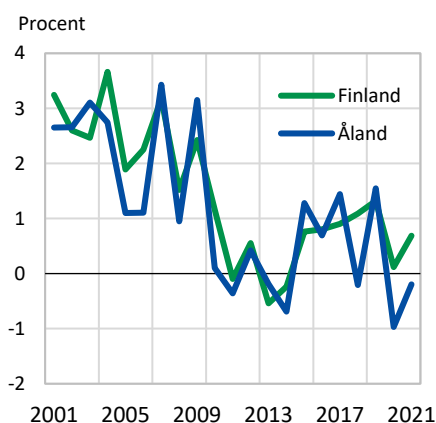
Figur 22. De åländska hushållens konsumentförtroendeindex och nettotal för delfrågorna. Våren 2023, hösten 2022 och våren 2022.

Källa: ÅSUB

Att pandemin drabbade Åland hårdare än Finland som helhet syns även i utvecklingen för disponibla inkomster.³⁶ På Åland minskade dessa 1,0 procent under 2020, och ytterligare 0,2 procent under 2021. I Finland steg den med 0,1 procent 2020 och 0,7 procent 2021 (se Figur 23).

Figur 23. Hushållens disponibla penninginkomst per konsumtionsenhet, median, för Åland och Finland 2001-2021. Procentuell tillväxt, 2021 års penningvärde.

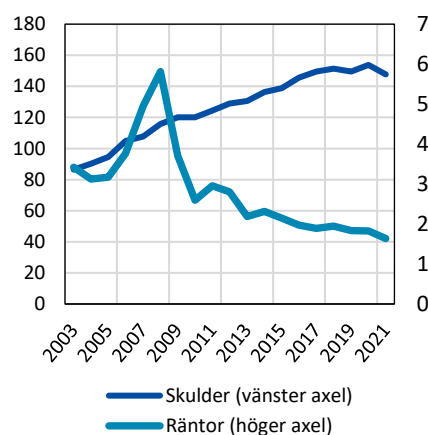

Källa: Statistikcentralen, egen beräkning.

Skuldsättningen steg under 2010-talet snabbare på Åland än i Finland Under

2020 och 2021 minskade dock skillnaden något. Under 2021 minskade inte bara skillnaden mellan Åland och Finland, utan även den genomsnittliga skuldsättningen minskade på Åland. Hittills har de exceptionellt låga räntorna inneburit att räntekostnaderna sjunkit trots ökade skulder. Sedan räntehöjningarna 2022 kommer dock räntekostnaderna i förhållande till de disponibla inkomsterna öka avsevärt under innevarande år, och beräknas ligga klart över 2008-års nivå (se Figur 24).

Figur 24. Hushållens skulder och räntor som procentuell andel av disponibel inkomst, 2003 – 2021.

Källa: Statistikcentralen, egen bearbetning och prognos.

Representanter från banksektorn har uppgett att de inte hittills noterat betalningssvårigheter från hushållen.

³⁶ Här mätt som medianvärdet för disponibel penninginkomst per konsumtionsenhet.

Trots att vi räknar med starka nominella löneökningar under innevarande år, kommer löneökningarna vara lägre än inflationen både 2022 och 2023. Därmed kommer reallönerna sjunka både 2022 och 2023, för att sedan börja öka igen 2024, då den nominella löneökningstakten förväntas vara högre än inflationen.

Trots den höga inflationen ser vi inte några stora förändringar i frågorna om hushållens sparande i ÅSUB:s konsumentbarometer. Andelen hushåll som sparar just nu (41 procent), och andelen som tror sig kunna spara under det kommande året (51 procent) är något lägre än det var 2021 (motsvarande andelar 2021 var 48 respektive 56 procent). Här ligger den åländska utvecklingen nära den finska, medan svenska hushålls sparande har påverkats mer negativt det senaste året.

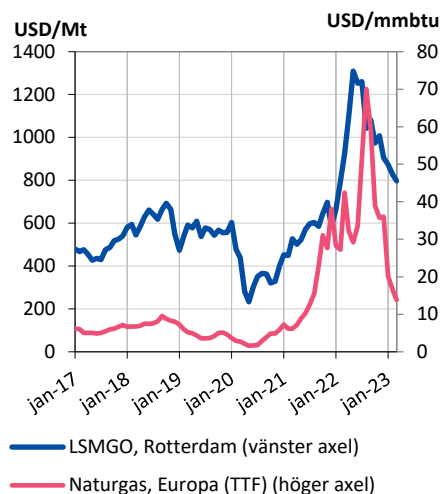
4.6 Sjöfarten

Bunkerpriset

Bunkerkostnader är en väsentlig del av rederiernas kostnader, och förändringar i bunkerpriser påverkar direkt lönsamheten. Priset på den lågsavvliga marindiesel som används i Östersjön följer nära oljepriset. Utöver denna traditionella bunker, är numera LNG-gas en del av den åländska sjöfartens drivmedel. Krigsutbrottet 2022 påverkade priserna på båda dessa kraftigt.

Efter att ha sjunkit kraftigt under pandemin, låg priset på lågsavvlig marindiesel, LSMGO (*Low Sulphur Marine Gas Oil*), i början av 2022 på normala nivåer. Priset ökade dock dramatiskt, och var under april-september dubbelt så högt som långtidsmedelvärdet. (Figur 25).

Figur 25. Priset på lågsavvlig marindiesel (LSMGO i Rotterdam) samt Naturgas (TTF) januari 2017 – mars 2023.

Källa: Ship&bunker.com, World bank. ÅSUB bearbetning.

Energy Information Administration (EIA) bedömer i sin senaste prognos att oljeprisets årsgenomsnitt för 2023 kommer att vara något lägre än under fjolårets nivå. Det genomsnittliga priset på Brentolja bedöms hamna på 85 USD per fat 2023 och sedan sjunka till cirka 81 USD per fat 2024. OPECs beslut om produktionsnedskärningar pressar upp oljepriset något under 2023. I prognosen utgår EIA från att produktionsnedskärningen upphör i början av 2024. Under 2024 väntas globala oljereserver öka och priset på olja pressas neråt. EIA betonar att osäkerheten i prognosen fortsättningsvis är förhöjd och att utfallet är beroende av flera faktorer. De senaste oroligheterna inom finanssektorn, framför allt i USA, kan dock komma att påverka det makroekonomiska läget och resultera i minskad ekonomisk tillväxt och en minskad efterfrågan på olja. Ett sådant utfall skulle i sin tur leda till att oljepriset underskrider de prognostiserade värdena.

Passagerarsjöfarten

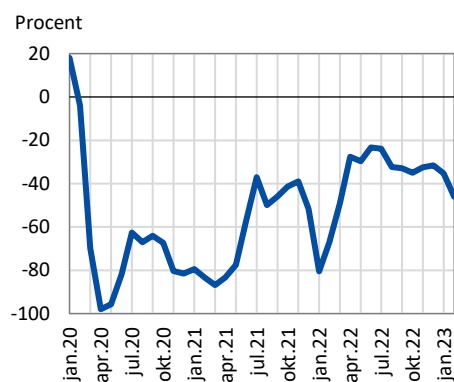
Passagerarrederierna är centrala för den åländska ekonomin. Pandemins negativa effekt på

passagerarrederierna och den efterföljande återhämtningen har varit helt avgörande för hela ekonomins utveckling de senaste tre åren.

Återhämtningen i passagerarantalet fortsatte under 2022. De två stora åländska passagerarrederiernas passagerarantal (årsbasis) steg under året och låg cirka 22 respektive 25 procent under nivåerna 2019, vilket var en avsevärd förbättring från året innan³⁷. Här bör även påminnas om att ingången av år 2022 präglades av en större spridning av covid-19 varianten "omikron" vilket påverkade verksamheten.

Utvecklingen i passagerartalen för rederierna tenderar att följa statistiken för antalet inresande till Åland (*Figur 26*), som visar på att antalet inresande 2022 var drygt en tredjedel lägre än långtidsmedeltalet. I figuren nedan ser man tydligt effekten av en ny smittvåg (omikron-varianten) i inresandesiffrorna för ingången av 2022, som i januari sjönk tillbaka till en 80 procent nedgång. Finska och svenska myndigheter meddelade under våren att restriktioner kommer att slopas, varefter inresandet återhämtade sig snabbt. Sedan våren fram till utgången av året kretsade inresandet omkring årsmedelvärdet på -35 procent från normala nivåer. Under början av år 2023 har inresandesiffrorna i förhållande till långtidsmedelvärdet börjat minska igen. Här påverkar även de fartygsförsäljningar som inträffade under 2022 och i början av 2023.

Figur 26. Inresande till Åland jan 2020 - februari 2023. Procentuell skillnad från månadsspecifikt medeltal 2015–2019.

Not.: Långtidsmedelvärdet beräknat på 2015–19
Källa: ÅSUB

ÅSUB räknar med att de åländska passagerarrederierna bibehåller den säsongjusterade passagerarnivå som uppnåddes i slutet av 2022, och att rederierna lyckas kompensera för kostnadsökningar. Hushållens försämrade ekonomiska situation antas inte ha en stark negativ eller positiv effekt för rederierna, då hushållen väntas minska sin totala resekonsumtion, men att en del av dyrare resealternativ ersätts med kryssningar. Den kvarvarande skillnaden i förhållande till förpandemiska passagerartal antas bero på minskat tonnage som inte ersätts under prognosperioden.

Fraktsjöfarten

Enligt den finska Rederibarometern³⁸, som fokuserar på frakttrafik, har rederierna negativa förväntningar på det kommande året på grund av osäkerheten för både det säkerhetspolitiska läget och ekonomin.

Baltic Dry Index (BDI) är ett sammansatt shipping- och handelsindex skapat av det London-baserade *Baltic Exchange* som mäter förändringar i kostnaderna för att transportera råvaror som järnmalm, kol och vete till sjöss (*Figur 27*).

³⁷ Passagerarantalen för dessa rederier 2021 låg 63 respektive 61 procent under nivåerna 2019.

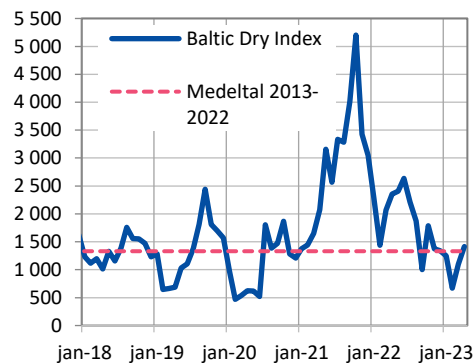
³⁸ Brahea Centre at the University of Turku (2023), Rederibarometern 2022.

Informationen kommer direkt från skeppsmäklare.

Förändringar i BDI speglar transportkostnaderna för råvaror som är ett område där spekulationsnivån är väldigt låg och ger därigenom insikter i globala trender i utbud och efterfrågan.

Indexet (BDI) ökade kraftigt under så gott som hela 2021. Utvecklingen återspeglar den starka ekonomiska återhämtningen, särskilt inom industrisektorn, där en hög efterfråga på råvaror och material i kombination med begränsade frakt- och hamnkapaciteter pressat upp priser. I början av oktober nådde indexet en ny rekordnivå på drygt 5200. Därefter sjönk indexet till mer normala nivåer, och har sedan slutet av 2022 för det mesta legat i närheten av långtidsmedelvärdet (Figur 27).

Figur 27. Baltic Dry Index januari 2018 – april 2023 (Index basår 1985 = 1 000)

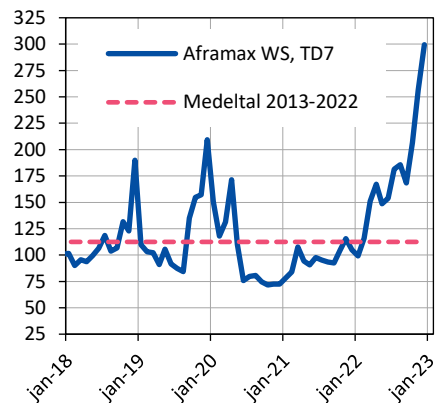
Källa : Capital Link

Den ledande internationella indikatorn för tankertrafik (Worldscale) steg kraftigt under fjolåret (se Figur 28). Den genomsnittliga indikatornivån för 2022 var 178, vilket innebär att den låg långt över den teoretiska lönsamhetsgränsen på 100.

Den åländska tankerverksamheten har betydande finansiella muskler, trots det osäkra läget under pandemin fortsatte flottan förnyas. Det senaste

årets mycket gynnsamma utslag för lönsamhetsindikatorn för tankertrafiken har även resulterat i en betydande vinst, vilket rapporterats om i diverse media. På grund av att verksamheten är byggd kring internationella koncerner är det fortfarande oklart exakt hur vinsterna kommer att synas i den åländska statistiken, men ÅSUB räknar med positiv effekt på kapitalinkomster, samfundsskatter samt förädlingsvärde.

Figur 28. Index för tankerfrakter från Nordsjöhamnar till den europeiska kontinenten (Worldscale TD7) januari 2018 – december 2022.

Källa: <http://www.capitallink.com>. Egna beräkningar.

Det senaste årets förstärkning av den amerikanska dollarn gynnar den åländska tankerverksamheten, eftersom rederiets försäljning huvudsakligen är i dollar³⁹. Utsikterna är dessutom att dollarkursen kommer att fortsätta vara starka under prognosperioden.

4.7 Den offentliga sektorns ekonomi

Även den offentliga sektorns ekonomi påverkas märkbart av de högre energipriserna, hög inflation och löneökningar som diskuterats tidigare i

³⁹ Nettoeffekten av en förstärkning av US-dollar gentemot euron för den åländska

tankertrafikens resultat är positiv eftersom denna har största delen av sina intäkter i dollar.

den här översikten. Arbetslöshetsgraden har efter coronapandemin sjunkit trendmässigt från sommaren 2020, men ligger fortsatt på en något högre nivå än före pandemin, 4,6 procent i mars 2023. Bland de unga under 25 år var arbetslösheten 7,6 procent i mars. För närvarande (mars 2023) är arbetslösheten högst i Mariehamn (6,5 procent). I Kumlinge och Sottunga har det inte registrerats några arbetslösa under årets tre första månader.

Under pandemin bidrog landskapet genom grundbudgeten 2021 samt tilläggsbudgetar med ekonomiskt stöd till näringslivet och kommunsektorn i syfte att mildra de negativa effekterna av krisen. Landskapsandelarna till kommunerna höjdes genom en särskild lag med närmare 1,2 miljoner euro 2021. Landskapsandelarna för äldreomsorgen, för KST samt för grundskolan justerades upp. Därtill infördes ett tillfälligt likviditetsstöd på 0,5 miljoner samt ett ökat samarbetsstöd om 0,3 miljoner euro i den andra tilläggsbudgeten för 2021. Under hösten 2022 beslutades genom tilläggsbudget om ytterligare drygt två miljoner euro till kommunerna i form av extra andelar för äldreomsorgen. Den andel av samfundsskatterna som tillfaller kommunerna höjdes med cirka tio procentenheter 2020. Utöver att den tioprocentiga höjningen kvarstår 2021 höjdes kommunernas andel med ytterligare cirka två procentenheter för att kompensera kommunerna i riket för sänkta avgifter inom småbarnspedagogiken. Höjningen gäller genom lagtingets beslut även för den åländska kommunsektorn.

Från 2023 framåt är de strukturella skillnaderna mellan kommunsektorn på Åland och i övriga Finland större genom att den stora vårdreformen genomförts i riket. Som ett led i finansieringen av social- och hälsovården och räddningsväsendet inom de nya välfärdsområdena sänktes den andel av den debiterade samfundsskatten som tillfaller kommunerna från 33,76 till 23,91

procent 2023. Den andel av skatten som tillfaller staten respektive landskapet ökar i motsvarande grad. För kommunerna i riket kommer även den kommunala inkomstskattesatsen att sänkas med 12,64 procentenheter eftersom staten tar över finansieringsansvaret för välfärdsområdenas uppgifter. För rikets kommuner är den genomsnittliga kommunalskattesatsen 7,38 procent 2023.

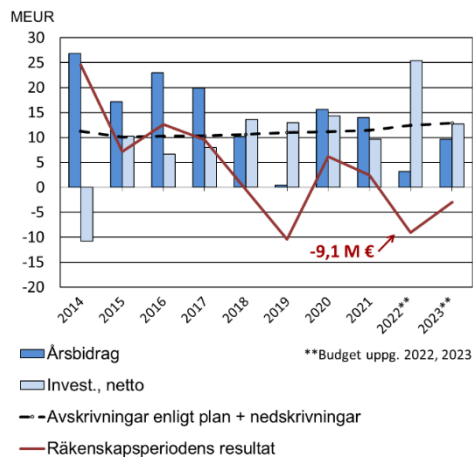
Eftersom Åland inte omfattas av reformen och de åländska kommunerna även i fortsättningen kommer att ansvara för samma uppgifter som tidigare påverkas inte de åländska kommunernas inkomstskatter. Då de som bor på Åland inte ska bidra till finansieringen av välfärdsområdena, kommer i stället statsbeskattningen för dem som är skrivna på Åland att justeras ner i varje inkomstklass i motsvarande grad, så att nettoutfallet för skattebetalarna blir neutralt.

Kommunsektorn på Åland har som helhet klarat sig relativt bra genom pandemin trots ökad arbetslöshet och betydande utmaningar inom hotell- och restaurangbranschen och färjesjöfarten. Skatteintäkterna ökade enligt kommunernas bokslut 2021 medan landskapsandelarna till primärkommunerna minskade som en följd av att KST etablerades, landskapsandelarna till KST betalas direkt till kommunalförbundet. Resultatet stannade på 2,47 miljoner euro vilket är en minskning med nästa 60 procent jämfört med 2020 (se *Figur 29*). Boksluten för 2022 är för merparten av kommunerna ännu inte färdigställda.

Enligt kommunernas samlade budgetar för 2023 beräknas resultatet bli negativt i år. Skatteintäkterna beräknas öka med 7,3 och landskapsandelarna med över 22 procent enligt årets budgetar. Verksamhetskostnaderna ökar med i genomsnitt 6,0 procent och årsbidraget, som visar hur mycket som finns kvar för amorteringar och

avskrivningar efter att de löpande kostnaderna täckts, bedöms enligt budgetarna bli högre än vid budgeteringen för senaste år, 9,6 miljoner euro.

Figur 29. Kommunernas samlade årsbidrag, investeringar, avskrivningar samt resultat (miljoner euro), bokslut 2014–2021, budget 2022–2023**

Kommunernas vägda medelskattesats sjönk för andra året i rad 2023, från 17,52 till 17,49 procent. Eckerö och Saltvik sänkte skattesatserna med 0,5 respektive 0,25 procentenheter. Grundavdraget utökades i kommunalbeskattningen i år, vilket kommunerna kompenseras för till 70 procent.

Fortsättningsvis beskattar tre kommuner stadigvarande bostäder, Kumlinge, Sottunga och Mariehamn. Ingen av kommunerna har förändrat skattesatserna inom fastighetsbeskattningen 2023. Enligt preliminära uppgifter från Skatteförvaltningen om intäkterna från fastighetsskatterna ökade dessa med hela 32,4 procent 2022. Ökningen beror främst på att Mariehamn höjde skattesatserna både för stadigvarande bostäder och den allmänna fastighetsskatteprocenten 2022. Även för 2023 beräknas fastighetsskatteintäkterna stiga tack vare att höjda byggkostnader driver upp beskattningsvärdena på byggnader.

Enligt preliminära uppgifter om personinkomsterna, såsom löner, pensioner och arbetslöshetsförmåner, ökade dessa för de åländska kommunerna med 3,9 procent 2022 jämfört med 2,3 procent 2021. För hela Finland var motsvarande ökning större, 4,7 procent 2022. ÅSUBs bedömning för innevarande år är att de inkomster som ligger till grund för den åländska kommunalskatten kommer att öka med drygt fyra procent. Ökningen av kommunernas skatteintäkter beräknas bli ungefär lika stor. För år 2024 väntas intäkterna från förvärvsinkomstskatterna växa i nästan samma takt som i år tack vare allmänna lönejusteringar och inflyttning.

Utfallet av samfundsskatter påverkades tydligt av pandemin. De samlade samfundsskatterna som debiterades de åländska företagen sjönk med drygt 19 procent 2020 jämfört med 2019 till följd av lägre resultat. År 2021 ökade de debiterade samfundsskatterna igen, men nådde inte upp till nivån för 2019. Även för 2022 beräknas den debiterade samfundsskatten ha ökat. För kommunernas samfundsskatteintäkter innebär det att ökningen blir något större 2021 tack vare att kommungruppens andel av skatteinkomsterna höjdes med drygt två procentenheter. För 2022 beräknas intäkterna från samfundsskatterna ha minskat med närmare 20 procent till följd av att kommungruppens andel av samfundsskatterna sjönk med 10,58 procentenheter. Innevarande år minskar kommunernas intäkter från samfundsskatterna igen eftersom kommunernas andel av samfundsskattekakan justeras ner med ytterligare 9,85 procentenheter som en följd av vårdreformen i riket. Enligt ÅSUBs kalkyler innebär förändringen att kommunernas andel av intäkterna från samfundsskatterna sjunker med i storleksordningen drygt tre miljoner euro jämfört med om justeringen inte hade gjorts. Landskapet kompenseras kommunerna för den här minskningen.

År 2021 trädde det nya systemet för hur Landskapet Ålands budget

finansieras i kraft. Avräkningsbeloppet höjdes till 0,47 procent av avräkningsbasen (tidigare "klumpsumman": 0,45 procent av statens inkomster, exklusive upplåning). Samtidigt har inkomstskatter exkluderats från avräkningsbasen, inkomstskatterna tillkommer nu landskapet via skatteavräkningen. Förändringar i den åländska befolkningens andel av Finlands totala befolkning påverkar avräkningen framöver. När Ålands andel av den totala befolkningen ökar, så ökar även andelen av avräkningsbasen som tillfaller landskapet med hälften av förändringen. Samma förhållande gäller om Ålands relativa befolkningsandel sjunker.

I det nya systemet behåller landskapet samtliga på Åland debiterade inkomstskatter, förvärvs-, kapitalinkomst- och samfundsskatter, lotteriskatt samt tonnageskatt genom den så kallade skatteavräkningen. Skattegottgörelsen (eller flitpengen) i den tidigare finansieringsmodellen erläggs för sista gången på basen av utfallet 2020. Beloppet finns som inkomst i budgeten för 2022.

Även i det nya finansieringssystemet behåller Åland den lotteriskatt som uppbärs på Åland, på samma sätt som i tidigare system. Tidtabellen för återbäringen justeras dock. Under övergångsåret 2021 fick Åland både 2020 och 2021 års lotteriskatter återburna under samma budgetår. Framöver återbärs det aktuella årets lotteriskatt, först som ett estimerat förskott, som sen regleras när de slutliga beloppen är kända.

I det nya finansieringssystemet ingår även en säkerhetsmekanism. Om utfallet av samfundsskattens, tonnageskattens och kapitalinkomstskattens sammanlagda belopp understiger det belopp, som Åland genom avräkning skulle ha erhållit enligt det tidigare tillämpade systemet, med mer än 10 procent erhåller Åland mellanskillnaden. Det

innebär således att Åland alltid får minst 90 procent av det belopp som skulle ha betalats ut om dessa skatter fortfarande hade ingått i avräkningsbasen enligt det tidigare systemet. Framhållas bör att förvärvsinkomstskatterna inte ingår i säkerhetsmekanismen.

För år 2021 fastställde Ålandsdelegationen avräkningsbeloppet till 194,7 miljoner euro. Detta innebär en minskning med nästan 13 procent från år 2020. Den huvudsakliga förklaringen till negången 2021 är att basen för avräkningsbeloppet minskat i det nya finansieringssystemet. Enligt ÅSUBs beräkningar som baserar sig på statskontorets förslag till bokslut för 2022 väntas avräkningsbeloppet för 2022 bli nästan 197 miljoner euro, vilket motsvarar en ökning på en procent eller knappt två miljoner euro från år 2021.

Enligt statens senaste tilläggsbudget för 2023 förväntas avräkningen i år öka till drygt 199 miljoner euro. Bedömningen i nuläget är att avräkningsbeloppet kommer att växa även under 2024, då med cirka 1,5 procent. (*Figur 30*)

Ålandsdelegationen fastställde skatteavräkningen för år 2021 till cirka 90,9 miljoner euro. ÅSUBs bedömning är att skatteavräkningsbeloppet blir något högre för skatteår 2022 och motsvarar nästan 92 miljoner euro. Inkomstskatten från kapitalinkomster väntas minska från 2021 medan inkomstskatten från förvärvsinkomster och samfundsskatteintäkterna stiger. Att statens andel av samfundsskatterna steg under 2022 har även en positiv inverkan på utfallet.

Skatteprocenten för lotteriskatten justerades även ner för år 2021 och 2022, och genererar därför lägre inkomster under de här åren. Enligt statens budgetproposition kommer justeringen gälla även under 2023. Den andel av samfundsskatten som beaktas

i skatteavräkningen stiger å andra sidan såväl år 2022 som år 2023.

Enligt ÅSUBs prognos växer skatteavräkningsbeloppet för skatteår 2023 till nästan 96 miljoner euro, främst på grund av ökade förvärvs- och samfundsskatteintäkter. I nuläget bedöms skatteavräkningen fortsätta växa även under 2024, och då motsvara ett totalt belopp på cirka 103 miljoner euro. I bedömningarna för 2024 är utgångspunkten att lotteriskatten inte längre är halverad samt att både förvärvsinkomstskatterna och samfundsskatteintäkternas fortsätter utvecklas positivt. Lönejusteringar och ett stabilt sysselsättningsläge väntas bidra till ökade förvärvsinkomster under både 2023 och 2024. Kapitalinkomstskatterna väntas däremot minska något från 2022.

Det sista året (2022) som skattegottgörelsen betalas ut uppgår beloppet enligt Ålandsdelegationens beslut till nästan 7,8 miljoner euro, trots att grunden för beloppet är coronaåret 2020.

I Figur 30 illustreras utvecklingen av avräkningsbeloppet, skattegottgörelsen och lotteriskatten. Grafen inkluderar prognoser för utfallen 2022, 2023 och 2024, där även beloppet för skatteavräkningen uppskattas. Lotteriskatten som genereras under 2021–2024 ingår i skatteavräkningen. Samtliga staplar, förutom skattegottgörelsen och lotteriskatten från det gamla finansieringssystemet, visar det år som inkomsterna genererats.

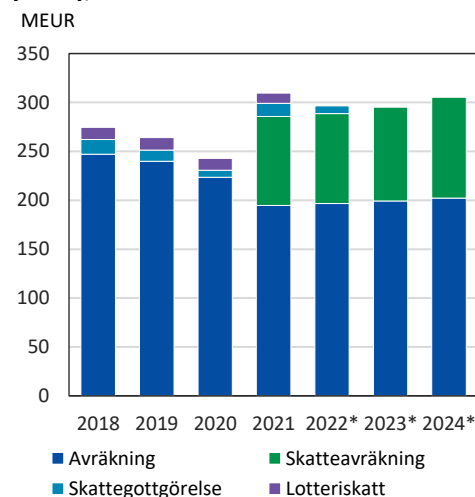
För år 2022 väntas det samlade beloppet av avräkningen och skatteavräkningen vara cirka 289 miljoner euro. I år och inkommande år väntas utfallet för det samlade beloppet för avräkningen och skatteavräkningen växa, till cirka 295 miljoner euro 2023 och sedan till cirka 305 miljoner euro 2024.

Rent budgetmässigt uppstod en ”puckeffekt” på sammanlagt cirka 32

miljoner åren 2021–2022 som hänger ihop med att det gamla finansieringssystemet överlappar det nya. Under 2021 utgörs effekten av skattegottgörelsen från 2019 (13,6 miljoner euro) och lotteriskatten från 2020 (10,2 miljoner euro). Under 2022 utgörs effekten av skattegottgörelsen som genererats under 2020 (nästan 7,8 miljoner euro).

Utöver de nämnda överföringarna beviljades landskapet Åland ett särskilt bidrag för de samhällsekonomiska rubbningarna och extra kostnader som orsakades av covid19 under år 2020. Ålandsdelegationen beviljade under hösten 2022 landskapet ett bidrag om totalt cirka 17,5 miljoner euro som sedan betalades ut i december samma år. Landskapet har även via statsbudgeten tagit del av anslag från EU:s faciliteten för återhämtning och resiliens.

Figur 30. Utvecklingen av avräkningen, skattegottgörelsen, skatteavräkningen och lotteriskatten (miljoner EUR, löpande priser), 2018–2024*

Källa: ÅSUB. Egna beräkningar.

*Prognoser

Not: Blocket för lotteriskatten 2021 utgörs enbart av lotteriskatten som genererats år 2020. Lotteriskatten som genereras 2021 och 2022 ingår i skatteavräkningsbeloppen för respektive år.

Landskapet Ålands bokslut för 2022 uppvisade ett överskott på drygt 15 miljoner euro. Det bör dock framhållas att bidraget på 17,5 miljoner som nämndes i föregående stycke

inkluderas som en extraordinär intäkt i resultaträkningen, och har därmed en positiv resultat effekt av engångsnatur.

Enligt den senaste tilläggsbudgeten för Åland 2023 uppgår verksamhetsbidraget för landskapet till -340,2 miljoner euro. Årsbidraget beräknas enligt budgeten bli positivt, 12,65 miljoner euro medan räkenskapsperioden uppvisar ett underskott på -16,2 miljoner euro.

5. Framtidsutsikterna inom det privata näringslivet

Den del av ÅSUB:s konjunkturanalys som behandlar det privata näringslivet bygger i huvudsak på två källor och två urval. För det första använder vi två register över omsättningen respektive löneinbetalningarna som cirka 2 500 arbetsgivare månatligen rapporterar in till skattemyndigheten.

Dessa register ger oss möjlighet att följa intäkts- och kostnadsutvecklingen och få en uppfattning om i vilken riktning utvecklingen går för enskilda branscher, med en relativt kort eftersläpning. I kapitlet presenteras säsongjusterade tidsserier för branschernas omsättning och lönesumma, där uppgifterna för 2022 är preliminära.

För det andra använder vi de uppgifter som samlas in via vår årliga konjunkturenkät (se Bilaga 2). I år besvarades enkäten av 285 företag. Insamlingen av svar genomfördes från början av februari 2023 till mitten av mars. Frågorna vi ställer till företagen rör dels utvecklingen under det senaste året, dels förväntningarna ett år framåt i tiden. Svaren viktas efter företagets personalstorlek.

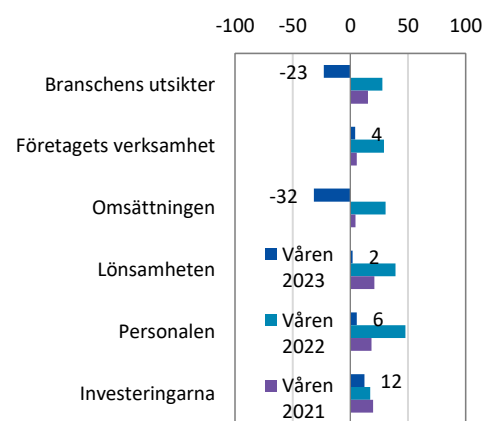
Konjunkturbarometern som bygger på företagets egna bedömningar ger i år mycket svaga utslag för många av delfrågorna (Figur 31). Genomsnittet

på delfrågorna (-23) är i nivå med de två svagaste åren (2009 och 2014) som observerats i ÅSUBs konjunkturbarometers 16 åriga historia (se Bilaga 1).

Förväntningarna på den egna branschens utsikter och omsättningens utveckling i förhållande till den allmänna kostnadsutvecklingen är de svagaste som observerats, och samtliga delfrågor är svagare än genomsnittet 2008-2022. Apropå omsättningsförväntningarna är det viktigt att observera att det handlar om förväntningar *i relation till den allmänna kostnadsutvecklingen*. Nominella omsättningsökningar ryms med andra ord inom det negativa barometerutslaget. Barometerutslagen för personalstyrkans utveckling är emellertid endast marginellt svagare än genomsnittet, vilket pekar på att företagen inte planerar att bemöta den negativa utvecklingen med personalnedskärningar i större utsträckning.

Jämförelser med fjolårets siffror (Figur 31) är svårt, eftersom dessa var kraftigt färgade av den pandemiåterhämtning som då fortfarande var i full gång.

Figur 31. Förväntningarna om utvecklingen under 2021-2023 inom det privata näringslivet

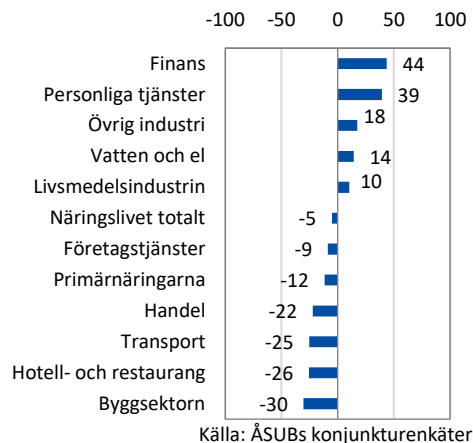
Källa: ÅSUBs konjunkturenkäter

Sett till det branschvisa totalindexet för framtidsbedömningarna⁴⁰ kan man konstatera att den övervägande bilden är negativ, men att det även finns positiva branscher (Figur 32). De mest negativa branscherna är byggsektorn, hotell- och restaurangbranschen, transportsektorn samt handeln. Detta är branscher som påverkas direkt av hushållens försämrade ekonomi, och i byggsektorns fall även av höga byggkostnader.

Industrin, inklusive branschen *vatten och el*, är försiktigt positiva. Dessa påverkas inte lika direkt av hushållens försämrade situation, även om de också påverkas av den negativa konjunkturpress som hushållens försämrade ekonomi innebär. Den förbättrade energisituationen vi sett de senaste månaderna kan även den spela in i att göra industriföretagen mer optimistiska. Det kan även påpekas att trots att deras barometerutslag ligger på den positiva sidan så ligger livsmedelsindustrin och övrig industri under branschernas genomsnittliga barometerutslag genom åren.

Positivast är finansbranschen och branschen personliga tjänster. Bägge branscher hör ofta till de positivaste i ÅSUBs konjunkturbarometer. Inom finansbranschen kan särskilt banksektorn gynnas av det högre ränteläget.

Figur 32. Branschvisa totalindex för framtidsbedömningar i konjunkturbarometern våren 2023.

Härnäst presenteras de enskilda branscherna var för sig. De branschvisa sysselsättningstalen representerar sysselsättningsläget före pandemin.

5.1 Transportsektorn

Transportsektorn domineras av sjöfarten. Förutom rederierna ingår exempelvis taxi- och åkeriverksamhet och som en tung del posttjänsterna, packning, distribution och logistik inom det landskapsägda Åland Post. Sektorn är den största med cirka 1 400 anställda inklusive de sjoanställda som arbetar på åländskflaggade fartyg. Till det tillkommer ett okänt antal utpendlare till bland annat svenska fartyg och inpendlare från regioner utanför Åland.

Den åländska transportsektorn är stor och den mest betydelsefulla branschen för den åländska ekonomin. Pandemins negativa effekt på passagerarrederierna och den efterföljande återhämtningen har varit helt avgörande för både transportbranschens och hela näringslivets utveckling de senaste tre åren. Detta avsnitt handlar om

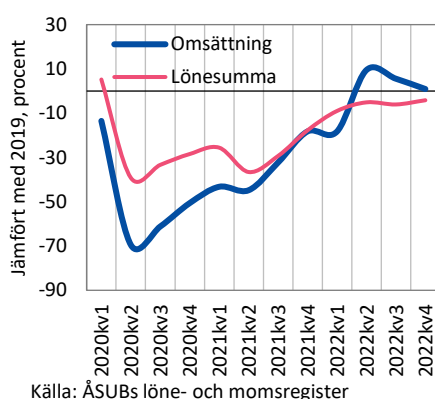
⁴⁰ Medeltalet av svaren på de sex frågor som handlar om företagets framtidsbedömningar: bedömning av hur branschens utsikter, företagets verksamhet, omsättningen, lönsamheten, personalen och

investeringarna kommer att utvecklas de närmaste 12 månaderna.

transportsektorn som helhet, medan en närmare titt på sjöfarten gjordes i kapitel 4.6.

Återhämtningen från pandemin fortsatte under fjolåret. Enligt våra registeruppgifter var den årliga omsättningstillväxten för branschen 53 procent ifjol. Fjolårets omsättning låg i nominella termer i nivå med 2019.

Figur 33. Transportsektorns lönesumma och omsättning i relation till 2019, första kvartalet 2020 - fjärde kvartalet 2022. (nominellt penningvärde, säsongsjusterat).

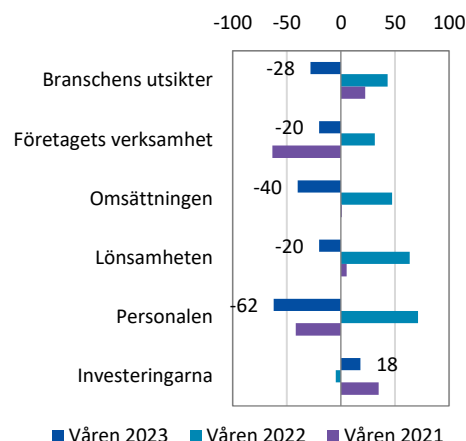

Lönesumman för transportbranschen växte med 29 procent 2022. Men den låg trots det fortfarande sex procent under 2019 års nivå.

ÅSUB räknar med en årlig tillväxt på cirka 10 procent för både lönesumma och omsättning 2023. Lönesumman stiger på grund av höjda löner och bättre sysselsättningsläge jämfört med första delen av 2022. Omsättningen stiger i första hand på grund av den svaga början av 2022, och fortsatt höjda priser.

Om vi vänder oss till resultaten från ÅSUBs konjunkturenkät kan vi se att transportbranschen är negativa inför det kommande året, både vad gäller konjunkturen i branschen som helhet (barometerutslag -28), och för den egna verksamheten (-20).

Figur 34. Förväntningarna inom transportsektorn.

Man tror på minskningar både vad gäller omsättning (-40), lönsamhet (-20), och personalstyrka (-62).

Den enda punkten som får ett positivt utslag i barometern är investeringar. Dessa väntas öka under den kommande 12-månaders perioden.

5.2 Hotell- och restaurang

Hotell- och restaurangbranschen sysselsätter närmare 500 personer på helårsbasis, men ytterligare personal tillkommer om man inkluderar säsongarbete.

Hotellen återhämtade sig snabbt från pandemin, mycket tack vare en stor ökning av finska gänster. Antalet övernattningar var tillbaka på normala nivåer i juli 2021, och branschen har sedan dess fortsatt att uppvisa starka siffror. Innevarande år har inletts med två starka månader för antalet hotellövernattningar.

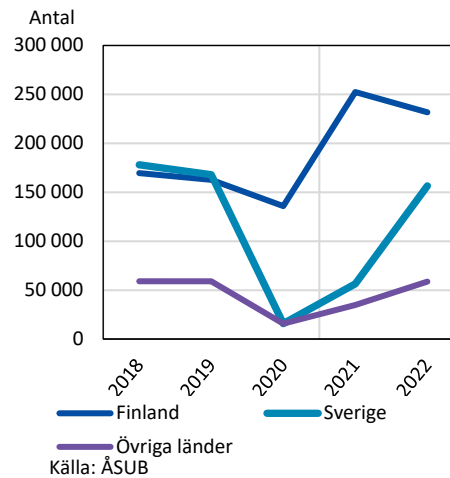
Då man summerar hela fjolåret för alla typer av inkvarteringsanläggningar ser man att antalet övernattningar uppgick

till 447 000, vilket är det högsta antalet under 2010-talet.⁴¹

Den snabba återhämtningen för inkvarteringssiffrorna byggde på en stor ökning av finländska turister. Under fjolåret kunde vi dessutom se att antalet svenska närmade sig förpandemiska nivåer.⁴² Trenden för svenska övernattningar har dessutom varit positiv under den senaste 12-månadersperioden, vilket ger hopp om att den svenska landturismen kan nå förpandemiska nivåer i år. Antalet finländska övernattningar på Åland var dock lägre 2022 än 2021, även om de fortsättningsvis låg på en hög nivå. För innevarande år förutsätter fortsatta rekordsiffror att de finländska gästerna inte återgår till normala nivåer snabbare än de svenska ökar.

Även om svenska och finska hushålls försämrade ekonomi kan resultera i att längre resor ersätts av resor i närområdet, räknar ÅSUB med att det kommande året blir utmanande för branschen. Hushållens försämrade ekonomi minskar efterfrågan och håller nere möjligheterna till prishöjningar för branschen. Stigande lönekostnader pressar dessutom lönsamheten för denna personalintensiva bransch. Slutligen är det osäkert hur avvecklandet av kortrutten mellan Kapellskär och Mariehamn kommer att påverka landturismen under den kommande högsäsongen.

Figur 35. Övernattningar efter gästernas hemland 2018-2022

Omsättningen inom hotell- och restaurangbranschen fortsatte att växa under 2022, även om utvecklingen försämrades under det senaste halvåret. På årsbas ökade omsättningen inom branschen med 19 procent jämfört med 2021. Detta innebär att branschen 2022 för första gången hade en högre omsättning (i nominella priser) än 2019. Även då man kontrollerar för prishöjningar inom varugruppen "Restauranger och hotell" var omsättningen 2022 cirka sju procent högre än 2019.

Vi räknar med att den nominella omsättningen i år ligger kvar på 2022 års nivå, trots att ökade kostnader leder till prisökningar inom branschen.

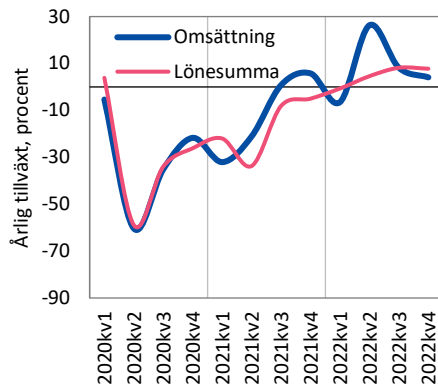
Under 2022 var den årliga tillväxten i lönesumman 25 procent. Detta innebär att lönesumman (i nominella priser) ifjol (2022) var sju procent högre än 2019. Lönesumman låg 2021 fortfarande 15 procent under 2019-års nivå.

Vi räknar med att lönesumman ökar med två procent, då lönenivån ökar snabbare, men sysselsättningen inom branschen minskar något.

⁴¹ ÅSUB, turiststatistik 2022.

⁴² ÅSUB, turiststatistik 2022

Figur 36. Hotell- och restaurangbranschens lönesumma och omsättning i relation till 2019, första kvartalet 2020 - fjärde kvartalet 2022. (nominellt penningvärde, säsongsjusterat).

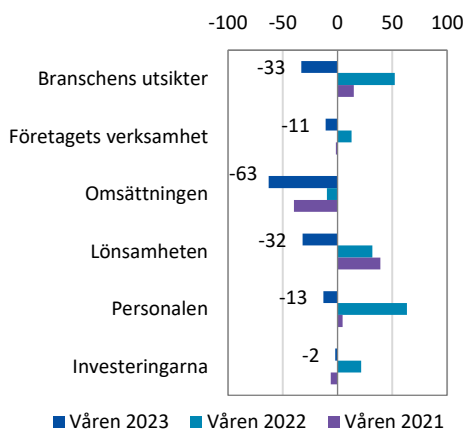
Källa: ÅSUBs löne- och momsregister

De svaga förutsättningarna för hotell- och restaurangbranschen syns även i pessimismen i deras enkätsvar (Figur 37). Barometervärdet för branschens utsikter är klart negativa (-33).

Förväntningarna på det egna företagets verksamhet är inte fullt lika negativa, men ändå på den negativa sidan (-11).

Barometerutslagen är starkt negativa för omsättning (-63) och lönsamhet (-32).

Figur 37. Förväntningarna inom hotell- och restaurangbranschen.

Källa: ÅSUBs konjunkturenkäter

Barometerutslaget för personalstyrkans utveckling är negativt

(-13), men ändå mindre negativt än de flesta andra frågor.

Slutligen väntar sig företagen inom hotell- och restaurang att investeringarna kommer att motsvara årligt slitage och avskrivningar.

5.3 Handeln

Handeln sysselsätter cirka 1 100 personer på Åland och är en bransch som vanligen snabbt reagerar på förändringar i det allmänna konjunkturläget. Branschen kan delas upp i två huvudsakliga segment: partihandel och detaljhandel. Dessa består i sin tur av en rad olika typer av handelsinriktningar, till exempel partihandel med fisk, försäljning av dataprodukter, apotek, handel med olja och drivmedel samt skeppshandel.

Ofta tar omsättningsutvecklingen i olika undersegment i branschen ut varandra. Man måste med andra ord vara på det klara med att när man redovisar det samlade resultatet för denna bransch kan det döljas distinkta, varandra motsatta trender under den övergripande bilden.

Detaljhandeln har i huvudsak sett sin försäljning öka under pandemin. Totalt ökade detaljhandelns momsbelagda försäljning med ungefär fem procent 2022.⁴³ Kraftiga prisuppgångar i de viktiga varugrupperna livsmedel och drivmedel gör dock att ÅSUB räknar med att försäljningsvolymen minskade något 2022, trots den ökade omsättningen. Omsättningen inom det klart största segmentet inom detaljhandeln, *detaljhandel med brett sortiment* (t.ex. stormarknader) ökade med cirka tre procent, detaljhandelns totala omsättning drevs upp av *specialiserad detaljhandel med drivmedel*, vars omsättningen ökat kraftigt som ett resultat av de höjda

⁴³ I detta stycke refereras endast till momsbelagd försäljning.

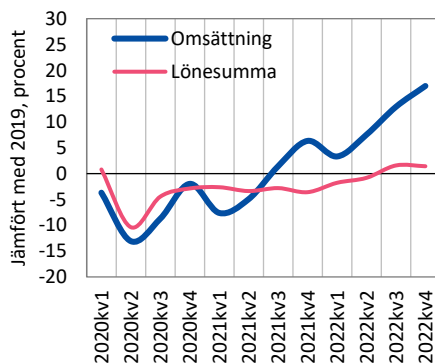
bränslepriserna sedan krigsutbrottet i februari 2022.

Omsättningen för partihandeln ökade hela sju procent under 2022. En starkt bidragande orsak är ökningarna inom segmentet *partihandel med livsmedel, drycker och tobak*, där ett antal företag som handlar, odlar och förädlar fisk är registrerade, och som sett ökad omsättning.

Efter utvecklingen om detalj- och partihandeln övergår vi nedan till att studera branschen som helhet utifrån våra registeruppgifter och enkätsvar.

Omsättningen inom handelsbranschen ökade enligt registerstatistiken sammantaget med tolv procent under 2022. Vi räknar med att omsättningen är oförändrad under 2023. Den negativa effekten av hushållens minskade konsumtion motverkar prisökningarnas positiva effekt på omsättningen.

Figur 38. Handelns lönesumma och omsättning i relation till 2019, första kvartalet 2020 - fjärde kvartalet 2022. (nominellt penningvärde).

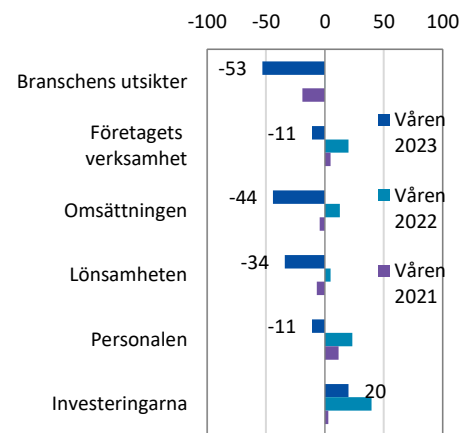
Källa: ÅSUBs löne- och momsregister

Förra året (2022) växte handelsbranschens lönesumma med tre procent. I år väntas lönesumman öka med cirka fyra procent, på grund av den stigande lönenivån.

Företagen inom handelsbranschen förväntar sig att branschen som helhet utvecklas i en negativ riktning det kommande året jämfört med det nuvarande läget (Figur 39, barometervärde -53). Förväntningarna

på det egna företaget är inte fullt lika svaga, men alltjämt negativa (-11).

Figur 39. Förväntningarna inom handeln

Källa: ÅSUBs konjunkturenkäter

Förväntningarna på omsättning (-44) och lönsamhet (-34) visar starkt negativa barometerutslag. Företagen är negativa vad gäller personalstyrkans utveckling (-11), men inte lika negativa som för omsättning och lönsamhet.

Avslutningsvis noteras att investeringarna väntas öka under det kommande året (+20).

5.4 Företagstjänster

Branschen företagstjänster har cirka 1 000 personer anställda och är därmed den tredje största branschen inom det privata näringslivet. Branschen rymmer ett flertal it-företag och ett flertal företag som ägnar sig åt uthyrning och förvaltning av fastigheter. Därtill kommer annan kvalificerad tjänsteproduktion som reklam- och advokatbyråer och tidningsutgivning, men också mer arbetsintensiv verksamhet som fastighetsservice och städbolag.

Branschen har ett ojämnt omsättningsflöde, men totalt sett har branschen klarat pandemiåren bra. Omsättningen minskade med en procent 2020, för att sedan växa med sju procent både under 2021 och 2022. Detta var snabbare än branschens

långtidsmedelvärde (2013–2022) på tre procent.

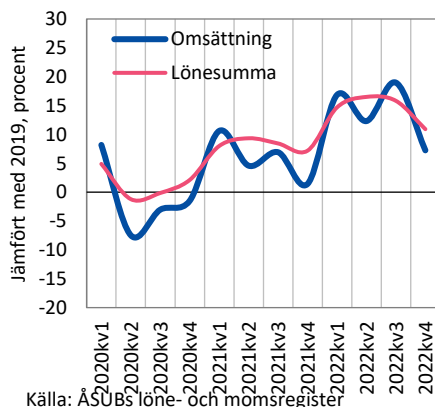
Till skillnad från fallet med flera andra branscher är ÅSUBs bedömning att omsättningstillväxten 2022 inte i första hand förklaras av prishöjningar. Finskt producentprisindex för motsvarande branschsegment steg endast med 1,7 procent under 2022.

Vi räknar med att omsättningstillväxten i år blir cirka fem procent. Trots det negativa barometerutslaget väntas en positiv nominell utveckling. Här kan man återigen observera att barometerutslaget handlar om branschens omsättningsförväntningar i relation till den allmänna kostnadsutvecklingen.

Lönesumman har ökat i liknande takt som omsättningen under de två senaste åren. Under 2021 växte lönesumman cirka sju procent och under 2022 cirka sex procent. Detta kan jämföras med långtidsmedelvärdet (2013–2022) på cirka fyra procent.

ÅSUB räknar med att lönesumman ökar i samma takt som ifjol (sex procent). Ökningen beror i huvudsak på höjd lönenivå.

Figur 40. Företagstjänsters lönesumma och omsättning i relation till 2019, första kvartalet 2020 - fjärde kvartalet 2022. (nominellt penningvärde, säsongsjusterat).

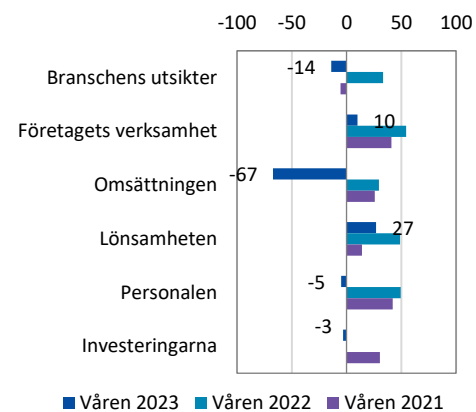
Branschen är vanligtvis optimistisk i våra konjunkturenkäter, men har i vårens enkät det mest negativa utfallet

i våra tidsserier som sträcker sig från 2010 (se bilaga 1). Branschens utsikter är svagt negativa (-14) medan förväntningarna på det egna företagens verksamhet i år svagt positiva (+10) (Figur 41).

Företagen är starkt negativa i sina förväntningar på omsättningen (-67), medan företagen ändå tror på en förbättrad lönsamhet (+27).

Företagen är i det närmsta neutrala när det kommer till utvecklingen för personalstyrkan (-5) och investeringarna (-3).

Figur 41. Förväntningarna inom företagstjänster.

Källa: ÅSUBs konjunkturenkäter

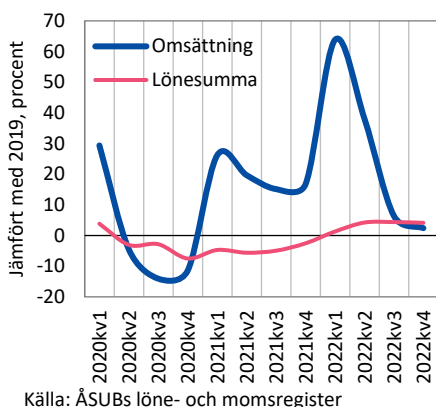
5.5 Personliga tjänster

Tjänsteföretagen i kategorin personliga tjänster har som namnet antyder främst personer och hushåll som kunder. Branschen sysselsätter cirka 1000 personer. Verksamheten omfattar bland annat tvätterier, frisörer, diverse privat hälso- och sjukvårdsverksamhet.

En stor del av branschen består av enskilda näringsidkare. De allra flesta företagen har 0–20 anställda, det enda storföretaget i branschen är det landskapsägda spelbolaget.

Figur 42. Personliga tjänsters lönesumma och omsättning i relation till 2019, första kvartalet 2020 - fjärde kvartalet 2022.

(nominellt penningvärde, säsongjusterat).

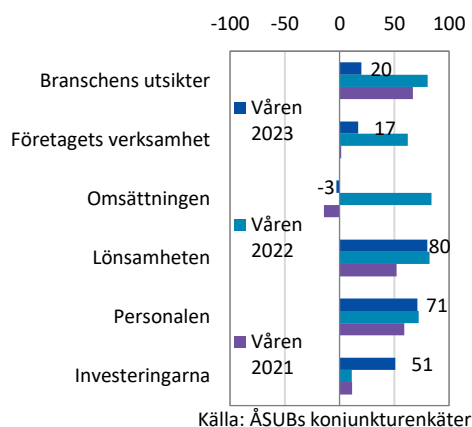

Enligt preliminära registeruppgifter ökade branschens omsättning med fyra procent under 2022. Här bör man dock läsa registeruppgifterna med beaktande av att endast en del av intäkterna från spel är momspliktiga och rapporteras i registret. Den positiva utvecklingen i momspliktiga spelintäkter döljer betydande minskningar i andra segment, i denna verksamhetsmässigt spretiga bransch. I år räknar vi med att omsättningstillväxten kommer motsvara inflationen (cirka sju procent).

Lönesumman växte ifjol (2022) med åtta procent. Vi räknar med att lönesumman i år ökar i ungefär samma takt som omsättningen, ungefär sju procent.

De olika aspekterna av förväntningarna på den kommande 12-månadersperioden inom branschen framgår av *Figur 43*. Ofta hör branschen personliga tjänster till de mest positiva av alla i våra barometermätningar, vilket även gäller i år. Hushållens försämrade ekonomi har en direkt negativ effekt på delar av branschen, men branschen som helhet har ändå förväntningar som ligger i linje med långtidsvärdet sedan 2010 (se Bilaga 1).

Figur 43. Förväntningarna inom personliga tjänster.

Figur 43 visar att förväntningarna på den egna branschens (+20) och det egna företagets (+17) utsikter är positiva och snarlika.

Omsättningen väntas vara i nivå med den allmänna kostnadsutvecklingen, medan förväntningarna på personalstyrkan är positiv (+71). Även investeringarna väntas öka det kommande året (barometerutslag +51).

5.6 Finans och försäkring

Branschen finans- och försäkring på Åland domineras av banker och försäkringsbolag. Till dessa kommer ett fåtal investerings- och holdingföretag av vilka de flesta är enmansföretag. Branschen sysselsätter cirka 500 personer och påverkas starkt av förändringar i den internationella marknadsmiljön.

År 2022 var både ett händelserikt och utmanande år för finansbranschen. Nollränteläget i Europa, som varat i sex års tid, fick ett avslut. Centralbanker övergick till en alltmer restriktiv penningpolitik och höjde styrräntan vid ett flertal tillfällen under året för att försöka stävja inflationen. Kriget i Ukraina spädde på inflation och oron om ekonomisk recession. Det hela resulterade i att börsernas värdeutveckling var negativ under året,

vilket också påverkade finanssektorns placeringsverksamhet. Ränteintäkterna har kompenserat det alltmer svårnavigerade läget inom placeringsverksamheten men vissa aktörer har haft det svårare än andra under året. Trots att både hushåll och företag pressats av det turbulenta makroekonomiska läget har bankerna i nuläget inte upplevt anmärkningsvärt höga kreditförluster.

Utsikter för innevarande år är i sin helhet goda även om det, liksom under de senaste åren, också finns osäkerhetsmoment. En återgång till ett "normalare" ränteläge är gynnsamt för banksektorn, även om de snabbt stigande räntorna på kort sikt kan komma att påverka efterfrågan på nya lån. Hushållen väntas dock på sikt anpassa sig till denna nya räntenivå.

Under vårens gång har ett antal banker hamnat i likviditetskriser, främst i USA men också i Europa. Medan händelserna har lett till en ökad oro för finanssektorn globalt är oron för att de nordiska bankerna skulle råka i liknande krissituationer inte avsevärd⁴⁴.

Den åländska banksektorn sammantaget har ytterligare ett gott år bakom sig och de sammanvägda resultaten var ungefär i nivå med 2021. Att marknadsräntorna, som länge legat på mycket låga nivåer⁴⁵, steg under året gynnade utvecklingen av bankernas räntenetton. Samtidigt minskade provisionsnettot inte märkvärdigt, trots sjunkande börser och avtagande aktivitet på dessa under året.

Försäkringssektorn sammantaget hade ett svagare år jämfört med året innan. Utfallet för året har dock varierat från företag till företag. En av de större åländska aktörerna uppvisade ett

mycket negativt resultat för 2022 som delvis förklarades av kraftigt ökade placeringskostnader och minskade placeringsintäkterna. På försäkringsidan var premieintäkterna i stort sett på samma nivå som året innan inom försäkringssektorn.

Den åländska sjöförsäkringsverksamheten har påverkats direkt av den höga inflationen genom stigande skadekostnader, som härrör från ökade kostnader för reparationsarbeten och reservdelar. Sanktionerna mot Ryssland har även lett till intäktsbortfall genom att kunder med Rysslandkopplingar inte beviljats försäkringar sedan kriget bröt ut.

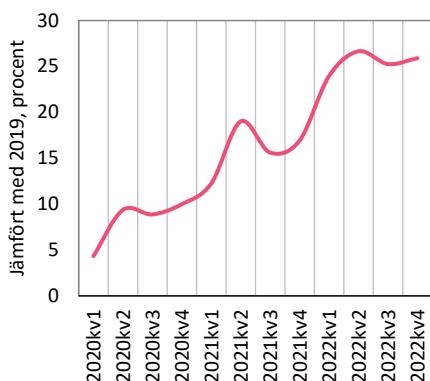
Ur ett längre perspektiv är finansbranschen, tillsammans med den sammankopplade delen av IT-sektorn, en för Åland viktig tillväxtbransch. Både inom bank och försäkring sker expansion utanför Åland, både genom etablering av verksamheter utanför Åland och genom regelrätt tjänsteexport från åländska kontor.

Om vi då övergår till en analys av våra registeruppgifter för branschen bör först konstateras att eftersom begreppet omsättning inte förekommer på samma sätt inom finansbranschen som inom övriga branscher redovisar vi här enbart lönesummans utveckling. År 2022 var lönesummans tillväxt för branschen åtta procent. Lönesumman väntas i år fortsätta växa, både på grund av löneökningar och av ökad sysselsättning. Sammanlagt räknar vi med att lönesumman ökar i ungefär samma takt 2023 som 2022 (åtta procent).

⁴⁴ Se exempelvis [Kauppalehti 24.3.2023](#), [Ålandstidningen 24.3.2023](#), [Svenska Yle 14.3.2023](#), [HBL 10.3.2023](#).

⁴⁵ Mer om de låga räntornas påverkan på bankernas lönsamhet i Sveriges Riksbank (2016) Penningpolitisk Rapport, April 2016, s.18-20.

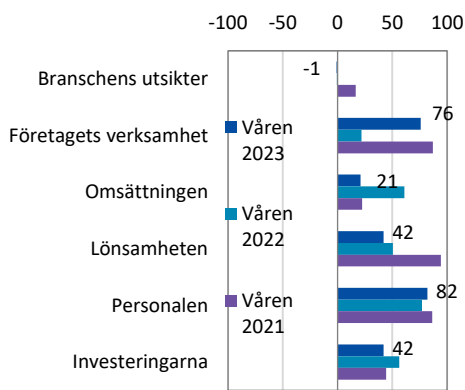
Figur 44. Finans- och försäkringsbranschens lönesumma i relation till 2019, första kvartalet 2020 - fjärde kvartalet 2022. (nominellt penningvärde, säsongjusterat).

Källa: ÅSUBs löne- och momsregister

Finanssektorn har flera goda år bakom sig, även om fjolåret var mera utmanande för aktörerna inom försäkringsbranschen, vilket också syns i de senaste årens barometerutslag. I år ser vi något dämpade förväntningar, men totalindex ligger fortsatt högt, och på den långsiktiga trendnivån (Figur 46). Alla barometerindikatorer förutom branschens utsikter ligger på den positiva sidan (Figur 45). Företagen bedömer att förutsättningarna för den egna branschen kommer att vara närmast oförändrade (barometerutslag -1).

Figur 45. Förväntningarna inom finans- och försäkring.

Källa: ÅSUBs konjunkturenkäter

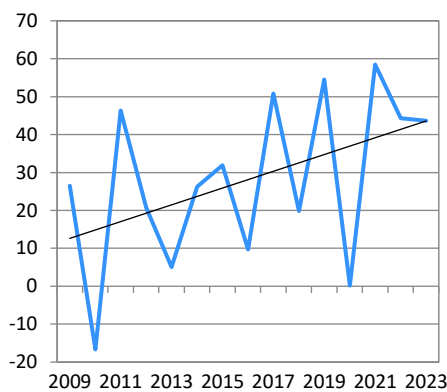
Förväntningarna på företagets egna verksamhet har förbättrats sedan fjolårets svaga förväntningar i skuggan av krigsutbrottet, och är tillbaka på samma höga nivå som vi blivit vana

med under de senaste åren (barometerutslag +76). Företagen är tydligt positiva när det kommer till lönsamhet (+42) och investeringar (+42).

Förväntningarna på personalstyrkans tillväxt är starkt positiva (+82), och branschens roll som en drivande kraft för åländsk sysselsättning ser ut att fortsätta.

Utslagen för omsättning var positiva (+21).

Figur 46. Totalindex för finansbranschen i ÅSUBs konjunkturenkäter 2008-2022.

Källa: ÅSUBs konjunkturenkäter

5.7 Byggsektorn

Företagen inom byggsektorn arbetar med uppförande av byggnader, men också med elinstallationer, anläggning av vägar, VVS-arbeten, och måleriarbeten. Antalet sysselsatta i branschen växlar starkt med konjunkturen, men är enligt senast tillgängliga siffror kring 600 personer.

Den åländska byggmarknaden är liten och ryckig, vilket stundtals kan leda till problem för branschföretagen. Byggbranschen arbetar i regel med projekt med lång löptid. Den fulla effekten av det höga kostnadsläget och de kraftigt höjda räntorna syns därför inte ännu i intäkter och sysselsättning. ÅSUB räknar med en minskad efterfrågan, samt minskande intäkter

och sysselsättning längre fram under året.

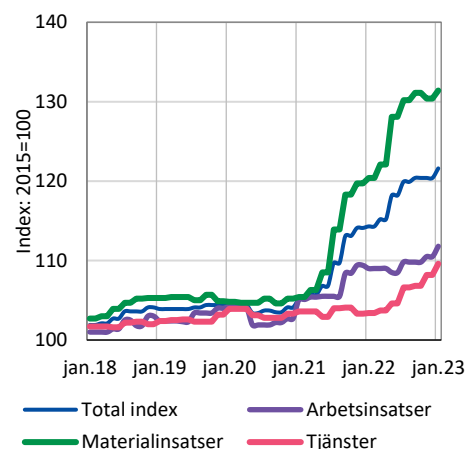
Enligt preliminära siffror från Statistikcentralen minskade kubikvolymen för beviljade bygglov med 48 procent år 2022 från året innan. Mängden bygglov började minska under andra halvåret 2021, och har haft en negativ trend sedan dess. Under det andra halvåret 2022 kan vi även se att mängden påbörjade byggen börjat avta; mängden (m³) påbörjade byggen minskade med 17 procent under 2022, efter att ha ökat med nio procent året innan.

Inom segmentet bostäder började mängden bygglov minska 2021, och har fortsatt att ha en negativ trend sedan dess. Under fjolåret minskade mängden bygglov för segmentet med 11 procent, efter att ha minskat 26 procent året innan. Mängden påbörjade byggen ökade med 44 procent 2021, men minskade sedan med 43 procent ifjol, efter att utvecklingen svängt neråt under det andra halvåret.

Mängden bygglov för segmentet *affärs- och kontorslokaler* samt *industri- och lagerlokaler* har även de minskat under 2022.

I *Figur 47* illustreras priserna i den finska byggsektorn efter kostnadslag. Byggbranschens kostnader har ökat kraftigt ändå sedan 2021. Stigande råvarukostnader och flaskhalsar i leveranskedjor drev upp materialkonstnaderna dramatiskt under 2021 och första halvan av 2022 (grön linje i figuren nedan). Även om ökningen för materialpriserna avtog under andra halvan av 2022, ligger priserna kvar på höga nivåer. Totalindex för byggbranschens kostnader har dessutom fortsatt att pressas uppåt det senaste halvåret, på grund av framför allt stigande tjänstepriser.

Figur 47. Byggkostnadsindex i Finland januari 2018 - januari 2023, efter kostnadslag.

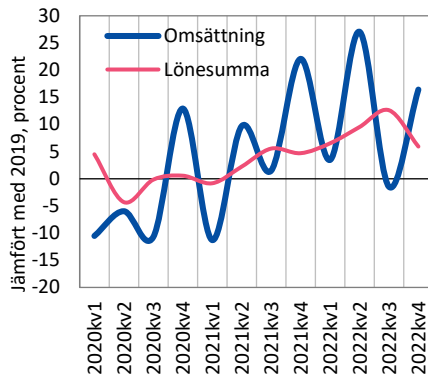
Källa: Statistikcentralen

Utöver det höga kostnadsläget, håller även de höga räntorna tillbaka efterfrågan i branschen, både från hushåll och företag.

Under fjolåret ökade omsättningen i byggbranschen med fem procent. Variationen i omsättningen månad för månad har varit stor de senaste åren och påverkas kraftigt av ett antal större projekts aktuella faser. Vi räknar med att omsättningen i år är oförändrad i nominella termer.

Ifjol ökade lönesumman med fem procent. Vi räknar med att lönesumman i år ökar med ett par procent, på grund av löneökningar. Löneökningarnas effekt på lönesumman motverkas dock av ett försämrat sysselsättningsläge under året.

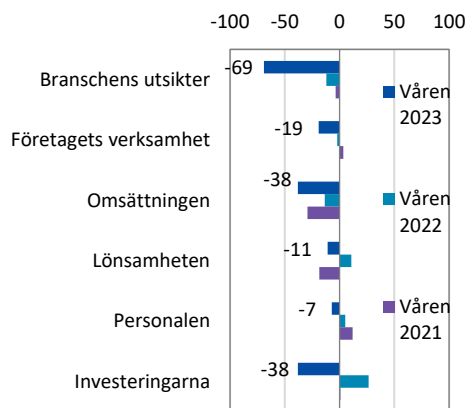
Figur 48. Byggbranschens lönesumma och omsättning i relation till 2019, första kvartalet 2020 - fjärde kvartalet 2022. (nominellt penningvärde, säsongjusterat).

Källa: ÅSUBs löne- och momsregister

Barometern för byggsektorn ger i år idel negativa utslag (Figur 49). Förväntningarna inom byggsektorn är i år de mest pessimistiska av näringslivets branscher (medeltal för framåtblickande barometerindikatorer = -30). Synen på hur branschen i allmänhet utvecklas under året är starkt negativ (-69), medan förväntningarna på det egna företaget inte är fullt lika negativa, men ändå klart negativa (-19).

Figur 49. Förväntningarna inom byggsektorn.

Källa: ÅSUBs konjunktrenkäter

Omsättningsförväntningarna är klart negativa (-38), medan förväntningarna på lönsamheten och personalen ligger närmare ett neutralt värde (barometerutslag -11 respektive -7).

Avslutningsvis kan konstateras att byggbranschens räknar med minskade investeringar (-27).

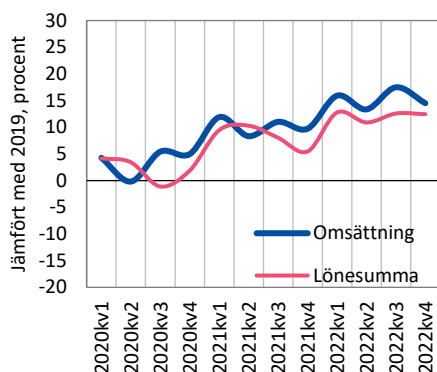
5.8 Livsmedelsindustrin

I den åländska livsmedelsindustrin ingår företag som ägnar sig åt förädling av potatis, bageri, charkuteri- och köttvarutillverkning samt tillverkning av mejerivaror. Där ingår också företag med en avsevärd exportandel i sin avsättning. Branschen sysselsätter kring 300 personer på Åland. De höga energipriserna påverkar den energiintensiva industrins lönsamhet negativt.

Omsättningen ökade med fem procent under 2022. Branschens omsättning har vuxit stadigt ända sedan våren 2020. Utvecklingen av priserna inom livsmedelsindustrin i Finland indikerar dock att den omsättningsökning vi såg under 2022 i första hand beror på prisökningar. Vi räknar med en omsättningsökning i nivå med inflationen 2023 (cirka sju procent).

Lönesummans ökade med tre procent ifjol. Detta är lägre än 2021, men i linje med genomsnittet de fem senaste åren. I år räknar vi med att lönesumman ökar i samma storleksordning som omsättningen (cirka fem procent).

Figur 50. Livsmedelsindustrins lönesumma och omsättning i relation till 2019, första kvartalet 2020 - fjärde kvartalet 2022. (nominellt penningvärde, säsongsjusterat).

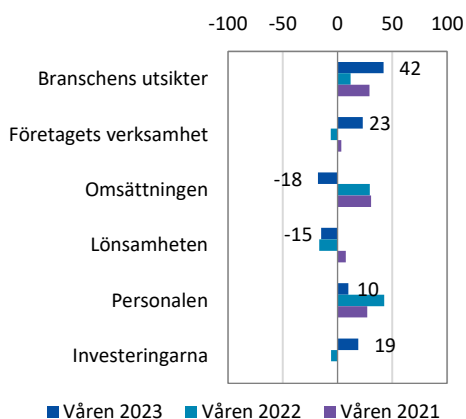

Källa: ÅSUBs löne- och momsregister

Barometern för livsmedelsindustrin ger i år blandade utslag. Totalt är företagen positiva både vad gäller branschens och det egna företagets utveckling (barometerutslag +42 respektive +23), men det finns även negativa förväntningar på vissa av frågorna. (Figur 51).

Förväntningarna är negativa när det gäller omsättningsutvecklingen (-18) och lönsamheten (-15). Trots dessa negativa barometerutslag är förväntningarna på både personal och investeringar positiva (+10 respektive +19)

Figur 51. Förväntningarna inom livsmedelsindustrin.

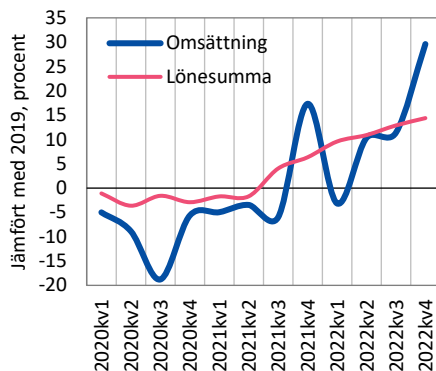
Källa: ÅSUBs konjunkturenkäter

5.9 Övrig industri

Branschen övrig industri omfattar bland annat företag som tillverkar färgämnen, leksaker, underleverantörindustri som tillverkar plastslangar för högteknologi-instrument, medicinska industrin och bilindustrin, instrument och apparater för mätning, betongvaror för byggändamål, verkstadsföretag inom metall- och miljöteknik, och även snickerier och tryckerier. Branschen sysselsätter drygt 600 personer. De höga energipriserna påverkar den energiintensiva industrins lönsamhet negativt.

Omsättningstillväxten inom övrig industri var cirka elva procent både 2021 och 2022. De höga tillväxttalen behöver dock inte betyda att branschens situation är enbart positiv. Under 2021 innebar tillväxten en återhämtning av det omsättningstapp som skedde 2020, och för 2022 indikerar finska producentprisindex för motsvarande industrisegment att omsättningsökningen i första hand handlar om prisökningar snarare än volymökningar. Bedömningen i nuläget är att omsättningen kommer växa i ungefär samma takt som inflationen (cirka sju procent).

Figur 52. Övrig industris lönesumma och omsättning i relation till 2019, första kvartalet 2020 - fjärde kvartalet 2022. (nominellt penningvärde, säsongjusterat).

Källa: ÅSUBs lön- och momsregister

Lönesumman ökade med tio procent ifjol. Lönesumman väntas öka med nästan lika mycket i år, då sysselsättning och lönenivå ökar.

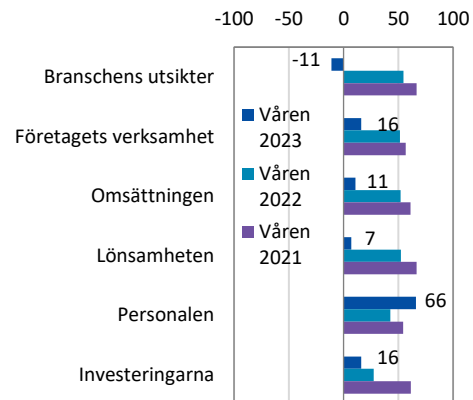
Enkätsvaren från branschföretagen inom övrig industri gällande konjunkturutvecklingen brukar ofta vara mer positiva än de flesta andra branschens. Detta gäller även i år (Figur 32), men barometerutslagen är ändå klart mer negativa än tidigare för branschen (Figur 53).

Ser man på förväntningarna mer i detalj, finner man att företagen inom övrig industri bedömer att deras bransch har svaga utsikter inför det kommande året (-11, översta stapeln i Figur 53). Förväntningarna på det egna företagets verksamhet är däremot försiktigt positiva (+16).

Förväntningarna på omsättning(+11) och lönsamhet (+7) är även de försiktigt positiva. Man är dock klart mest positiv vad gäller personalstyrkans utveckling (+66).

Slutligen väntas även företagen i viss mån öka sina investeringar (+16).

Figur 53. Förväntningarna inom övrig industri.

Källa: ÅSUBs konjunkturenkäter

De markant försämrade förväntningarna jämfört med för ett år sedan innebär att branschens totalindex ligger under långtidsmedelvärden 2008–2022.

5.10 Primärnäringarna

De åländska primärnäringarna representeras i ÅSUBs konjunkturenkät i första hand av företrädare för fiskodlingen och trädgårdsnäringen. Det som komplicerar bilden är att några större fiskodlingsföretag finns i handelsbranschen med verksamhetsbeteckningen partihandel med fisk.

När vi längre fram i detta kapitel redogör för den samlade omsättningens och lönesummans utveckling, och för förväntningarna inför den kommande 12-månadersperioden, är det med andra ord utvecklingen för en bransch med mycket blandade näringsverksamheter det handlar om. Jordbruksbyrån och Fiskeribyran vid Ålands landskapsregering har bistått med information om det aktuella läget för lantbruket och fiskerisektorn, vilket ger en bättre förståelse av primärnäringarnas situation, givet de svårtolkade omsättnings- och lönesiffrorna.

Lantbruket och dess förädling⁴⁶

Livsmedelsbranschen stod kanske inför en av de osäkrare perioderna någonsin i modern tid under fjolåret med hanteringen av kostnadskrisen till följd av Rysslands invasion av Ukraina och de följder som det gett upphov till i form av brist på insatsvaror och ökade kostnader. Med ett litet perspektiv till fjolåret kan konstateras att situationen till viss del hanterats väl. Totalt sett konstateras en bruttoökning av försäljningsintäkterna av jordbruksprodukter producerade på Åland uppgående till 8,5 procent. Ökningen måste ses med bakgrund i den pågående inflationen och de kraftiga kostnadsökningarna gällande insatsvaror men pekar ändå på att efterfrågan av åländska jordbruksprodukter fortfarande är stark.

Generellt sett har marknaden stabiliserat sig. Branschen rapporterar fortsatt om höga priser för gödsel och drivmedel även om de har kommit ned från de höga nivåerna som karaktäriserade fjolåret, men är fortsatt högt över de nivåer som gällde före invasionen av Ukraina. Priserna över ett verksamhetsår verkar också variera i större utsträckning än tidigare. Näringen förutspår utmaningar i att hantera den allt kraftigare volatiliteten i insatsvarupriserna och det kommer att bli avgörande för framgång att kunna hantera dessa prisfluktuationer gentemot priset som fås ut för den producerade varan. Lyckas producenterna med detta finns goda möjligheter till lönsamhet i branschen. En fråga som fortsatt oroar branschen är den allmänna inflationens påverkan på konsumenternas köpmönster och viljan att betala merpris för inhemska produkter. Inom det ekologiska

segmentet kan den här oron konstateras vara befogad då omsättningen av ekologiska produkter minskat med ca 20 procent från de tidigare relativt blygsamma nivåerna.⁴⁷ Vid sidan av detta består utmaningarna för livsmedelsindustrin i att anpassa sig till det höga kostnadsläget som råder på Åland gällande el, vatten och avlopp.

Trädgårdsgrödorna med lök-, äppel och grönsaksodlingen kommer ur en säsong med något sämre skörd men där prisbilden varit stabilt stark över säsongen. Till kommande säsong förväntas en bättre skörds amtidigt som de internationella prognoserna inte visar på att den totala produktionen kommer att öka vilket indikerar att priserna kan förväntas vara fortsatt stabila under förutsättning att läget i samhället gällande inflationen och den allmänna konjunkturen inte förändras betydligt från nuläget. Branschen kan dock komma att påverkas av flera politiska beslut gällande linjedragningar rörande användning av växtskyddsmedel och gödselmedel som kan komma att påverka produktionen betydande.

Köttpriserna har under året pressats uppåt samtidigt som kött verkar vara den produkt som påverkats mest av den allmänna konjunkturen och inflationen. Efterfrågan på de ädlare detaljerna har kraftigt minskat och aktörerna i Finland har fått frysa in relativt stora mängder. Detta har lett till att slakterierna fått minska slakten med slaktköer och fodertillgångsproblem på gårdarna som följd. Situationen innebär nu att priserna förmodligen kommer att tryckas nedåt vilket naturligtvis inte är positivt för producenterna som redan innan hade låg lönsamhet.

⁴⁶ Tack till Jordbruksbyrån vid Ålands landskapsregering för detta avsnitt. ÅSUB har endast gjort mindre redigeringar.

⁴⁷ I april annonserades att produktionen av åländsk ekologisk mjölk upphör,

<https://alandsradio.ax/nyheter/aca-slutar-ekologisk-mjolk>.

Mjölkspriserna ha under 2022 stigit kraftigt på marknaden men nu rapporteras om ett överutbud av mjölk och en rejäl sänkning av priserna är att vänta på marknaden. Det åländska mejeriet rapporterar dock för deras del om en relativt stabil situation då de inte haft möjlighet att öka priserna i samma utsträckning som de stora aktörerna och kommer heller inte att sänka priserna. Mejeriet jobbar vidare på sin plan att öka sin marknadsandel i Finland och därmed få en större avsättning av de förädlade produkterna till ett bättre pris. I producentled är det fortsatt tufft då producenterna drabbats särskilt av det förhöjda kostnadsläget.

Fiskerinäringen⁴⁸

Efter två förhållandevis svåra år, till följd av corona-pandemin, har år 2022 trots kriget i Ukraina, varit ett positivt år för den åländska fiskerinäringen. Såväl vattenbruket som det lokala fisket har ökat sin produktion. Även produktionspriserna har stigit. De ökade energipriserna har dock haft en negativ inverkan. Havsfisket av strömming har under året lidit av höga driftskostnader.

De närmaste framtidsutsikterna för vattenbruket bedöms av näringen vara bra. Tillgången på odlingsmaterial är bra och prisbildningen under året förutspås vara god. Som osäkerhetsfaktorer nämner man tillgången och priserna på råvara för foderindustrin samt osäkerheten med revideringen av landskapets vattenlagstiftning.

Förutsättningarna för havsfisket minskar något i och med sänkta kvoter för främst strömming i Bottenhavet och vassbuk. De minskade kvoterna kan kompenseras genom köp av kvoter av andra aktörer.

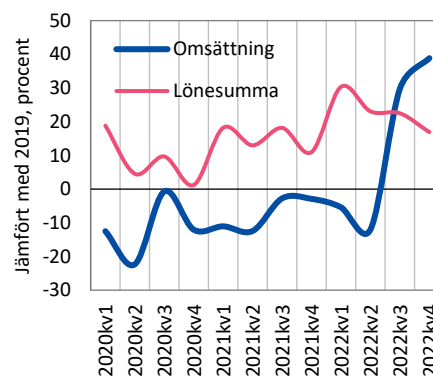
Den sena våren påverkar det småskaliga fisket och kan medföra en viss risk för överproduktion under den resterande delen av vårsäsongen. I övrigt förväntar man sig att trenden med bra tillgång på fisk och goda priser ska hålla i sig.

De höga energipriserna utgör fortsättningsvis ett orosmoment.

Registeruppgifter och enkät svar

Omsättningen inom branschen, där fiskodlingssegmentet och trädgårdsodlingen utgör starka inslag, har under det senaste decenniet uppvisat en mycket stark nominell tillväxt – den starkaste av alla branscher i det åländska näringslivet. I genomsnitt har omsättningen inom primärnäringarna som utövas i bolagsform ökat med cirka tio procent per år i nominella termer det senaste decenniet.

Figur 54. Primärnäringarnas lönesumma och omsättning i relation till 2019, första kvartalet 2020 - fjärde kvartalet 2022. (nominellt penningvärde, säsongjusterat).

Källa: ÅSUBs löne- och momsregister

Figur 54 visar hur tillväxten av lönesumma och omsättning inom primärnäringarna ser ut utgående från våra registeruppgifter.

Förra året (2022) ökade omsättningen med 26 procent, medan tillväxten av

⁴⁸ Tack till Fiskeribrådan vid Ålands Landskapsregering för detta avsnitt. ÅSUB har endast gjort mindre redigeringar.

lönesumman uppgick till sex procent (räknat i löpande penningvärde).

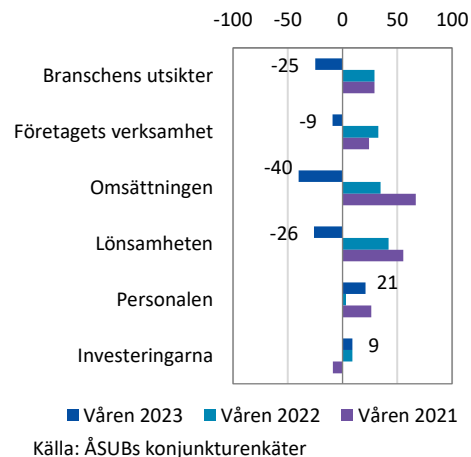
När det gäller barometerindikatorerna för primärnäringsar måste de läsas med viss försiktighet. Ett fåtal medelstora företag har större genomslag i barometern då merparten av företagen inom branschen har få anställda.

Företagen inom primärnäringsarna bedömer sammanvägt att branschens utsikter kommer att försämrats under året (utslaget högst upp går åt vänster (-25) i *Figur 55*). Även bedömningen av omfattningen av det egna företagets verksamhet är negativ (-9).

Förväntningarna är negativa både vad gäller omsättning (-40) och lönsamhet (-26).

Avslutningsvis är förväntningarna på personalstyrkan och investeringarna positiva (barometerutslag +21 respektive +9).

Figur 55. Förväntningarna inom primärnäringsarna.

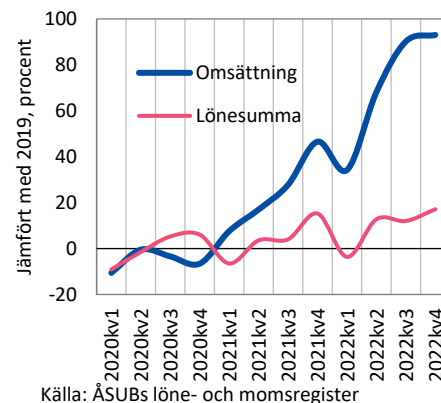
5.11 Vatten och el

Företagen inom energiförsörjning (vatten och el) är få på Åland och branschen sysselsätter drygt 100 personer. De ägnar sig åt eldistribution, distribution av fjärrvärme, produktion av el och fjärrvärme samt vattenrening och -distribution.

Branschen fungerar under speciella marknadsvillkor och dess utveckling styrs av många andra faktorer än den ekonomiska konjunkturen, i synnerhet av bränsle- och energipriserna i vår omvärld och vårt närområde samt därtill av det lokala vädret. De kraftigt höjda elpriserna har lett till att även branschens omsättning stigit kraftigt, samtidigt som lönesumman ökat i normal takt.

På helårsbasis blev omsättningstillväxten cirka 35 procent 2022, vilket är den starkaste helårstillväxten för branschen i ÅSUBs tidsserie (start 2002), och som dessutom följer på året med den näst starkaste omsättningsökningen (+33 procent 2021).

Figur 56. Vatten och els lönesumma och omsättning i relation till 2019, första kvartalet 2020 - fjärde kvartalet 2022. (nominellt penningvärde, säsongsjusterat).

Lönesumman växte stabilt under fjolåret. På helårsbasis ökade summan med cirka fem procent 2022, vilket är ungefär en procentenhet högre än den genomsnittliga ökningen de fem senaste åren, men långt ifrån den omsättningsökning som elpriserna lett till. Lönesumman beräknas fortsätta öka i år och tillväxttakten för 2023 är cirka sju procent, både på grund av löneökningar och sysselsättningsökning.

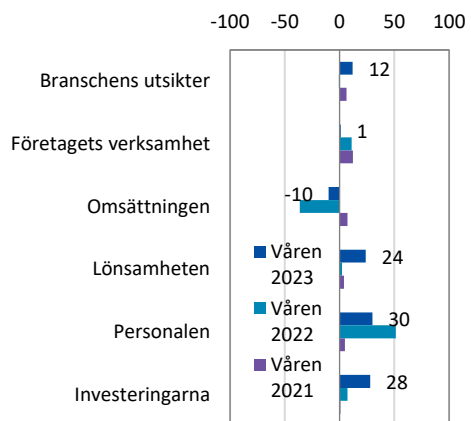
Om man jämför omsättningsökningen med producentprisutvecklingen för motsvarande branschsegment i Finland, pekar det på att i princip hela

omsättningsökningen kan förklaras av prisökningar. Branschens produktionsvolym har hållits nere av elsparåtgärder, som minskat elförbrukningen. Även årets omsättning kommer vara helt beroende av elprisets utveckling.

När det gäller förväntningarna inom branschen handlar det vanligtvis om mindre förändringar. Trots den turbulens som råder inom branschen ser vi även i år ganska neutrala förväntningar både för branschens utsikter och för det egna företaget (Figur 57).

Branschens förväntningar beträffande omsättningens utveckling 12 månader fram är i år på den negativa sidan (-10). Samtidigt har företagen inom branschen starka förväntningar på lönsamheten (+24), personalstyrkan (+30) samt investeringar (+28). Dessa relativt starka barometerutslag gör att branschens totalindex landar över långtidsmedelvärdet 2012-2022.

Figur 57. Förväntningarna inom vatten och el.

Källa: ÅSUBs konjunktrenkäter

5.12 Turismen

Turism är en verksamhet som bedrivs inom flera av de elva grundläggande branscherna som ingår i denna konjunkturstudie. Vi skiljer på den totala turismen som består av såväl den verksamhet som bedrivs till sjöss på passagerfärjorna och den som bedrivs i olika former på land. Den tyngsta komponenten i den totala turismen utgörs av passagerarsjöfarten, medan den tyngsta komponenten i landturismen är hotell- och restaurangbranschen.⁴⁹

Lönesummans och omsättningens tillväxt för den totala turismen följer därför nära transportbranschens, eftersom passagerarsjöfarten är dominerande även där.

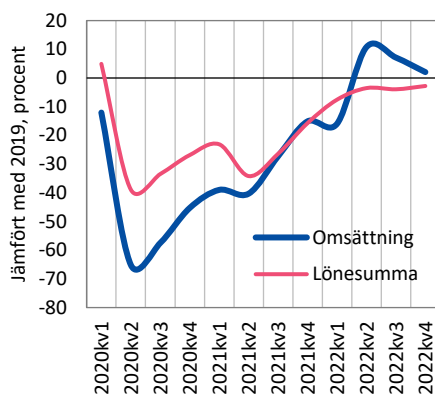
Turismens samlade omsättning ökade under fjolåret med 46 procent, och låg därmed en procent över 2019 års nivå, i nominella priser. Två år av kraftiga omsättningsökningar har därmed fullbordat återhämtningen till 2019 års nivå, även om branscher fortfarande led av sviterna av pandemin, givet att det i vanliga fall skulle skett en tillväxt under en treårsperiod, särskilt under fjolårets inflationsförhållanden.

Lönesumman ökade med 27 procent, och nådde därmed inte riktigt upp till 2019 års nivå (4 procent under).

⁴⁹ Dessa två avgränsningar av turismen finns inte som färdiga statistiska kategorier i våra register, utan måste indirekt räknas fram som andelar i olika branscher utgående från enkätbaserade undersökningar som vi gjort med några års

mellanrum.¹³ Den senaste av dessa är ÅSUB R2019:2, *Turismens samhällsekonomiska betydelse för Åland 2018*.

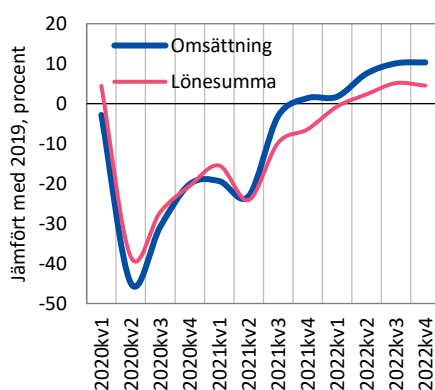
Figur 58. Turismens lönesumma och omsättning i relation till 2019, första kvartalet 2020 - fjärde kvartalet 2022. (nominellt penningvärde, säsongjusterat)

Källa: ÅSUBs löne- och momsregister

Om vi begränsar analysen till den turism som bedrivs på land (Figur 59) följer utvecklingen av omsättning och lönesumma nära utvecklingen inom hotell- och restaurangbranschen. Omsättningen ökade ifjol med 21 procent, medan lönesumman ökade med drygt 19 procent. Detta innebär att båda var större i nominella termer än 2019 (omsättning sju procent större, lönesumma tre procent större)

Figur 59. Landturismens lönesumma och omsättning i relation till 2019, första kvartalet 2020 - fjärde kvartalet 2022. (nominellt penningvärde, säsongjusterat)

Källa: ÅSUBs löne- och momsregister

Referenser

- Alandia försäkring, årsredovisningar, diverse år.
- Andelsbanken på Åland, årsredovisningar, diverse år
- Brahea Centre at the University of Turku (2023), Rederibarometern 2022.
- Capital Link Shipping (<http://marine-transportation.capitallink.com/>).
- Dagens industri, diverse upplagor
- ECB (<http://www.ecb.int/>)
- ETLA (2023), Suhdanne (1/2023)
- Europeiska Centralbanken (2023), Makroekonomiska framtidsbedömningar för euroområdet av eurosystemets experter, mars 2023
- Eurostat (2023a), databas.
- Eurostat (2023b) "Government Debt down to 93.0% of GDP in euro area", euroindicators, January 2023.
- FED (<https://www.federalreserve.gov/>)
- FRED (<https://fred.stlouisfed.org/>)
- Finansministeriet i Finland (2023a), Economic survey, spring 2023
- Finansministeriet i Finland (2023b), Plan för de offentliga finanserna för 2024-2027.
- Finansministeriet i Finland, budgetförslag, diverse år
- Finlands Bank (<https://www.suomenpankki.fi/sv/>)
- Finlands kommunförbund (2023): Kommunförbundets skatteprognosfil, uppdaterad 13.4.2023
- HBL, diverse upplagor
- Inkomstskattelagen för kommunalbeskattningen (8.7.2022/704)
- IMF (2023) World Economic Outlook, April 2023.
- Kauppaliehti, diverse upplagor
- Konjunkturinstitutet (2023), Konjunkturläget mars 2023
- OECD (2023), OECD Economic Outlook, Interim Report March 2023
- Nordea (2023) Economic Outlook 1/2023
- Nya Åland, diverse upplagor
- Rederi Ab Eckerö, årsredovisningar, diverse år
- SCB, Befolkning
- SEB (2023), *Nordic Outlook February 2023*
- Ship & Bunker (<http://shipandbunker.com/>)
- Skatteförvaltningen, uppgifter om fastighetsbeskattningen, http://vero2.stat.fi/PXWeb/pxweb/sv/Vero/Vero_Kiinteistoverot/kive_102.px/table/tableViewLayout1/
- Skatteförvaltningen (2023), uppgifter om inkomstbeskattningen <https://veronsaajat.vero.fi/sv-FI/Home/Other/>

Sjöfartstidningen, Nyhetsbrev, varierande nummer
Statistikcentralen, Finland (<http://www.stat.fi>)
Statskontorets förslag till statens statsbokslut för finansår 2022
Sveriges Riksbank (2023) Penningpolitisk rapport, februari 2023.
Tidningen Åland, diverse upplagor
US Energy Information Administration (<https://www.eia.gov>)
Viking Line, årsredovisningar, diverse år
World Interest Rate Tables (<http://fxstreet.com>)
Yle nyhetsrapportering, www.yle.fi
Ålandsbanken, årsredovisningar, diverse år
Ålands författningssamling (2023/11, 2023/12)
Ålands landskapsregering, budgetuppgifter för landskapet Åland, diverse upplagor
Ålands Radio, nyhetsrapportering.
ÅSUB Rapport 2019:6, *Beräkningar av utfallet för ny finansieringsmodell för Ålands självstyrelse*
ÅSUB Rapport 2019:2 *Turismens samhällsekonomiska betydelse för Åland 2018.*
ÅSUB, Konjunkturläget, diverse upplagor
ÅSUB, Arbetsmarknad (<http://www.asub.ax/>)
ÅSUB, Konsumentprisindex (<http://www.asub.ax/>)
ÅSUB, Offentlig ekonomi (<http://www.asub.ax/>)
ÅSUB, Sjöfart (<http://www.asub.ax/>)
ÅSUB, Turism (<http://www.asub.ax/sv/statistik/turism>)

Bilagor

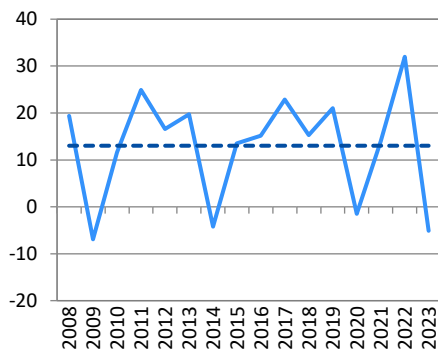
Bilaga 1. Totalindex för det privata näringslivet och dess branscher

Totalindex är beräknat som medeltalet av svaren på de sex frågorna på konjunkturenkätens första sida som handlar om företagets bedömning av hur branschens utsikter, företagets verksamhet, omsättningen, lönsamheten, personalen och investeringarna kommer att utvecklas de närmaste 12 månaderna.

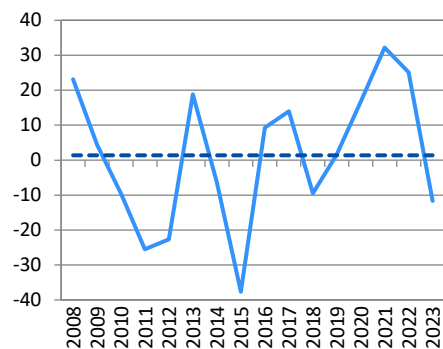
Den streckade linjen markerar medeltalet för åren 2008–2023⁵⁰ för de enskilda branscherna och visar att det grundläggande svarsmönstret skiljer sig mycket dem emellan.

Observera att skalorna i den lodräta axeln varierar mellan branscherna.

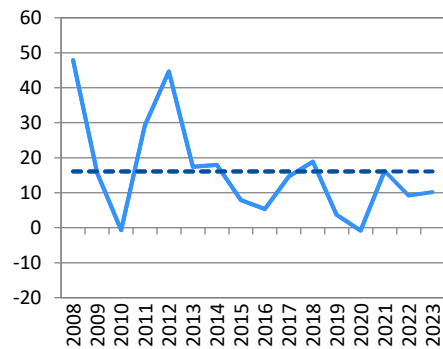
Näringslivet totalt

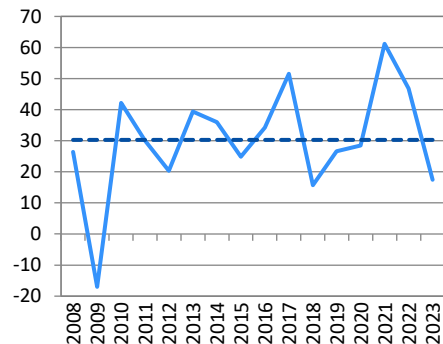
Primärnäringarna

Livsmedelsindustrin

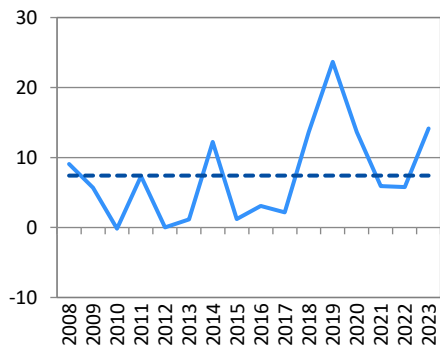

Övrig industri

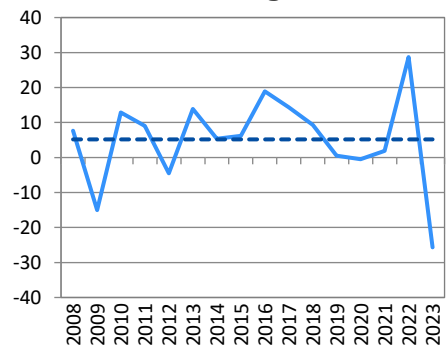

⁵⁰ 2010–2022 för branscherna företagstjänster och personliga tjänster.

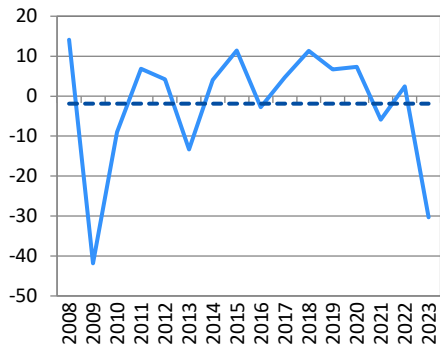
Vatten och el

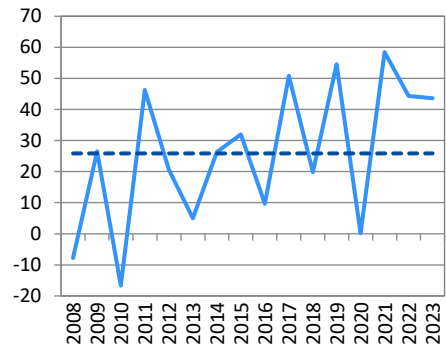
Hotell och restaurang

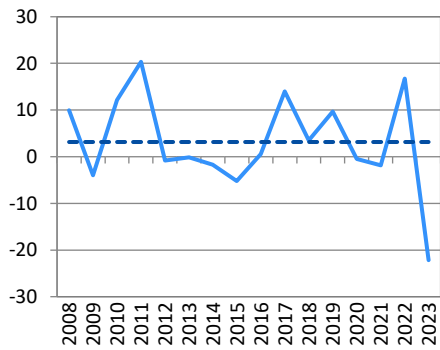
Bygg

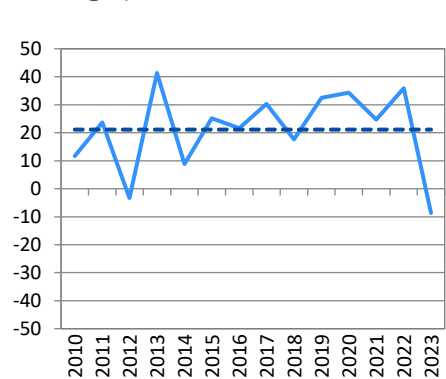
Finans och försäkring

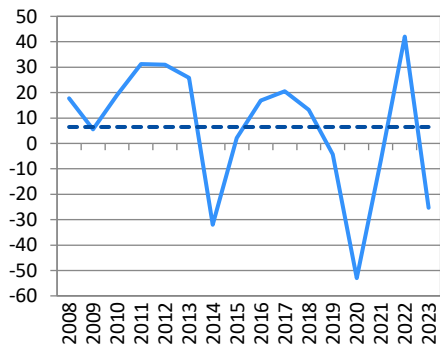
Handel

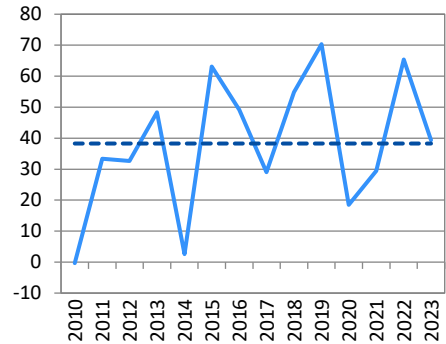
Företagstjänster

Transport

Personliga tjänster

Bilaga 2: Konjunkturenkäten

Konjunkturenkäten 2023 gick ut i två versioner (A och B). Första sidan var identisk för båda versioner. Sidan 2 skiljer sig i de två versionerna.

Ålands statistik- och utredningsbyrå

Konjunkturenkäten våren 2023

Fyll gärna i blanketten elektroniskt på www.asub.ax/konja

(version A)

Svarsnummer

Företag

Kontaktperson

Titel _____ Tel.: _____

Vill ni ha konjunkturrapporten som återrapportering? ja nej

Om ja, ange e-postadress för återrapporteringen: _____

Ert företags aktuella personalstyrka omräknat till helårstjänster? (exkludera permitterade)

Vid behov använd en eller två decimaler. (Ex. en halvtidsanställd = 0,5 helårstjänst)

Inom Åland (inklusive anställda ombord på åländska fartyg):

Utanför Åland:

1. Konjunkturutsikterna i er bransch kommer om 12 månader att vara:

bättre oförändrade sämre

2. Kommer ert företag om 12 månader att ha:

expanderat bibehållit nuvarande storlek minskat eller upphört med verksamheten

3. Hur har omsättningen i ert företag utvecklats jämfört med situationen för 12 månader sedan, i förhållande till den allmänna kostnadsutvecklingen? (Inflationen var 6,6 % år 2022)

snabbare lika snabbt långsammare

4. Hur kommer omsättningen att ha utvecklats om 12 månader i förhållande till den allmänna kostnadsutvecklingen?

snabbare lika snabbt långsammare

5. Hur har lönsamheten i ert företag utvecklats jämfört med situationen för 12 månader sedan?

förbättrats oförändrad försämrats

6. Hur kommer lönsamheten att ha utvecklats om 12 månader?

förbättrats oförändrad försämrats

7. Har antalet anställda (exkl. permitterade) i ert företag, jämfört med situationen för 12 månader sedan:

ökat varit oförändrat minskat

8. Kommer antalet anställda (exkl. permitterade) i ert företag om 12 månader att:

ha ökat vara oförändrat ha minskat

9. Hur har investeringarna i byggnader och maskiner förändrats jämfört med för 12 månader sedan:

ökat betydligt motsvarar årligt slitage och avskrivningar minskat betydligt

10. Hur kommer investeringarna att ha utvecklats om 12 månader:

ökat betydligt motsvara årligt slitage och avskrivningar minskat betydligt

3508292009

Konjunkturenkäten, version A sida 2

Instruktioner fråga 11-13: Antalet ska anges i helårstjänster.
Ex: Halvtidsanställd = 0,5 helårstjänst. Sommaranställd i 3 månader = 0,25 helårstjänst

11. Hur många anställda, omräknat till helårstjänster, uppskattar ni att ert företag kommer att ha om ett år? Exkludera permitterade. Vid behov använd en eller två decimaler.

Anställda på Åland om 12 månader (inklusive ev. anställda på åländska fartyg): Anställda utanför Åland om 12 månader:

12. Uppskatta antalet anställningar (ersättande och ny personal, inkl. återtagande av permitterad personal) ni kommer att göra under de kommande 12 månaderna. Ange antalet i helårstjänster.

Vid behov använd en eller två decimaler

a) På Åland (inklusive ev. anställda på åländska fartyg): → Antal anställningar (omräknat till helårstjänster) sammanlagt (12a+12b):

b) Utanför Åland:

Om ni svarat '0' (inga anställningar) på ovanstående fråga, gå direkt till fråga 15!

13. Om ni planerar att anställa under det kommande året, vilka yrkesinriktningar kommer ni att efterfråga? (Avser arbetsställen inom och utanför Åland). Uppskatta totalt antal ersättande och nya anställningar omräknat till helårstjänster! (Sammanlagda antalet bör överensstämma med summan av 12a+12b)

Vid behov använd en eller två decimaler.

Yrkesgrupp	Antal	Yrkesgrupp	Antal
Chefer inom ekonomi, personal, försäljning, marknadsföring, m.fl.	<input type="text"/>	Befäl och styrmän inom sjötrafik	<input type="text"/>
Chefer inom produktion/service m.fl.	<input type="text"/>	Maskinchefer- och -mästare på fartyg	<input type="text"/>
Specialister inom systemarbete (t.ex. webb-utvecklare, applikationsprogrammerare)	<input type="text"/>	Experter inom byggande, teknik, el m.fl.	<input type="text"/>
Specialister inom databaser, -nätverk och systemprogram	<input type="text"/>	Byggnadsarbetare, m.fl.	<input type="text"/>
Datatekniker, -supportpersonal, -operatörer, m.fl.	<input type="text"/>	Maskinmontörer och reparatörer	<input type="text"/>
Kundtjänstpersonal	<input type="text"/>	Personal inom el och elektronik	<input type="text"/>
Övrig kontorspersonal	<input type="text"/>	Processarbetare inom industri, m.fl.	<input type="text"/>
Försäljare och butikskassörer	<input type="text"/>	Förare av tunga fordon/arbetsmaskinförare	<input type="text"/>
Restaurang-, storkökspersonal, kockar	<input type="text"/>	Däckmanskap, sjötrafikarbetare	<input type="text"/>
Serveringspersonal	<input type="text"/>		
Annat - vad: (Förkorta vid behov)	Annat -antal: <input type="text"/>	Summa nya och ersättande anställningar: Obs! Summan bör överensstämma med summan av fråga 12a+12b	<input type="text"/>

14. Om ert företag efterfrågar en särskild yrkesinriktning, vilken tror ni kommer att vara svårast att få tag på under det kommande året? (Se ovan). Texta och förkorta vid behov.

15. Hur stor andel av er personal uppskattar ni att i nuläget fortbildar sig per år?

0-20% 20-40% 40-60% 60-80% 80-100%

16. Inom vilket område tror ni att ni främst kommer att satsa på fortbildning/vidareutbildning under det kommande året? Texta och förkorta vid behov.

17. Vilken slags fortbildning/vidareutbildning kan ert företag tänka sig bekosta under det kommande året?

enskilda, kortare utbildningstillfällen utbildning för examen/certifiering *Ett eller två kryss!*

Övriga kommentarer?

Konjunkturenkäten, version B sida 2

Instruktioner fråga 11-13: Antalet ska anges i helårstjänster.

Ex: Halvtidsanställd = 0,5 helårstjänst. Sommaranställd i 3 månader = 0,25 helårstjänst

11. Hur många anställda, omräknat till helårstjänster, uppskattar ni att ert företag kommer att ha om ett år? Exkludera permitterade. Vid behov använd en eller två decimaler.

Anställda på Åland om 12 månader (inklusive ev. anställda på åländska fartyg):

Anställda utanför Åland om 12 månader:

12. Uppskatta antalet anställningar (ersättande och ny personal, inkl. återtagande av permitterad personal) ni kommer att göra under de kommande 12 månaderna. Ange antalet i helårstjänster.

Vid behov använd en eller två decimaler

a) På Åland (inklusive ev. anställda på åländska fartyg):

b) Utanför Åland:

Antal anställningar (omräknat till helårstjänster) sammanlagt (12a+12b):

Om ni svarat '0' (inga anställningar) på ovanstående fråga, gå direkt till fråga 15!

13. Om ni planerar att anställa under det kommande året, vilka yrkesinriktningar kommer ni att efterfråga? (Avser arbetsställen inom och utanför Åland). Uppskatta totalt antal ersättande och nya anställningar omräknat till helårstjänster! (Sammanlagda antalet bör överensstämma med summan av 12a+12b)

Vid behov använd en eller två decimaler.

Yrkesgrupp	Antal	Yrkesgrupp	Antal
Chefer inom ekonomi, personal, försäljning, marknadsföring, m.fl.	<input type="text"/>	Specialister inom databaser, -nätverk och systemprogram	<input type="text"/>
Chefer inom produktion/service m.fl.	<input type="text"/>	Datatekniker, -supportpersonal, -operatörer, m.fl.	<input type="text"/>
Specialister inom finanssektorn (t.ex. revisor, finansanalytiker)	<input type="text"/>	Restaurang-, storköks- och hotellpersonal, kockar	<input type="text"/>
Specialister inom marknadsföring och försäljning	<input type="text"/>	Serveringspersonal	<input type="text"/>
Experter inom finanssektorn (t.ex. kredit-expert, redovisare och bokförare)	<input type="text"/>	Försäljare och butikskassörer	<input type="text"/>
Specialiserade sekreterare och arbetsledare för kontorspersonal	<input type="text"/>	Maskinmontörer och reparatörer	<input type="text"/>
Kundtjänstpersonal	<input type="text"/>	Personal inom el och elektronik	<input type="text"/>
Löneräknare, försäkringshandläggare, kontorspersonal inom transport och lager, m.fl.	<input type="text"/>	Processarbetare inom industri, m.fl.	<input type="text"/>
Övrig kontorspersonal	<input type="text"/>	Städare, m.fl.	<input type="text"/>
Specialister inom systemarbete (t.ex. webbutvecklare, applikationsprogrammerare)	<input type="text"/>		
Annat - vad: (Förkorta vid behov)	<input type="text"/>		
	Annat -antal: <input type="text"/>	Summa nya och ersättande anställningar:	<input type="text"/>
		Obs! Summan bör överensstämma med summan av fråga 12a+12b	

14. Om ert företag efterfrågar en särskild yrkesinriktning, vilken tror ni kommer att vara svårast att få tag på under det kommande året? (Se ovan). Texta och förkorta vid behov.

15. Hur stor andel av er personal uppskattar ni att i nuläget fortbildar sig per år?

- 0-20% 20-40% 40-60% 60-80% 80-100%

16. Inom vilket område tror ni att ni främst kommer att satsa på fortbildning/vidareutbildning under det kommande året? Texta och förkorta vid behov.

17. Vilken slags fortbildning/vidareutbildning kan ert företag tänka sig bekosta under det kommande året?

- enskilda, kortare utbildningstillfällen utbildning för examen/certifiering *Ett eller två kryss!*

Övriga kommentarer?

Bilaga 3: Enkäten till hushållen

Enkäten genomfördes under perioden 13 mars–3 april 2023. Urvalet skapades genom att de personer som besvarat ÅSUB-enkäter under åren 2020–2022 (som samtliga baserade sig på slumpmässigt urval) fick möjligheten att anmäla intresse för att ingå i en panel där kortare frågor besvaras elektroniskt. Urvalet är därmed inte helt slumpmässigt.

Nedanstående formulär skickades till medlemmar i webbpanelen i åldersspannet 18–79 år. 348 personer svarade. För att förbättra representativitet har svaren viktats avseende på kön och ålder.

Ingress: *Frågorna gäller genomgående ditt hushåll. Till ditt hushåll räknas de personer som bor och äter eller annars använder sina inkomster tillsammans med dig.*

- 1. Hur är ditt hushålls ekonomiska situation för närvarande jämfört med för 12 månader sedan? Är den...**
 - Mycket bättre
 - Något bättre
 - Ungefär lika
 - Något sämre
 - Mycket sämre
 - Vet ej

- 2. Hur tror du att ditt hushålls ekonomiska situation kommer att vara om 12 månader, jämfört med situationen nu? Kommer den att vara...**
 - Mycket bättre
 - Något bättre
 - Ungefär lika
 - Något sämre
 - Mycket sämre
 - Vet ej

- 3. Är det lätt eller svårt för dig att förutse hur ditt hushålls ekonomiska situation kommer att vara om 12 månader?**
 - Lätt
 - Ganska lätt
 - Ganska svårt
 - Svårt
 - Vet ej

- 4. Hur tror du att den ekonomiska situationen på Åland kommer att vara om 12 månader, jämfört med situationen nu? Kommer den att vara...**
 - Mycket bättre
 - Något bättre
 - Ungefär lika
 - Något sämre
 - Mycket sämre
 - Vet ej

- 5. Hur mycket pengar tror du att ditt hushåll kommer att använda till stora inköp (t.ex. möbler, hemelektronik, bil etc) under de närmaste 12 månaderna jämfört med de senaste 12 månaderna? Mitt hushåll kommer att spendera...**

Mycket mer
 Något mer
 Ungefär lika mycket
 Något mindre
 Mycket mindre
 Vet ej

6. Vilket av följande påståenden beskriver bäst ditt hushålls nuvarande ekonomiska situation? (Obs, som sparande räknas även amortering av lån)

Jag/Vi sparar mycket
 Jag/Vi sparar något
 Jag/Vi går ungefär jämnt upp
 Jag/Vi är tvungna att använda besparingar
 Jag/Vi skuldsätter oss för närvarande
 Vet ej

7. Hur troligt är det att ditt hushåll kommer att kunna spara något under de närmaste 12 månaderna? (Obs, som sparande räknas även amortering av eventuella lån.) Är det...?

Mycket troligt
 Ganska troligt
 Inte särskilt troligt
 Inte alls troligt
 Vet ej

Bilaga 4: ÅSUBs bedömningar våren 2023 och hösten 2022

Våren 2023

	2020	2021*	2022**	2023**	2024**
BNP till marknadspris (volymförändring, %)	-13,6	8	3	2	1
Befolkningsförändring (antal personer)	245	215	15	200	200
Relativt arbetslöshetstal (%)	9,5	6,8	4,5	4,3	4,3
Konsumentpriser, årlig förändring (%)	-0,4	1,7	6,6	7	2,5

*) Preliminära uppgifter för BNP-tillväxten **) Prognoser

Hösten 2022

	2020*	2021*	2022**	2023**	2024**
BNP till marknadspris (volymförändring, %)	-15	7	2	0	-
Befolkningsförändring (antal personer)	245	215	120	200	-
Relativt arbetslöshetstal (%)	9,5	6,8	4,5	4	-
Konsumentpriser, årlig förändring (%)	-0,4	1,7	6	4	-

*) Preliminära uppgifter för BNP-tillväxten **) Prognoser

Ålands statistik- och utredningsbyrå, ÅSUB, är en oberoende institution vars främsta uppgifter är att verka som Ålands officiella statistikmyndighet och bedriva forskning och utredningsverksamhet. ÅSUB producerar aktuell statistik inom ett stort antal områden. Inom forskningen och utredningsverksamheten är det samhällsekonomiska området centralt men verksamheten omfattar även många andra relevanta samhällsfrågor.

All statistik, alla rapporter och annat kunskapsunderlag publiceras på ÅSUB:s webbplats www.asub.ax.

Tel. +358 18 25490
info@asub.ax | www.asub.ax
PB 1187 | AX-22 111 Mariehamn